

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

CHRIS SUNT, De invoering van de «Euro»

1177

Rechtspraak

1. Arbitragehof – Bevoegdheid – Begrotingsdecreet – 2. **Ge-meenschap en gewest** – Culturele aangelegenheden – Terri-toriale bevoegdheidsafbakening

Arbitragehof, 3 oktober 1996

1189

Hof van Assisen – 1. Discretionaire macht – Ontwerp van vragenlijst – 2. Samenstelling van jury

Cass., 30 juli 1996 (*met noot van A. Vandeplas*, «Over de wra-king van gezworenen»)

1190

Sociale zekerheid – Zelfstandigen – Sociaal statuut – Bij-drageplicht – Mandaat in vennootschap – Vermoeden zelf-standige bedrijvigheid – Aanstelling als bestuurder – Per-soon onwetend omtrent mandaat – Bewijslast

Cass., 23 september 1996

1192

1. Jaarlijkse vakantie – Volkstoerisme – Financiële steun – Instelling – Installatie – Cliënteel – Werknemers – Anderen – 2. **Vereeniging** – V.Z.W. – Bijkomstige bedrijvigheid – Winstgevende aard – Begrip – Verkregen winst – Begrip

Cass., 3 oktober 1996 (*met noot*)

1192

Internationaal privaatrecht – 1. Huwelijk – Tussen Marok-kanen – Nietigheidsgronden – Belgische internationale openbare orde – 2. Echtscheiding – Wet van 27 juni 1960

Hof Gent, 12 september 1994

1194

Burgerlijke rechtspleging – Nieuwe vordering – Ontvanke-lijkheid – Vereiste dat de oorspronkelijke vordering nog voor de rechter aanhangig is – Vonnis waardoor de rechts-macht is uitgeoefend

Hof Brussel, 9 januari 1996

1195

Vervoer – Wegvervoer – Goederen – Reglementering – Borgtocht – Vervoercommissair – Faillissement – Proce-dure – Opname in het gewoon passief – Verdeling naar even-redigheid – Overhaaste uitbetaling van een schuldeiser – Aansprakelijkheid van borg

Hof Antwerpen, 22 april 1996 (*met noot van K. Van Raem-donck*, «Het lot en de afhandeling van de wettelijke borgstel-ling voor vervoerders en vervoercommissaris in geval van faillissement van de hoofdschuldenaar»)

1196

Pand – Pand op schuldvorderingen – Rechten pandhouder – Inningsbevoegdheid – Samenloop

Hof Antwerpen, 16 december 1996 (*met noot*)

1202

Overeenkomst – Aankoop onder opschortende voorwaarde van verkrijgen van leasingovereenkomst – In vervulling gaan van de voorwaarde – Inspanningsverbintenis van de koper – Contractuele wanprestatie – Ontbinding van de koopover-eenkomst

Kh. Hasselt, 30 april 1996

1203

Handelshuur – Voortijdige beëindiging door de verhuurder bij het verstrijken van elke driejarige periode – Beding in het contract dat de wettelijke voorwaarden bepaalt waaronder de verhuurder dit opzeggingsrecht kan uitoefenen – Verwij-zing naar de in de Handelshuurwet bedoelde mogelijkheid

Vred. Roeselare, 28 april 1995 (*met noot*)

1204

Rechtspraak in kort bestek

Onderwijs – Weddetoelagen – Beoordelingsbevoegdheid – Subjectief recht – Grondslag

Cass., 3 oktober 1996

1205

Algemene rechtsbeginselen – Onpartijdige rechter – Inkomstenbelastingen – Inspecteur die een verslag over het bezwaar verstrekt heeft aan de directeur, behandelt later het bezwaar als door de directeur gedelegeerde ambtenaar

Cass., 21 november 1996

1205

Inkomstenbelastingen – Gezamenlijke aanslag van de echt-genoten – Bericht van wijziging – Kennisgeving aan beide echtgenoten – Draagwijdte

Cass., 3 januari 1997 (*met noot*)

1206

Huwelijk – Loondelegatie – Verplichting werkgever – Geen toepassing van regels derdenbeslag – Verklaring derde-be-slagene

Hof Antwerpen, 14 mei 1996

1206

Boeken

M. Fontaine, Droit des assurances, (*door Patrick Meesen*)

1206

L.F. Wiggers-Rust en E.P.J. Wasch (red.), Handboek Milieu en Onderneming. Juridische, technische en financiële as-pecten van milieuregelgeving voor ondernemer en adviseur (*door Michael Faure*)

1207

Aangekondigd

1207

Mededelingen

Studiedag: Het mag geen naam hebben

1208

Studiedag faillissementsrecht

1208

Milieurechtelijke Euroconventie

1208

Gespecialiseerde opleiding «Ondernemingsrecht»

1208

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplass, A. Van Oevelen, E. Dirix

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchilllaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05
Fax (02) 466 63 24
Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77
rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

Een Antwerpse verzekeringsonderneming zoekt een specialist Sociaal-Recht

met een parate en up-to-date kennis
van de sociale wetgeving

- Lic. Rechten, spec. Sociaal Recht
- reeds enkele jaren ervaring in het bedrijfsleven.
- Nederlands, Frans

Contacteer YESS International Consultants
(☎ 02/223.23.90 - fax 02/219.17.97)
Erkend Wervings- en Selectiebureau VG.WS.246.

GLAXO WELLCOME BELGIUM

Belgisch filiaal van één van de voornaamste
farmaceutische laboratoria ter wereld

WERFT AAN:

part-time legal assistant om te werken met het hoofd van de juridische dienst

De functie omvat corporate governance,
contracten, onderhandelingen, litigation
en sociaal recht.

De kandidaat moet een goede kennis
hebben van het Frans, Nederlands en
Engels.

Hij/Zij zal vertrouwd zijn met het gebruik
van Word onder Windows.

Schrijven met curriculum vitae te richten naar:

Rony De Man
Triomflaan 172
1160 Brussel
Fax: 02/676 59 62

DE INVOERING VAN DE «EURO»¹

I. INLEIDING

1. De onderhavige tekst wenst een inleiding te zijn tot de juridische problematiek die gepaard gaat met de invoering van een eenheidsmunt in bepaalde landen van de Europese Unie, waaronder België. Op zichzelf is de invoering van een gemeenschappelijke munt in een aantal landen van West-Europa een avontuur zonder precedent.² Teneinde de risico's die zulk een avontuur inhoudt, te beperken, wordt thans hard gewerkt aan het vaststellen van een juridisch kader voor de invoering van de eenheidsmunt. Het is dat juridisch kader dat het onderwerp vormt van dit artikel. Hierbij zijn wij ervan uitgegaan dat België vanaf 1 januari 1999 zal overgaan tot de invoering van de eenheidsmunt. Dat is evenwel geen absolute zekerheid.³ Op zichzelf doet dat echter weinig af aan de juridische analyse die hierin vervat is. Alleen zal België in een dergelijk geval – voorlopig – als een niet-deelnemend land beschouwd dienen te worden en zijn de voorbeelden die gegeven worden en die de Belgische frank betreffen, voorbarig.

2. De officiële teksten, zoals het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap en het Verdrag betreffende de Europese Unie⁴ spreken over de «ecu» als eenheidsmunt. Bepaalde lidstaten hadden bezwaar tegen die benaming en de top van Madrid op 15-16 december 1995 besloot de eenheidsmunt de «Euro» te noemen.⁵ Voor de eenvoud wordt hierna steeds de term «Euro» gebruikt, ook al wordt in de desbetreffende teksten nog de term «Ecu» gebruikt. Indien teksten geciteerd worden, wordt de term «Euro» tussen rechte haken («[]») geplaatst. Verder werd op de vergadering van de Ministers van Financiën van de 15 lidstaten

gehouden te Verona op 12-13 april 1996, besloten dat de onderdelen van de Euro «centen» zullen heten. Nationale taalkundige varianten in het dagelijks gebruik zijn evenwel niet uitgesloten.

II. DE EUROPESE MONETAIRE UNIE («EMU»)

A. Het Verdrag van Maastricht

3. De basis van de Europese Monetaire Unie («EMU») is gelegd door het Verdrag betreffende de Europese Unie, ondertekend te Maastricht op 7 februari 1992 («Verdrag van Maastricht»)⁶. Het Verdrag van Maastricht wijzigd het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap van 25 maart 1957 («EG-Verdrag»)⁷. Hierdoor wordt in artikel 2 van het EG-Verdrag het instellen van een economische en monetaire unie als doelstelling ingevoegd. Om deze doelstelling te bereiken wordt voorzien in «*de onherroepelijke vaststelling van wisselkoersen, leidend tot de invoering van één munt, de [Euro], alsmede het bepalen en voeren van één monetair en wisselkoersbeleid, beide met als hoofddoel het handhaven van prijsstabiliteit en...*»⁸. Dit impliceert dat de lidstaten de volgende grondbeginselen naleven: stabiele prijzen, gezonde overheidsfinanciën en monetaire condities en een houdbare betalingsbalans.⁹

4. Het is duidelijk dat een dergelijke ambitieuze doelstelling niet in eenmaal gerealiseerd kan worden en een grondige voorbereiding vereist. Daarom werd besloten in drie fases te werk te gaan. Tijdens de *eerste fase* (van juli 1990 tot 31 december 1993) dienden de lidstaten onder meer de meerjarenprogramma's vast te stellen die moeten leiden tot de voor de totstandbrenging van de Economische en Monetaire Unie noodzakelijke duurzame convergentie met name wat betreft prijsstabiliteit en gezonde overheidsfinanciën.¹⁰ De *tweede fase* ging in op 1 januari 1994.¹¹ In deze fase streven de lidstaten ernaar buitensporige overheidstekorten te voorkomen.¹² Tevens werd het Europees Monetair Instituut («EMI»), met zetel te Frankfurt, opgericht, als voorloper van

¹ Voordracht in het kader van de cyclus *De Vier Jaargetijden van de Europese Vereniging voor Bank- en Financiële Recht – Belgium*, op 19 december 1996. Met bijzondere dank aan prof. J.-V. Louis voor de waardevolle suggesties bij het nalezen van het ontwerp van de tekst.

² Het doet denken aan de invoering van de Mark door Bismarck in Duitsland in 1871-1873, ter vervanging van een aantal munten van de bestaande staten, elk met hun eigen onderverdelingen.

³ Recentelijk werd in België wel reeds een algemeen secretariaat voor de Euro gecreëerd, onder leiding van de heer Guy Quaden.

⁴ Zie verder, nr. 3.

⁵ Of de Raad hiertoe bevoegd was, wordt betwist. Cf. MEMORANDUM DES BARREUX FRANÇAIS, *Monnaie unique – Aspects juridiques du passage à la monnaie unique*. Brussel, 1996, pp. 31-33. Zie ook het antwoord van de heer Delors namens de Commissie, op 22 september 1992, op de schriftelijke vraag nr. 1059/92 van Lord O'Hagan, *Pb.C.* 16/10, van 21 januari 1993. Wat er ook van zij, de regeringen van de lidstaten gaan ervan uit dat zij door hun gezamenlijke beslissing, d.w.z. dat de term Ecu in het EG-Verdrag slechts de generische term is voor de eenheidsmunt en dat deze effectief de naam Euro zal dragen, het EG-Verdrag op definitieve wijze «geïnterpreteerd» hebben. In de ontwerpen van teksten die thans voorliggen, wordt de term «euro» gebruikt, met kleine letter. Om evenwel consistent te zijn met het feit dat wij in deze tekst de nationale munten aanduiden met een hoofdletter, bv. Franse Frank, geven wij er de voorkeur aan ook «Euro» te schrijven, met een hoofdletter dus.

⁶ *Pb.C.*, 191 van 29 juli 1992. Het Verdrag van Maastricht trad in werking op 1 november 1993, na ratificatie ervan door Duitsland. Zie hierover, in het algemeen, NIHOUL, P., «Dix questions sur l'Europe monétaire», *J.T.*, 1995, 673.

⁷ Voor een gecoördineerde tekst, zie *Pb.C.*, 224 van 31 augustus 1992. Het EG-Verdrag werd nog gewijzigd door het verdrag betreffende de toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden van 24 juni 1994, alsmede op 1 januari 1995.

⁸ Art. 3.A.2 EG-Verdrag.

⁹ Art. 3.A.3 EG-Verdrag.

¹⁰ Art. 109.E.2 EG-Verdrag. De nog bestaande kapitaalcontroles en belemmeringen van kapitaalbewegingen werden opgeheven.

¹¹ Art. 109.E.1 EG-Verdrag.

¹² Art. 109.E.4 EG-Verdrag. Vanaf de tweede fase wordt de monetaire financiering (d.w.z. via het drukken van geld) van de overheid verboden; zie X, «EMU: zet EUROPA uiteindelijk de kroon op het werk?», *Bulletin van de Generale Bank*, nr. 361, mei 1995, p. 16.

de Europese Centrale Bank. ¹³ Tot de taken van het EMI behoren o.a. «het gebruik van de [Euro] te vergemakkelijken en toe te zien op de ontwikkeling van de [Euro], met inbegrip van de goede werking van het [Euro]verrekeningssysteem»; en toe te zien of de technische voorbereiding van [Euro]-bankbiljetten». De derde fase gaat in op de datum bepaald door de Raad van de Staatshoofden en Regeringsleiders of, zo deze datum niet vastgesteld is vóór eind 1997, op 1 januari 1999. ¹⁴ Op de Raad van Madrid van 15-16 december 1995 werd beslist dat de derde fase effectief zal ingaan op 1 januari 1999. ¹⁵ Vóór 1 juli 1998 dient de Raad van de Staatshoofden en Regeringsleiders te bevestigen welke lidstaten voldoen aan de nodige voorwaarden voor de aanneming van één munt. ¹⁶ De Raad zal daarbij rekening houden met de verslagen van de Commissie en het EMI die onder andere nagaan of er een hoge mate van «duurzame convergentie» is bereikt door de lidstaten, en dit aan de hand van bepaalde criteria, zoals prijsstabiliteit, d.w.z. inflatiepercentage; het houdbare karakter van de situatie van de overheidsfinanciën, d.w.z. de begrotingssituatie; de inachtneming van de fluctuatiemarges van het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel, ¹⁷ d.w.z. afwezigheid van devaluaties; en het niveau van de rentevoet voor de lange termijn. ¹⁸ Dat zijn de ondertussen zo beruchte «Maastricht-normen». ¹⁹ De lid-

staten die voldoen aan die voorwaarden, gaan dan over tot de invoering van één munt. Zij worden dikwijls de «Ins» genoemd. ²⁰ Hoewel toetreding tot de EMU verplicht is voor alle lidstaten (met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk en Denemarken die ervoor konden opteren niet deel te nemen aan de derde fase), ²¹ zullen bepaalde lidstaten bij de invoering van de eenheidsmunt op 1 januari 1999 waarschijnlijk nog niet aan de nodige voorwaarden voldoen. Zij krijgen dan een tijdelijke vrijstelling. ²² Officieel worden zij «lidstaten met een derogatie» genoemd, in de praktijk zijn dat de «Outs» of – vriendelijker – de «Pre-Ins». Om de twee jaar of op verzoek van een lidstaat wordt de situatie herzien. Indien een lidstaat dan voldoet aan de noodzakelijke voorwaarden, wordt de derogatie van de betrokken lidstaat ingetrokken. ²³ Omtrent de manier waarop de eenheidsmunt ingevoerd zal worden in de deelnemende landen, de Ins, zie verder, hoofdstuk III.

B. De Europese Centrale Bank

5. Het Verdrag van Maastricht voorziet in de oprichting van een Europees Stelsel van Centrale Banken («ESCB») en van een Europese Centrale Bank («ECB»). ²⁴ De oprichting ervan geschiedt nadat het besluit over de datum voor

¹³ Zie hierna nrs. 5 en 6; art. 109.F EG-Verdrag en het Protocol betreffende de Statuten van het Europees Monetair Instituut, *Pb.C* 224/115 van 31 augustus 1992. De leden van het EMI zijn de centrale banken van de lidstaten. Het nam de taken over van het voorheen bestaande Europees Fonds van Monetaire Samenwerking. Het EMI heeft geen eigen bevoegdheid tot monetair beleid. Dit blijft in handen van de nationale centrale banken. De voorzitter van het EMI is thans de Belg A. Lamfalussy. Normaal wordt hij op 1 juli 1997 opgevolgd door de Nederlander W. Duisenberg, thans gouverneur van de Nederlandsche Bank.

¹⁴ Art. 109.I.3 en 4 EG-Verdrag.

¹⁵ Een vaststelling van het ingaan van de derde fase op een datum vóór 1 januari 1999, gebaseerd op het bereiken door 8 van de 15 lidstaten van de convergentiecriteria in 1996, is nooit echt als een reële mogelijkheid beschouwd. Dit werd reeds bevestigd door de vergadering van de Raad van 27 juni 1995 in Cannes. De juridische basis van de beslissing van de Raad van 15-16 december 1995 in Madrid is evenwel betwistbaar: zie antwoord van de vice-eerste minister en minister van Financiën Ph. Maystadt op de vraag van mevr. Nelis-Vanlindedekerke, *Parl. Handelingen, Senaat*, 3 juli 1996, p. 195. Daarom werd de beslissing opnieuw genomen op de Raad te Dublin op 13-14 december 1996, gebaseerd op de verslagen van de Commissie en het EMI over het jaar 1996, dit conform art. 109.J EG-Verdrag (zie verslag van de Commissie van 6 november 1996: COM(96) 560 final).

¹⁶ Art. 109.J.4 EG-Verdrag.

¹⁷ Het is niet geheel duidelijk of dit criterium inhoudt dat een munt effectief deelgenomen moet hebben aan het EMS om te kunnen overgaan tot de Euro. Zie, in bevestigende zin, het antwoord van de Silguy namens de Commissie op de schriftelijke vraag E-0928/96 van Giorgio Ruffolo, *Pb.C.*, 305/29 van 15 oktober 1996. Wat er ook van zij, op 9 januari 1995 vervoegde de Oostenrijkse Shilling zich bij het EMS, op 13 oktober 1996 trad de Finse Mark toe en op 25 november 1996 de Italiaanse Lire.

¹⁸ Art. 109.J.1 EG-Verdrag, verder uitgewerkt in een Protocol daaraan gehecht.

¹⁹ De voor België belangrijkste normen zijn de 3% voor de verhouding tussen het voorziene of feitelijke overheidstekort en het bruto binnenlands product tegen marktprijzen; en de 60% voor de

verhouding tussen de overheidsschuld en het bruto binnenlands product tegen marktprijzen. Voor het bereiken van deze normen, zie o.a. de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie, *B.S.*, 1 augustus 1996, en het koninklijk besluit van 18 oktober 1996 houdende maatregelen met betrekking tot de Nationale Bank van België met toepassing van de artikelen 2 en 3, § 1, 1° en 6°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie, *B.S.*, 15 november 1996. Zie, over de positie van België t.o.v. de Maastricht normen, TEMMERMAN, G., «De invoering van de euro en het strategische belang voor België», *Bank Fin.*, 1996, 9, pp. 515 e.v.

²⁰ Bovendien wordt tussen de Ins nog een stabiliteitspact gesloten omtrent hun budgettaire politiek, in werking tredende op 1 januari 1999. Een beginselakkoord hierover was bereikt op de informele vergadering van de Ministers van Financiën van de EU op 21 september 1996 te Dublin. Zie *Proposal for a Council Regulation (EC) on the strengthening of the surveillance and coordination of budgetary positions* en *Proposals for a Council Regulation (EC) on speeding up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure*, Brussel, 16 oktober 1996, COM (96), 496 final. De Ministers van Financiën van de EU-lidstaten konden het, op hun vergadering van 11 november 1996 te Brussel, evenwel niet eens worden. Uiteindelijk werd dan toch een politiek akkoord bereikt op de top van Dublin (Raad van de Staatshoofden en Regeringsleiders) van 13-14 december 1996.

²¹ Denemarken liet reeds snel weten niet te zullen deelnemen aan de derde fase, het blijft dus in fase twee. Het Verenigd Koninkrijk berichtte de Raad op 16 oktober 1996 dat het evenmin zal deelnemen aan de derde fase.

²² Art. 109.K.1 EG-Verdrag.

²³ Art. 109.K.2 EG-Verdrag.

²⁴ Art. 4.A EG-Verdrag; alsmede het Protocol betreffende de Statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank, *Pb.C.* nr. 224/104 van 31 augustus 1992. Teneinde de coördinatie van het beleid van de lidstaten te bevorderen werd ook een Monetair Comité van raadgevende aard ingesteld (Art. 109.C.1 EG-Verdrag) dat bij het begin van de derde fase door

het ingaan van de derde fase is genomen of, in voorkomend geval, onmiddellijk na 1 juli 1998.²⁵ De volledige uitoefening van hun bevoegdheden vangt aan op de eerste dag van de derde fase, d.w.z. op 1 januari 1999. Het ESCB bestaat uit de ECB en de nationale centrale banken.²⁶ De nationale centrale banken dienen onafhankelijk te zijn tegenover de regeringen van de lidstaten.²⁷ Indien nodig dienen de lidstaten hun nationale wetgeving als dusdanig aan te passen. Het hoofddoel van het ESCB is het handhaven van prijsstabiliteit.²⁸ Tot de fundamentele taken van het ESCB behoren onder meer het bepalen en ten uitvoer leggen van het monetair beleid van de Gemeenschap, het aanhouden en beheren van de officiële externe reserves van de lidstaten en het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer.²⁹ Vanaf de derde fase wordt de gemeenschappelijke monetaire politiek gedefinieerd en uitgevoerd in Euro. De Euro zal ook de rekeneenheid zijn van de ECB en van de centrale banken van de deelnemende lidstaten.

6. Naast het ESCB wordt, zoals eerder vermeld, eveneens een Europese Centrale Bank opgericht.³⁰ De ECB neemt bij haar oprichting de taken over van het EMI. De aandeelhouders van de ECB kunnen alleen de nationale centrale banken zijn.³¹ De ECB heeft het alleenrecht «*machtiging*» te geven tot de uitgifte van bankbiljetten binnen de Gemeenschap.³² Bankbiljetten kunnen dus uitgegeven worden door de ECB of door de nationale centrale banken, daar-

toe gemachtigd door de ECB.³³ Alleen de bankbiljetten die in dit kader uitgegeven zijn, hebben binnen de Gemeenschap de hoedanigheid van wettig betaalmiddel. Het kan bijgevolg niet ontkend worden dat er een belangrijke verschuiving van soevereiniteit plaatsvindt, van de nationale overheid en haar centrale bank naar de ECB en het ESCB.³⁴ Teneinde de aan het ESCB opgedragen taken uit te voeren kan de ECB verordeningen vaststellen – die van algemene en rechtstreekse toepassing zijn in alle lidstaten – beschikkingen geven – die bindend zijn voor diegene tot wie ze gericht zijn – aanbevelingen doen en adviezen uitbrengen. In bepaalde gevallen kan de ECB ondernemingen boeten of dwangsommen opleggen bij niet-naleving van de verplichtingen krachtens haar verordeningen en beschikkingen.³⁵

C. Relaties met «niet-deelnemende» landen

7. Steeds in het kader van het streven naar prijsstabiliteit kan de Raad formele overeenkomsten sluiten over een wisselkoerssysteem voor de eenheidsmunt ten opzichte van niet-gemeenschapsvaluta's.³⁶ Daarnaast zijn in de derde fase ook het probleem van de wisselkoersen tussen de Euro en de nationale munten van de Outs. Het EG-Verdrag bepaalt dat dergelijke lidstaten met een derogatie hun wisselkoersbeleid als een aangelegenheid van gemeenschappelijk belang moeten behandelen.³⁷ Gezien de doelstelling van een economische en monetaire unie, ook van de lidstaten met een derogatie, is het namelijk noodzakelijk dat er een bepaalde stabiliteit is in de wisselkoersen van de munten van deze landen en de Euro.³⁸ Deze problemen dienen geregeld te worden vóór het ingaan van de derde fase, maar kunnen zich ook nadien nog voordoen, bijvoorbeeld indien derde landen toetreden tot de EU. Daarom wordt een wisselkoersmechanisme uitgewerkt te vergelijken met het thans reeds bestaande Europees Monetair Stelsel.³⁹ De lidstaten met een derogatie, enerzijds, en de lidstaten met de eenheidsmunt, anderzijds, zouden daaraan (verplicht) deelnemen.⁴⁰ De spil van

een Economisch en Financieel Comité vervangen wordt (Art. 109.C.2 EG-Verdrag).

²⁵ Art. 109.L.1 EG-Verdrag.

²⁶ Art. 106.1 EG-Verdrag.

²⁷ Artt. 107, 108 en 109.E.5 EG-Verdrag.

²⁸ Art. 105.1 EG-Verdrag.

²⁹ Art. 105.2 EG-Verdrag. De nationale centrale banken dienen elk een betalingssysteem op te zetten op basis van «*Real Time Gross Settlement*» («RTGS») voor de verrekening van grote bedragen. In een dergelijk systeem worden de betalingsverrichtingen onmiddellijk en een na een uitgevoerd, in de volgorde van ontvangst. In België werd intussen, met ingang van 24 september 1996, een dergelijk systeem opgezet, Ellips genoemd, voor «*Electronic Large Value Interbank Payment System*». De nationale betalingssystemen zullen verbonden worden met elkaar via het «*Trans-European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer*»-systeem («TARGET»). TARGET zal in Euro functioneren. Een goede werking van het TARGET systeem is belangrijk voor de financiering van de geldmarkt in Euro (X, «De eenheidsmunt en de financiële markten», *Bulletin van de Generale Bank*, nr. 369, februari 1996). Zie ook verder, nr. 9.

³⁰ Omtrent de interne werking van de ECB, zie art. 109.A e.v. EG-Verdrag.

³¹ Art. 28, Statuten ESCB en ESB.

³² Art. 105.A.1 EG-Verdrag. Er zijn ook bijzondere regels voor het uitgeven door de lidstaten van munten; cf. art. 105.A.2 EG-Verdrag. Blijkbaar is er een consensus dat er acht muntstukken in Euro zullen zijn, met een waarde gaande van 0,01 tot 2 Euro (1, 2, 5, 10, 20 en 50 cent en 1 en 2 Euro). Een gestrileerde E (een C met, in het midden, twee horizontale streepjes door) zou het symbool zijn dat op de muntstukken zal prijken (cf. FET van 12 december 1996). Daarnaast zullen zeven Euro-bankbiljetten worden uitgegeven met coupures ten waarde van 5, 10, 20, 50, 100, 200 en 500 Euro (X, «EMU: zet Europa uiteindelijk de kroon op het werk?», o.c., p. 19). Op 12 februari 1995 heeft het EMI een wedstrijd uitgeschreven voor afbeelding van de bankbiljetten. De in aanmerking genomen ontwerpen van Euro-bankbiljetten – of eurobiljetten – werden voor-

gesteld op 13 december 1996. Het is de ECB die de bevoegdheid heeft de definitieve beslissing te nemen.

³³ Art. 105.A.1 EG-Verdrag.

³⁴ In Frankrijk was hiervoor bijvoorbeeld een grondwetswijziging noodzakelijk. Een nieuw art. 88-2 werd ingevoerd.

³⁵ Art. 108.A.3 EG-Verdrag.

³⁶ Art. 109.1 EG-Verdrag.

³⁷ Art. 109.M EG-Verdrag.

³⁸ De relatie tussen die munten en de Euro is een belangrijke aangelegenheid die de aandacht van de EG wegdraagt. Cf. antwoord nr. 2126/95 van Y.-Th. de Silguy voor de Commissie op een vraag van M. Spindelegger, 19 juli 1995, *Pb.C.*, 326/28 van 6 december 1995; en het interimrapport van de Commissie hieromtrent, van 28 november 1995, gericht aan de Raad van Madrid.

³⁹ Aanvankelijk werden in het EMS schommelingsmarges van 2,25% gehandhaafd. Na de monetaire onrust van 1993 werden deze marges verbreed tot 15%.

⁴⁰ De juridische basis hiervan is te vinden in de artt. 109.J.1 en 109.M EG-Verdrag, alsmede in het Protocol betreffende art. 109.J. Deze verplichting geldt niet voor het Verenigd Koninkrijk en Denemarken, die niet hoeven deel te nemen aan de derde fase van het EMU. Tijdens de vergadering van de Ministers van Financiën van 12 en 13 april 1996 te Verona, lijkt de verplichting voor de andere lidstaten evenwel ook opgegeven te zijn.

het nieuwe «EMS II» zal de Euro zijn.⁴¹

III. DE INVOERING VAN DE EENHEIDSMUNT «EURO»

8. De invoering van de eenheidsmunt vraagt een belangrijke voorbereiding. Met het oog hierop werd door de Commissie op 31 mei 1995 een «Groen Boek» voorgesteld betreffende de praktische maatregelen van de invoering van de eenheidsmunt.⁴² Dit Groen Boek heeft er sterk toe bijgedragen een aantal juridische onzekerheden omtrent de overschakeling naar de eenheidsmunt te identificeren. Een ander belangrijk document in dit verband is het verslag van het EMI van november 1995.⁴³ Het EMI was er immers mee belast uiterlijk op 31 december 1996 het juridisch, organisatorisch en logistiek kader uit te werken dat nodig is om het ESCB in de derde fase zijn taken te laten vervullen.⁴⁴ Het uiteindelijk juridisch kader voor de invoering van de eenheidsmunt wordt vastgelegd in verordeningen van de Raad. Op dit ogenblik zijn twee ontwerpen van de Commissie beschikbaar,⁴⁵ die in licht gewijzigde vorm goedgekeurd zijn door de Raad ECOFIN gehouden in Dublin op 12 december 1996. De eerste verordening, «Over de invoering van de Euro», betreft maatregelen van monetair recht en wordt genomen op basis van art. 109.L.4 EG-Verdrag.⁴⁶ Zij worden in dit hoofdstuk besproken. Aangezien artikel 109.L.4 EG-Verdrag evenwel pas toepasbaar is vanaf 1 januari 1999, is daarnaast nog een ontwerp van een afzonderlijke verordening opgesteld, «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro», met bepalingen waaraan dringende behoefte is, die genomen wordt op basis van art. 235 EG-Verdrag.⁴⁷ Deze verordening betreft o.a. het probleem van de continuïteit van de overeenkomsten, de overgang van de Ecu naar de Euro en de regels betreffende de afronding. Zij worden hierna besproken in hoofdstuk IV.

A. Het tijdschema

9. Op de aanvangsdatum van de derde fase, d.w.z. op 1 januari 1999, neemt de Raad voor de lidstaten zonder derogatie de omrekeningskoersen aan «die voor hun munten onherroepelijk worden vastgesteld en waartegen deze munteenheden vervangen worden door de [Euro], en zal de [Euro] een vol-

waardige munteenheid worden». De vraag rees of die overgang plotseling, d.w.z. in eenmaal volgens het principe *big bang* diende te gebeuren, dan wel of er een overgangsperiode ingevoerd moest worden gedurende welke de nationale munten en de Euro naast elkaar zouden bestaan.⁴⁸ Algemeen werd gekozen voor een systeem van het gedurende een bepaalde tijd naast elkaar bestaan van de Euro en de nationale munten. Gedurende zulk een overgangsperiode zullen de particulieren zich waarschijnlijk blijven bedienen van de nationale munten, maar zullen de financiële markten vrij snel overschakelen naar de Euro. Dit zal er waarschijnlijk toe leiden dat qua aantal het grootste aantal bewerkingen in nationale munten zal blijven maar dat qua volumes de eenheidsmunt de overhand zal hebben.⁴⁹

10. Het aangenomen tijdschema ziet er thans als volgt uit.⁵⁰ Zo snel mogelijk in 1998 en in ieder geval uiterlijk op 1 juli 1998 zal de Raad, op basis van de economische gegevens over het jaar 1997, vaststellen welke landen vanaf het begin zullen deelnemen aan de eenheidsmunt, d.w.z. de Ins en de Outs worden aangeduid.⁵¹ Bij het ingaan van de derde fase, dus op 1 januari 1999, worden de wisselkoersen van de munten die zullen deelnemen, zowel ten opzichte van elkaar als ten opzichte van de Euro, onherroepelijk vastgesteld. Vanaf dat ogenblik zal de Euro de eenheidsmunt zijn van de Ins.⁵² De omwisseling van de munten van de Ins onderling zal dus op zuiver rekenkundige basis gebeuren, zonder tussenkomst van een wisselmarkt. Betalingen in Euro zullen in die periode evenwel enkel mogelijk zijn op scripturale wijze, zoals overschrijvingen,⁵³ cheques, betaalkaar-

⁴⁸ Zie hierover bijvoorbeeld, X, «Rapport intérimaire du groupe d'experts sur les questions pratiques liées à l'introduction de l'ECU comme monnaie unique», Europese Commissie, Dienst van de Woordvoerder, Brussel, 20 januari 1995.

⁴⁹ Het naast elkaar bestaan van de nationale munt en van de Euro zal een extra belasting zijn van de nationale betalingssystemen. Cf. PEARSON, Ch., «Préparer les systèmes de paiement à l'Euro», *Bankque*, nr. 575, november 1996, p. 34. De betalingssystemen zelf zullen evenwel in Euro functioneren. In België geldt dit voor de vereffening van de transacties van de interbancaire betalingssystemen (ELLIPS, UCV, Verrekenkamer) en van het betalingsgedeelte van het effectenclearingstelsel van de NBB (cf. art. 1.3 van de «Financiële krachtlijnen van het nationaal overgangspan» – hierna «Nationaal Overgangspan» – goedgekeurd door de federale minister-raad op zijn zitting van 2 augustus 1996. Omtrent het tot stand komen van het Nationaal Overgangspan, zie BROUHNS, G., «A propos des 'lignes de force financières du schéma national de place'», *Bank en Fin.*, 1996, 9, p. 511). Omtrent het probleem van de vereffening, zie DE LEPELEIRE, K., «Implicaties van de euro op het interbancaire betalingsverkeer», *Bank Fin.*, 1996, 9, p. 557 e.v. Zie ook boven, nr. 5.

⁵⁰ Voor een overzicht, zie de mededeling van de Commissie als mede Bijlage 1 tot de besluiten van de Europese Raad gehouden te Madrid op 15 en 16 december 1995, *Pb. C.*, 22/2 van 26 januari 1996.

⁵¹ Zie boven, nr. 4.

⁵² Vanaf dat ogenblik zal het ESCB haar monetair politiek en wisselkoersbeleid realiseren door transacties in Euro. Zie verder nr. 14.

⁵³ In België zullen hiervoor nieuwe overschrijvingsformulieren voorkomen daar de bestaande formulieren geen vakjes hebben voor de aanduiding van de munt – Belgische Frank of Euro – noch voor decimalen.

⁴¹ Hierover werd in grote lijnen overeenstemming bereikt tijdens de informele vergadering van de Ministers van Financiën op 20 en 21 september 1996 te Dublin. Zie *Communication from the Commission to the Council: Reinforced convergence procedures and a new exchange rate mechanism in stage three of EMU*, Brussel, 16 oktober 1996, COM (96), 498 final. Het werd ten slotte goedgekeurd op de Raad van Dublin van 13-14 december 1996.

⁴² Com. (95) 333. In het jargon van de Commissie wijst de kleur groen er op dat het gaat om een discussedocument en niet om een definitief standpunt van de Commissie.

⁴³ INSTITUT MONETAIRE EUROPÉEN, *Le passage à la monnaie unique*, november 1995.

⁴⁴ Art. 109.F.3 EG-Verdrag.

⁴⁵ Document COM (96) 499 def.

⁴⁶ De goedkeuring ervan vergt unanimiteit onder de lidstaten die deelnemen aan de eenheidsmunt.

⁴⁷ De goedkeuring van deze verordening vergt evenwel eenparigheid onder alle lidstaten.

ten, enz.⁵⁴ Nationale biljetten en muntstukken zullen in die periode behouden blijven.⁵⁵ De boekhouding van de bedrijven zal in Euro kunnen, maar niet moeten, worden gevoerd.⁵⁶ Ook de belastingaangiften zullen vanaf 1 januari 1999 in Euro kunnen gebeuren.⁵⁷ Bovendien zal vanaf 1 januari 1999 de staatsschuld nog slechts uitgegeven worden in Euro.⁵⁸ Het zou de bedoeling zijn de bestaande staatsschuld om te zetten in Euro.⁵⁹ De financiële markten zullen overschakelen naar de Euro, maar zullen waarschijnlijk een dubbele prijsaanduiding invoeren.

11. Vanaf uiterlijk 1 januari 2002 zal het ESCB bankbiljetten uitgeven in Euro en zullen de nationale biljetten en muntstukken hierdoor systematisch vervangen worden.⁶⁰ Banksaldi in nationale munten zullen op 1 januari 2002 au-

⁵⁴ Volgens het Nationaal Overgangsplan (Art.4.2.) zullen alle girale betalingen kunnen gebeuren in BEF of in Euro, op initiatief van de opdrachtgever, onafhankelijk van de munt van de rekeningen. De banken zullen zorgen voor de convertering. Voor een interessante bijdrage betreffende het gebruik van cheques in Euro tijdens de overgangperiode, zie GIRIER, Ph., «Chèque et Euro: mode d'emploi», *Banque*, nr. 575, november 1996, p. 44.

⁵⁵ Hoewel de pariteiten van de munten die vervangen worden door de eenheidsmunt zullen vastliggen, en omwisseling niet via een wisselmarkt met koop- en verkoopkoersen zal gebeuren, mag daaruit niet noodzakelijk afgeleid worden dat de banken bankbiljetten van andere deelnemende lidstaten zullen aanbieden aan hun loketten zonder dat zij hiervoor een vergoeding zullen vragen. Een reiziger zal zich dus niet noodzakelijk zonder kosten kunnen bedienen van vreemde bankbiljetten ook al zijn ze van deelnemende lidstaten.

⁵⁶ Deze overgang van BEF naar Euro is evenwel onomkeerbaar (art. 6 Nationaal Overgangsplan). Hoe deze omrekening in Euro zal dienen te gebeuren is nog niet duidelijk, meer bepaald wat betreft de eventuele meerwaarden die uitgedrukt of gerealiseerd zouden worden tengevolge van de omzetting in Euro van financiële posten in deviezen. Op dit ogenblik bereidt de Commissie voor Boekhoudkundige Normen een document voor betreffende de aspecten van boekhoudrecht aangaande de invoering van de eenheidsmunt. Zie ook COLMANT, B., en SERVAIS, J.P., «Quelles sont les implications de l'introduction de l'euro sur les états financiers des entreprises?», *Bank Fin.*, 1996, 9, p. 563 e.v. De boekhouding van de Belgische overheid – met uitzondering van de Nationale Bank van België – zal evenwel tot uiterlijk 31 december 2001 in BEF gevoerd worden (art. 5.1.1 Nationaal Overgangsplan). Werkgevers kunnen er ten slotte voor opteren de informatie aan hun werknemers uit te drukken in Euro (art. 7.2 Nationaal Overgangsplan).

⁵⁷ Intern zullen de Belgische belastingadministraties (alsmede de sociale administraties) uitsluitend in Belgische Frank blijven werken (art. 5.1.2 Nationaal Overgangsplan). Op 1 januari 2002 zullen zij omschakelen naar de Euro. De communicatie met de geadministreerden – in BEF of in Euro – zal in principe gebeuren op basis van de keuze van de geadministreerden (art. 5.2 e.v. Nationaal Overgangsplan).

⁵⁸ Deze verplichting bestaat niet voor de privé-sector.

⁵⁹ Hierover bestaat nog geen eensgezindheid: Frankrijk en Luxemburg (FET van 19 november 1996) hebben aangekondigd dit te zullen doen, Nederland lijkt dit niet van plan te zijn («Staatsschuld wordt niet omgezet in Euro», *Financieel Dagblad*, 29 oktober 1996). Duitsland anderszins wel. (FET van 10 december 1996). In België is het de bedoeling in ieder geval de bestaande lijnen van lineaire obligaties om te zetten in Euro (art. 2.1 Nationaal Overgangsplan). Zie ook nr. 15.

⁶⁰ Zie verder nr. 14.

tomatisch omgezet worden in saldi in Euro.⁶¹ Vanaf uiterlijk 1 juli 2002 verliezen de nationale biljetten en munten hun statuut van wettig betaalmiddel, ten voordele van de Euro. Een periode van zes maanden gedurende welke zowel de nationale munten en biljetten als die uitgedrukt in Euro naast elkaar bestaan, wordt nodig geacht o.a. om biljettenautomaten en machines die werken op basis van muntstukken, te kunnen omschakelen. De houders van bankbiljetten in nationale munten zullen deze bijgevolg gedurende deze periode van – maximaal – zes maanden bij hun vertrouwde bankier moeten omruilen in eurobiljetten.⁶²

12. Het is duidelijk dat de omschakeling van de Belgische Frank naar de Euro, zelfs met het hierboven vermelde omschakelingsschema, belangrijke kosten zal meebrengen voor de financiële instellingen, vooral op het informaticavlak. Er wordt dan ook de vraag gesteld wie die kosten zal dragen. Volgens de Commissie volgt de definitieve omschakeling van de nationale munten in Euro uit een monetaire wetgeving, op basis van het EG-Verdrag, en kan ze bijgevolg niet beschouwd worden als een *dienst* die de financiële instellingen verschaffen aan hun klanten en waarvoor zij een commissie of kosten zouden kunnen aanrekenen.⁶³ Het Nationaal Overgangsplan bepaalt verder dat de omzetting van de betalingen Euro-BEF en vice versa – die eigen zijn aan de girale betalingen in BEF of in Euro⁶⁴ – alsmede de omzetting van de tegoeden op rekening van BEF naar Euro, geen kosten meebrengen voor de cliënteel althans, wat betreft de omzetting van de tegoeden, voor zover deze omzetting eenmalig is.⁶⁵ Thans begint verder stilaan het besef te groeien dat ook in andere sectoren van de economie de omschakeling naar de eenheidsmunt belangrijke kosten zal meebrengen, zeker indien men dubbel prijsaanduiding – in Belgische Frank en in Euro – gedurende een bepaalde tijd verplicht zou maken.⁶⁶ Zo werd berekend dat die kosten voor de Europese distributiesector 1.064 miljard BEF zullen bedragen!⁶⁷ De discussie wie die kosten zal dragen – de distributeur, de consument, de overheid – is actueel. Het antwoord op die vraag heeft bovendien invloed op de inflatiepercentages.⁶⁸ Het

⁶¹ De administraties van de openbare besturen zullen dan overschakelen, op boekhoudkundig gebied, op de Euro (art. 5.1.3 Nationaal Overgangsplan). Alle fiscale en sociale bewerkingen zullen nog slechts in Euro meegedeeld worden (art. 5.2.2 Nationaal Overgangsplan). Dit geldt ook voor alle lonen en sociale zekerheidsuitkeringen (art. 7.5 Nationaal Overgangsplan).

⁶² Hoe dit precies dient te gebeuren indien men bijvoorbeeld bij een Belgisch bankier Duitse Marken aanbiedt voor omruiling in Euro, is nog niet duidelijk. Wellicht zal de bankier de officiële omrekeningskoersen toepassen doch bovendien een commissie aanrekenen.

⁶³ Antwoord M. Monti in naam van de Commissie, op geschreven vraag P-3231/95 van Erhard Meier, *Pb.C.* 16/9 van 5 juni 1996.

⁶⁴ Zie boven, nr. 10.

⁶⁵ Art. 4.4 Nationaal Overgangsplan. Of dit ook zal gelden voor de omwisseling van biljetten en muntstukken, nadat deze zullen zijn uitgegeven, is nog niet duidelijk.

⁶⁶ Op dit ogenblik is het nog niet duidelijk of deze problematiek op het communautaire vlak geregeld zal worden.

⁶⁷ EURO COMMERCE, *The Impact of the Changeover to the Euro on the Commercial Sector*, Brussel, juli 1996, p. 8.

⁶⁸ Vice-eerste minister en minister van Financiën Ph. Maystadt, stelde reeds dat de regering een aantal problemen zal regelen via

zou ons inziens verkeerd zijn om louter om kostprijsredenen de dubbele prijsaanduiding weg te laten. Het lijkt ons dat dergelijke dubbele prijsaanduiding essentieel is om de brede bevolking te familiariseren met de Euro en met de waarde ervan.⁶⁹

B. Het juridisch statuut van de Euro

13. Volgens art. 109.L.4 EG-Verdrag zal op de aanvangsdatum van de derde fase, d.w.z. op 1 januari 1999, «de [Euro] een volwaardige munteenheid worden». Vanaf die datum moet de Euro in feite beschouwd worden als geld.⁷⁰ In haar meest restrictieve betekenis is munteenheid immers eenvoudigweg de rekenenheid gebruikt in het monetair systeem van een bepaald land, b.v. de Belgische Frank in België. Het begrip *geld* omvat, naar onze Belgische opvatting, evenwel ook de kwalificatie van wettig betaalmiddel.⁷¹ Dat wil zeggen dat een schuldenaar op geldige wijze zijn schuld kan voldoen door betaling in die munt. Dit kan gebeuren, hetzij door afgifte van munten en biljetten, hetzij door afgifte van cheques of door overschrijving.⁷² De hierna beschreven regels zijn gebaseerd op de veronderstelling dat het thans bestaande voorstel van verordening van de Raad «Over de invoering van de Euro», goedgekeurd door de Raad ECOFIN op 12 december 1996 gehouden te Dublin.⁷³ ongewijzigd aangenomen zal worden, in 1998, en in werking zal treden op 1 januari 1999. Deze verordening zal in principe van toepassing zijn in alle lidstaten.⁷⁴ Zij zal van onmiddellijke toepassing zijn op bestaande overeenkomsten. Deze door de overheid vast-

de bestaande prijsreglementering en de wet handelspraktijken; cf. zijn antwoord op de vraag van Nelis-Vanliedekerke, *Parl. Handelingen*, Senaat, 3 juli 1996, p. 195.

⁶⁹ Het zal ook noodzakelijk zijn, in geval van dubbele prijsaanduiding, te bepalen welke van beide prijzen doorslaggevend is indien de omrekening tussen beide niet correct geschied is. Zie ook verder, nrs. 23 en 24.

⁷⁰ Zoals reeds vermeld (zie nr. 6), zal in de EMU de ECB bevoegd zijn voor de uitgifte van bankbiljetten, hetzij rechtstreeks, hetzij via een machtiging aan de nationale centrale banken. De bevoegdheid tot uitgifte van muntstukken blijft normaal bij de lidstaten.

⁷¹ Zie, omtrent deze problematiek, de interessante studie van LIBCHABER, R., «L'Euro et la théorie juridique de la monnaie au cours de la phase transitoire», in, *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, Actes du séminaire de Lyon, Centre Interprofessionnel de recherches en droit bancaire, 12 april 1996, p. 1 e.v.

⁷² Omtrent de bevrijdende betaling per cheque of per overschrijving, zie o.a. koninklijk besluit nr. 56 van 10 november 1967, tot bevordering van het gebruik van giraal geld, *B.S.*, 14 november 1967.

⁷³ De data vanaf wanneer Euro-bankbiljetten en muntstukken in omloop gebracht zullen worden, dienen nog bepaald te worden, dit overeenkomstig het scenario aangenomen in Madrid op 15-16 december 1995. Ook het gebruik van de Euro tijdens de overgangperiode dient nog verder uitgewerkt te worden. Zie verder nrs. 14 en 15.

⁷⁴ Evenwel, gezien het feit dat het Verenigd Koninkrijk en Denemarken niet zullen deelnemen aan de derde fase, is het niet duidelijk of de verordening ook in die landen van toepassing zal zijn. Art. 17 bepaalt immers dat de verordening van toepassing is in alle lidstaten «subject to Protocols no. 11 (Verenigd Koninkrijk) and 12 (Denemarken) and Article 109.K.1».

gestelde vervanging van de munteenheid bindt immers de partijen.⁷⁵

14. Vanaf 1 januari 1999 zal de munt van de deelnemende lidstaten de Euro zijn.⁷⁶ De munteenheid, of rekenenheid, zal één Euro zijn. De Euro wordt onderverdeeld in honderd «centen». ⁷⁷ De nationale munten van de lidstaten, zoals de Belgische Frank, worden bijgevolg vervangen door de Euro. De omrekeningskoers wordt onherroepelijk vastgelegd door de Raad.⁷⁸ Op een nog te bepalen datum,⁷⁹ maar ten laatste vanaf 1 januari 2002, zullen de ECB en de centrale banken van de deelnemende lidstaten bankbiljetten in Euro in omloop brengen.⁸⁰ Deze bankbiljetten, en alleen zij, zullen wettig betaalmiddel zijn in alle deelnemende lidstaten. Eveneens op een nog te bepalen datum, maar uiterlijk vanaf 1 januari 2002, zullen de deelnemende lidstaten muntstukken uitgeven uitgedrukt in Euro of in cent.⁸¹ Met uitzondering van de uitgevende en andere door de nationale wetgever aangeduide instellingen, zal niemand verplicht zijn meer dan vijftig geldstukken te aanvaarden in een enkele betaling.⁸² De lidstaten zullen voor de nodige sancties dienen te zorgen tegen namaak en vervalsing van deze Euro-bankbiljetten en muntstukken.⁸³

⁷⁵ MANN, F.A., *The Legal Aspects of Money*, Oxford, 1982, p. 266 e.v.

⁷⁶ Artt. 2 en 17, Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». De Euro zal ook de rekenenheid zijn van de ECB en van de centrale banken van de deelnemende lidstaten (art. 4, Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro»; zie boven nr. 5). Het is de mening van de Commissie dat, door het opsommen in de verordening van de deelnemende lidstaten, de aanvaarding in derde landen van de verordening als *lex monetae* bevorderd zal worden (zie verder, nr. 17). De Euro wordt immers bepaald als de munteenheid van de deelnemende lidstaten en niet als die van de monetaire unie.

⁷⁷ Het is niet onmogelijk dat in het nationaal spraakgebruik varianten hiervan zullen voorkomen. Dit neemt niet weg dat alleen de naam die door de EU vastgelegd wordt, de enig geldige is.

⁷⁸ Cf. art. 109.L.4 EG-Verdrag. Door deze vaste verhouding («*recurrent link*») van de oude nationale munt met de nieuwe Euro, zal het principe van het *nominalisme* behouden blijven. Zie DICEY en MORRIS, *The Conflict of Laws*, II, Stevens & Sons, London, 1987, p. 1423 e.v. Omtrent het *nominalisme*, zie MANN, F.A., o.c., p. 80 e.v.; NUSSBAUM, A., *Money in the Law*, The Foundation Press, Brooklyn, 1950, p. 17 e.v.

⁷⁹ Deze datum zal bepaald worden wanneer de verordening «over de invoering van de Euro» aangenomen wordt, en dit overeenkomstig het scenario vastgelegd op de Raad van Madrid van 15-16 december 1995. Om technische redenen was het niet mogelijk deze datum reeds vast te stellen op de Raad van Dublin van 12 december 1996.

⁸⁰ Art. 10 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». Deze bankbiljetten zullen uitgegeven worden door de ECB of door de nationale centrale banken. Dit dient nog beslist te worden. Omtrent deze problematiek, zie BAMFORD, C., «The Change to a single currency: legal problems and solutions», *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*, mei 1996, p. 219.

⁸¹ Art. 11 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». De nominale waarde en de technische specificaties hiervoor zullen vastgesteld worden door de Raad op basis van art. 105.A (2) EG-Verdrag.

⁸² Art. 11 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro».

⁸³ Art. 12 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». In België lijkt het niet nodig het Strafwetboek aan te passen ten-

15. Tijdens de overgangsfase, d.w.z. tussen 1 januari 1999 en 31 december 2001, zullen bijzondere regels van toepassing zijn.⁸⁴ Die regels doen evenwel geen afbreuk aan het feit dat juridisch vanaf 1 januari 1999 de nationale munteenheid van de deelnemende lidstaten vervangen is door de Euro. Gedurende die periode zal de Euro evenwel tijdelijk *opgedeeld* worden in de nationale munteenheid, en dit op basis van de reeds vermelde omrekeningskoers.⁸⁵ De Belgische Frank wordt dus een – niet decimale – onderverdeling van de Euro, net als de centiem nu.⁸⁶ De Belgische centiem zal evenwel blijven bestaan en wordt dus een onder-onderverdeling van de Euro. De nationale bankbiljetten en muntstukken blijven wettig betaalmiddel, maar alleen in het land van uitgifte.⁸⁷ In het land van uitgifte is er dus juridische gelijkwaardigheid tussen de nationale munt en de Euro. Dit is noodzakelijk omdat gedurende deze periode nog geen Euro-bankbiljetten en -muntstukken beschikbaar zijn. De verwijzing naar de nationale munteenheid in *rechtsinstrumenten* (zoals wetgeving, administratieve en bestuursreglementen, vonnissen en arresten, overeenkomsten, eenzijdige rechtshandelingen, betaalmiddelen – andere dan bankbiljetten en munten –, enz.) blijft geldig.⁸⁸ De vervanging van de nationale munteenheid door de Euro brengt hierin geen wijziging.⁸⁹ Een overeenkomst die voorziet in het betalen van een

som van bv. BEF 1.000, wordt op 1 januari 1999 omgezet in een verplichting tot betaling van het overeenstemmende bedrag in Euro, maar uitgedrukt in Belgische Frank, die een onderverdeling is van de Euro.⁹⁰ Betalingen zullen als volgt gebeuren:

– Tenzij anders is bedongen tussen de partijen – de contractvrijheid wordt dus geëerbiedigd – dienen betalingen in principe te gebeuren in de munteenheid waarin de rechtsinstrumenten voorzien.⁹¹ Men kan bijgevolg niet verplicht worden betaling te doen, of te aanvaarden, in een andere munt dan die bepaald in het contract.⁹² Dit principe geldt ook voor wetteksten. Indien dus bv. een nationale wetgeving bepaalt dat de boekhouding in de nationale munt dient te gebeuren, blijft die verplichting onverkort bestaan.

– Evenwel, diegene die de betaling doet, heeft, voor zover de betaling kan gebeuren door het crediteren van een rekening van de ontvanger in dezelfde lidstaat de keuze te betalen hetzij in Euro hetzij in de nationale munteenheid.⁹³ Het bedrag wordt gecrediteerd op de rekening van de ontvanger, in de munt van deze rekening, met de eventuele omrekening tegen de vastgestelde omrekeningskoers.⁹⁴ De betaler zal tijdens de overgangperiode bijgevolg de mogelijkheid hebben, maar niet de verplichting, om te betalen in Euro. Anderzijds zal de ontvanger betaling ontvangen in de overeengekomen munteenheid, eventueel na omzetting. Hier toe zullen de centrale banken informaticasystemen ter beschikking stellen van de kredietinstellingen.⁹⁵

– Nationale wetgeving met betrekking tot schuldvergelijking, *netting* of soortgelijke bewerkingen, zal van toepassing blijven op de betalingsverplichtingen, ongeacht of de betaling in Euro dan wel in de nationale munteenheid gebeurt.⁹⁶ Schuldvergelijking zal bijgevolg plaatsvinden, overeenkomstig de nationale wetgevingen, niet alleen tussen schulden in de nationale munt of de nationale munt en Euro, maar ook

einde muntstukken en biljetten in Euro te beschermen tegen valsmunterij. De artikelen 162 en 173 Sw. zijn immers voldoende ruim: «... munten... in België of in het buitenland wettelijk gangbaar...», «... bankbiljetten waarvan de uitgifte door of krachtens een wet is toegelaten...» en «... biljetten waarvan de uitgifte is toegelaten door een wet van een vreemd land of op grond van een bepaling die aldaar kracht van wet heeft...».

⁸⁴ Zie in het algemeen COURBIS, B., «L'Euro face aux pratiques monétaires: les aléas de la transition 1999-2002», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 35.

⁸⁵ Art. 6 (1) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». Men kan spreken van een «in rechte afdwingbare equivalentie» of van een «wederkerige band». Omtrent de voordelen hiervan zie DE LAPASSE, P., «L'Euro et les monnaies nationales pendant la phase transitoire», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 49.

⁸⁶ Het monetaire recht van de betreffende lidstaat blijft principieel van toepassing (art. 6 (1) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro»). Dit is belangrijk omdat de nationale biljetten en munten gedurende deze periode blijven bestaan.

⁸⁷ Art. 9 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro».

⁸⁸ Art. 6 (2) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». Contracten die in Euro luiden en contracten die in nationale munteenheid luiden, zijn in gelijke mate rechtsgeldig.

⁸⁹ Art. 7 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». De deelnemende lidstaten hebben evenwel de mogelijkheid maatregelen te nemen teneinde (i) de munteenheid van de bestaande in effecten belichaamde staatsschuld die thans in de nationale munt is uitgedrukt, te wijzigen in Euro (zie boven, nr. 10). De mogelijkheid om ook de staatsschuld uitgedrukt in deviezen – van een andere deelnemende lidstaat en van de obligaties of andere in effecten belichaamde schuld van andere emittenten om te zetten in Euro, is nog ter studie; en (ii) de vervanging mogelijk te maken van de munteenheid – van de nationale munt naar de Euro – voor de werking van (a) markten voor de geregelde verhandeling, clearing en afwikkeling van enig instrument opgenomen in de lijst van deel B in de bijlage bij Richtlijn 93/22/EEG van de Raad van 10 mei 1993 betreffende het verrichten van diensten op het gebied van belegging in effecten (*Pb.L.*, 141/27 van 11 juni 1993) en (b) systemen voor geregelde verhandeling, clearing en afwikkeling van betalingen (art.

8 (4) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro»). Het Nationaal Overgangsplan voorziet in een dergelijke maatregel: de noteringen op de Belgische gereguleerde markten zullen in Euro gebeuren (art. 3 Nationaal Overgangsplan).

⁹⁰ Na de overgangperiode is dat niet langer het geval. Dan worden de bedragen in nationale munten steeds omgezet in Euro, waardoor een verplichting in Euro ontstaat die ook in Euro uitgevoerd dient te worden.

⁹¹ Art. 8 (1) en (2) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro».

⁹² Indien een overeenkomst voorziet in betaling in Euro, dan zal die betaling evenwel kunnen gebeuren hetzij in Euro, op scripturale wijze, hetzij in nationale biljetten of muntstukken, die immers wettig betaalmiddel blijven.

⁹³ Art. 8 (3) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». In principe zou dit ook moeten gelden bij betalingen over de landsgrenzen heen, voor zover zij gebeuren hetzij in Euro, hetzij in de nationale munt van de crediteren rekening.

⁹⁴ De schuldeiser hoeft hiervoor zijn toestemming niet te geven.

⁹⁵ LOUIS, J.-V., «L'avènement de la monnaie unique», *C.J.*, 1996, nr. 3, p. 41. Zie ook het document van de Europese Commissie (DG XV), *Payment Systems and the Changeover to the single currency*, Brussel, 17 september 1996.

⁹⁶ Art. 8 (6) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro». Verder onderzoek betreffende de invloed van de invoering van de Euro op bepaalde bestaande bepalingen van communautair recht, meer bepaald betreffende *netting* en schuldvergelijking, lijkt raadzaam.

tussen de nationale munten van de deelnemende lidstaten. De eventuele omrekening zal uitgevoerd worden volgens de omrekeningskoersen.

16. Bij het beëindigen van de overgangsperiode, op 31 december 2001, zal in rechtsinstrumenten de verwijzing naar de nationale munten gelezen worden als verwijzing naar de Euro, overeenkomstig de omrekeningskoersen.⁹⁷ Voor bestaande documenten – overeenkomsten, wetgeving, vonnissen en arresten, cheques, effecten, enz. – is het bijgevolg niet nodig ze te vervangen door nieuwe documenten, ditmaal met verwijzing naar de Euro in plaats van bv. naar de Belgische Frank. Dat gebeurt automatisch, d.w.z. van rechtswege. Dit belet niet dat het toch wel bijzonder raadzaam zou zijn dat in wetgeving die veelvuldig bedragen in de nationale munt bevat – bv. de vennootschapswet, het Gerechtelijk Wetboek, de fiscale wetgeving, enz. – deze bedragen *aangepast* worden aan de Euro, dit om weer «ronde» – in Euro – getallen te krijgen.⁹⁸ Na de overgangsperiode zal het niet langer mogelijk zijn in *nieuwe* documenten nog de voorheen geldende nationale munteenheid te gebruiken, omdat die haar monetaire waarde verloren heeft. De nationale bankbiljetten en muntstukken zullen in de betrokken lidstaat evenwel wettig betaalmiddel blijven gedurende maximaal zes maanden na het beëindigen van de overgangsperiode. De nationale wetgeving van de lidstaten kan die periode evenwel verkorten.⁹⁹ Overeenkomstig de gebruiken in de deelnemende lidstaten zullen de uitgevende instellingen, bv. de Nationale Bank van België, daarna die bankbiljetten en geldstukken nog omruilen tegen Euro.¹⁰⁰

17. De bovenvermelde regels behoren tot het monetair recht. Zij kunnen bijgevolg gerekend worden tot de *lex monetae*. Dat is belangrijk indien de overeenkomst die een bepaling bevat uitgedrukt in een munt die vervangen wordt door de Euro, onderworpen is aan het recht van een land dat geen lidstaat is van de EU. Een verordening van de Raad van de EU houdende vervanging van de munt van een lidstaat door de Euro, kent immers geen werking in een derde staat. Evenwel, in het algemeen zal het internationaal privaatrecht van het land waarin de bevoegde rechtbank zich bevindt, de *lex monetae* erkennen als van onmiddellijke toepassing op een bepaalde rechtssituatie. De geadieerde vreemde rechtbank zal erkennen dat het aan de *lex monetae* is –

⁹⁷ Art. 14 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro»; zie ook verder, nr. 24, betreffende regels van afronding.

⁹⁸ Zie verder, nrs. 23 en 24, betreffende omrekening en afronding. Ook zal er het best in andere, minder voor de hand liggende, wetgeving een *fine-tuning* gebeuren; bv. art. 38 van het K.B. van 8 oktober 1976 met betrekking tot de jaarrekening van de ondernemingen bepaalt dat ondernemingen bijkomend ook hun jaarrekening openbaar kunnen maken, o.a., «in Ecu». Zo rijst ook de vraag of de jaarrekeningen van de vennootschappen die thans in 1.000 BEF bekendgemaakt worden, voortaan in 1.000 Euro dan wel in tegenwaarde van 1.000 BEF in Euro, neergelegd dienen te worden.

⁹⁹ Art. 15 (1) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro».

¹⁰⁰ Art. 16 Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro»; deelnemende lidstaten kunnen, voor een periode van maximaal zes maanden na het einde van de overgangsperiode, de regels vastleggen voor het gebruik van de biljetten en muntstukken in hun nationale munten en om de terugtrekking ervan te vergemakkelijken (art. 15 (2) Ontwerp Verordening «Over de invoering van de Euro»).

een uitdrukking van de soevereiniteit van het emitterende land – om te bepalen welke geldeenheid haar bestaande geldeenheid vervangt.¹⁰¹ Indien de buitenlandse rechtbank die principes niet zou erkennen, zal haar vonnis of arrest trouwens de erkenning of uitvoerbaarheid in de EU geweigerd dienen te worden.¹⁰² Dat alles doet echter geen afbreuk aan het feit dat, indien *betaling* dient te geschieden in een niet-EU-lidstaat, en zelfs als deze aanvaardt dat de Euro de munt van de overeenkomst geworden is of als de overeenkomst uitdrukkelijk in Euro luidt, het recht van deze niet-lidstaat kan bepalen dat betaling toch bevrijdend kan gebeuren in de lokale munt. Dat is bijvoorbeeld het geval in Zwitserland.¹⁰³

IV. ENKELE «PRIVAATRECHTELIJKE» ASPECTEN BETREFFENDE DE INVOERING VAN DE EURO

18. In het voorgaande hoofdstuk werden een aantal elementen van monetair recht betreffende de invoering van de eenheidsmunt besproken. Zij betreffen hoofdzakelijk het juridisch statuut van de Euro. In dit hoofdstuk worden andere specifieke problemen behandeld die eerder tot het privaatrecht behoren – doch aanleunen tegen het monetair recht – en die eveneens een onmiddellijke invloed hebben op het bestaan en de inhoud van overeenkomsten en verplichtingen. Met betrekking tot die wettelijke bepalingen wordt uitgegaan van het voorstel van de Commissie voor een verordening van de Raad «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro», goedgekeurd door de Raad ECOFIN te Dublin op 12 december 1996.¹⁰⁴ Deze verordening zal van toepassing zijn in alle lidstaten.¹⁰⁵ Deze regels zijn bijgevolg eveneens toepasselijk, met betrekking tot de Euro, in die lidstaten die (nog) niet toetreden tot de eenheidsmunt. De bedoeling van de verordening is te verzekeren dat bestaande overeenkomsten niet wezenlijk beïnvloed zullen worden door de invoering van de Euro, de technische voorbereiding van de overgang naar de eenheidsmunt mogelijk te maken, vooral op informatica gebied, en de rechten en

¹⁰¹ DICEY EN MORRIS, *o.c.*, p. 142; MANN, F.A., *o.c.*, p. 273; cf. VAN HECKE, G., en LENAERTS, K., *Internationaal Privaatrecht*, APR, 1989, p. 167; VAN HECKE, G., *Problèmes juridiques des emprunts internationaux*, Leiden, 1964, p. 143 e.v.; meer genuanceerd, BATIFFOL, H., en LAGARDE, P., *Droit international privé*, II, 7e uitgave, Parijs, 1987, nr. 613, p. 346. Zie, voor een toepassing hiervan onder Zwitsers recht, MARGELISCH, C.-A., «La Suisse et l'Union Economique et Monétaire – Aspects Juridiques», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro, o.c.*, p. 149.

¹⁰² Bovendien, indien een rechtbank gevestigd in een lidstaat van de EU zich zal dienen uit te spreken over een bepaalde situatie, zelfs al is het recht van een derde land van toepassing, dan zal die rechtbank de desbetreffende EU-verordening toepassen, omdat die de internationale openbare orde raakt (cf. art. 7 (2) Verdrag van Rome omtrent het recht toepasselijk op contractuele verbintenissen).

¹⁰³ MARGELISCH, C.A., *o.c.*, p. 150; zie ook DICEY EN MORRIS, *o.c.*, p. 1453; BATIFFOL, H. en LAGARDE, P., *o.c.*, nr. 613; VAN HECKE, G., en LENAERTS, K., *o.c.*, nr. 798; VAN DER ELST, R., «Droit International Privé», I, *Rép. Not.*, XV-XIV, nr. 69-5; NUSSBAUM, A., *o.c.*, p. 353 e.v.

¹⁰⁴ Deze verordening zal voor het eerst de naam «Euro» invoeren in de Europese wetgeving.

¹⁰⁵ Art. 6 Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro».

verplichtingen te bevestigen die voortvloeien uit overeenkomsten opgesteld in Ecu.

A. De «continuïteit» van de overeenkomsten

19. De vraag naar de continuïteit van de overeenkomsten is de vraag of, door de vervanging in een overeenkomst van de daarin bepaalde munteenheid door de Euro, deze overeenkomst – waarvan de prestaties voortduren na 1 januari 1999 – hetzij van rechtswege, hetzij op verzoek van een van de partijen, beëindigd is of kan worden. Dat dit niet van rechtswege gebeurt, staat vast, gezien het ontbreken van een dergelijke uitdrukkelijke bepaling. Het eenvoudig vervangen van de nationale munteenheid door de Euro is daarvoor niet voldoende. De meeste rechtsstelsels bevatten evenwel eveneens mogelijkheden om overeenkomsten te beëindigen – of eventueel te wijzigen – bij onmogelijkheid, onvoorziene omstandigheden of bij een belangrijke verandering van de omstandigheden, op basis van principes zoals overmacht, «frustration», «hardship», «Wegfall der Geschäftsgrundlage», «imprévision»,¹⁰⁶ enz. Daar waar de communautaire wetgeving dit probleem kan oplossen, op de wijze zoals hierna vermeld,¹⁰⁷ met betrekking tot overeenkomsten onderworpen aan het recht van een van de lidstaten van de EU, rees de vraag of dit een buitenlandse rechtbank – bv. in New York – kan binden indien buitenlands recht – bv. dat van New York – van toepassing is. Dat is niet het geval.¹⁰⁸ De continuïteit van de overeenkomst behoort immers in de eerste plaats tot de *lex contractus*.¹⁰⁹ Wat de Europese gemeenschap bijgevolg bezig is te doen, is op declaratoire wijze bekend te maken wat haar voornemens zijn, opdat partijen verbonden door overeenkomsten onderworpen aan het recht van derde landen, zich niet kunnen beroepen op onwetendheid, verrassing of onvoorzienbaarheid, althans niet voor overeenkomsten gesloten sinds het Verdrag van Maastricht.¹¹⁰ Wat een vreemde rechtbank in ieder geval wel zal

dienen te doen, ook al is het recht van een niet-EU-lidstaat van toepassing, is te erkennen dat de in het contract uitgedrukte munt vervangen is door de Euro, dit op basis van de *lex monetae*. Een partij zal bijgevolg niet kunnen beweren dat zij in de onmogelijkheid verkeert de overeenkomst uit te voeren omdat zij bv. geen Duitse Mark meer kan leveren, zoals bepaald in de overeenkomst. Die verplichting is immers vervangen door een verplichting om Euro te leveren, een verplichting die wel uitgevoerd kan worden.¹¹¹

20. De geplande reglementering is de volgende: de invoering van de Euro zal geen invloed hebben op, of verandering brengen in, enige bepaling van een rechtsinstrument¹¹² of een partij vrijstellen van haar verplichtingen hieronder. Evenmin kan een partij hierdoor eenzijdig een rechtsinstrument veranderen of beëindigen.¹¹³ Deze regel doet evenwel geen afbreuk aan enige andersluidende overeenkomst tussen de partijen. Of er al dan niet een dergelijke andersluidende overeenkomst bestaat, moet eventueel uitgemaakt worden door de rechter, op basis van de bedoeling van de partijen. Het is evenwel noodzakelijk dat de andersluidende overeenkomst tussen partijen uitdrukkelijk verwijst naar de invoering van de Euro. Algemene clausules van het type «change of circumstances» zijn niet voldoende. Het nationaal recht toepasselijk op de overeenkomst blijft bepalen bv. welk betaalmiddel aanvaard dient te worden – een cheque? – of wanneer betaling dient te gebeuren, indien de vastgestelde betaaldatum een feestdag is.

21. De continuïteit van de overeenkomsten, op 1 januari 1999, heeft een aantal praktische gevolgen. Een van de belangrijkste ervan is dat, voor leningen met een vaste rentevoet, deze rentevoet behouden blijft, ook nadat de nationale munteenheid waarin de lening is uitgedrukt, is omgezet in Euro.¹¹⁴ Dit belet natuurlijk niet dat, indien de rentevoeten in Euro globaal lager zouden liggen dan die in Belgische Frank, de debiteuren zullen trachten hun leningen vervroegd terug te betalen overeenkomstig de toepasselijke contractuele bepalingen.¹¹⁵ In geval van vlottende rentevoeten is er in principe geen probleem, zij het dat er interpretatiepro-

¹⁰⁶ Zie o.a. SWEERTS, F., «Le passage à l'Euro et la continuité des contrats», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 127.

¹⁰⁷ Omtrent de noodzaak van een dergelijke communautaire wetgeving, zie DELEBEQUE, Ph., «L'Euro et les contrats en cours», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 69.

¹⁰⁸ Cf. de wetgeving tot nietigverklaring van goudclausules, die eveneens beschouwd wordt als dienende te behoren tot de *lex contractus*, zie VAN HECKE, G. en LENAERTS, K., o.c., nr. 169, nr. 325.

¹⁰⁹ De verordening van de EU voorziet bovendien in een supletief systeem: «voor zover partijen niet anders overeengekomen zijn». Bijgevolg kan men niet stellen dat het gaat om een bepaling van dwingend recht die een vreemde rechtbank normaal toch zou toepassen als zogenaamde «wet van politie»; cf. art. 7.1 Verdrag van 19 juni 1980 inzake het recht van toepassing op verbintenissen uit overeenkomsten, ondertekend te Rome.

¹¹⁰ LOUIS, J.-V., o.c., p. 42. Men zou bijgevolg niet kunnen beweren dat de vervanging van bijvoorbeeld de Franse Frank door de Euro – in een overeenkomst onderworpen aan het recht van New York – het onvoorzienbare gevolg heeft dat de interestvoeten die gestipuleerd werden te hoog zijn omdat de Euro, bij hypothese, een sterkere munt is dan de Franse Frank. Zie ook de «Toelichting op nieuwe clausules in de prospectussen voor leningen en obligaties van de Europese Gemeenschappen», Pb. C., 130/6 van 12 mei 1994. Omtrent het voorbeeld van de Verenigde Staten, zie MORETEAU, O., «Les effets de la mise en place de l'Euro sur les contrats régis par le droit américain», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 75.

¹¹¹ MANN, F.A., o.c., p. 273. Bovendien zal men moeilijk kunnen beweren dat er een volledige verstoring is van een economisch evenwicht. Sinds het Verdrag van Maastricht zijn de lidstaten immers verplicht dezelfde convergentienormen in acht te nemen (cf. artt. 109.J (1) en 109.K (2) EG-Verdrag) zodat de vervanging van de nationale munt door de Euro, in ieder geval geen plotselinge economische omslag kan teweegbrengen.

¹¹² Het begrip «rechtsinstrument» beoogt alle instrumenten die juridisch relevant zijn en waarin wordt verwezen naar munten, munteenheden of bedragen in munteenheden. Ook betaalmiddelen die geen bankbiljetten of muntstukken zijn, zoals cheques, vallen hieronder.

¹¹³ Art. 3 Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro».

¹¹⁴ Indien de overeenkomst voortduurt, zal men ook dienen na te zien of zij geen clausules bevat van het type «increased costs». Het is immers niet uitgesloten dat de ECB reserveverplichtingen oplegt aan de banken waardoor voor hen het lenen van geld duurder wordt.

¹¹⁵ Hopelijk zal men op communautair niveau ook trachten de wettelijke rentevoeten te harmoniseren – waarvan het overigens niet duidelijk is of zij tot de *lex contractus* behoren – teneinde te vermijden dat er op basis hiervan aan «shopping» gedaan wordt tussen de toepasselijke wetgeving, de bevoegde rechtbanken of nog de plaats van betaling.

blemen kunnen ontstaan indien een overeenkomst verwijst naar een referentierentevoet die niet langer als dusdanig bestaat. Het is bijgevolg raadzaam daarmee nu reeds rekening te houden in geval van langlopende leningen.¹¹⁶ Anderzijds vraagt men zich af wat er moet gebeuren met bv. lange termijn *swap* of *futures* overeenkomsten. Een *deviezenswap*, bv. Franse Frank naar Duitse Mark, zal, indien beide munten vervangen worden door de Euro, zonder – economisch – voorwerp worden. Dit belet niet dat, bij omrekening van beide munten in Euro, er waarschijnlijk toch nog een nettoverschil zal overblijven dat de ene partij aan de andere dient te betalen. Het is immers weinig waarschijnlijk dat de contractuele wisselkoers bepaald in de *swap* overeenkomst precies overeenkomt met de omrekeningskoers – via de Euro – die op 1 januari 1999 zal gelden.¹¹⁷ Ook andere instrumenten kunnen hun bestaansreden verliezen. In dit verband kan men denken aan bepaalde instellingen voor collectieve belegging. Een in België gecommmercialiseerde BEVAK/SICAV die belegt in Duitse Mark obligaties of geldmarktinstrumenten, zal blijven bestaan, doch haar doel, beleggen in een sterke munt, verdwijnt – wordt onmogelijk – voor de Belgische belegger indien zowel de Belgische Frank als de Duitse Mark vervangen wordt door de Euro. Men zal zich dan de vraag moeten stellen of deze BEVAK/SICAV's die beleggen in Euro (in principe die welke beleggen in munten die vervangen worden door de Euro), dan wel haar statuten wijzigt en voortaan belegt in niet-deelnemende munten.

B. Omrekening en afronding

22. De invoering van de Euro zal inhouden dat alle bedragen in nationale munt omgerekend dienen te worden in Euro en, tijdens de overgangperiode, ook omgekeerd. Het is nodig daarvoor uniforme regels vast te stellen. Deze omrekening zal bovendien rekening moeten houden met problemen van afronding.¹¹⁸ Een voorbeeld: op 31 december 1998, na de sluiting der markten, zal de omrekening van de Belgische Frank in Euro plaatsvinden. Als op 1 januari 1999, 1 Euro gelijk zou zijn aan 39,537 BEF en indien op dat ogen-

blik een krant 29 BEF zal kosten, zal een krant vanaf dat ogenblik 0,7334901 Euro kosten. Aangezien men slechts een onderverdeling heeft van de Euro in 100 cent, zal dus afgerond dienen te worden, bv. tot 0,73 Euro. Weer omgezet in Belgische Frank, tegen dezelfde omrekeningskoers, geeft dit evenwel slechts 28,86 BEF. Er is bijgevolg een verlies van 14 centiem Belgische Frank per krant!

23. De geplande reglementering inzake *omrekening* is de volgende. De omrekeningskoers zal – op 1 januari 1999 – gedefinieerd worden als die van één Euro in termen van de nationale munt van de deelnemende lidstaat, bv. 1 Euro = $\times$ BEF, en niet omgekeerd, d.w.z. de eenheid van de nationale munt in Euro.¹¹⁹ De omrekeningskoers zal bestaan uit zes *significante* cijfers, d.w.z. een getal dat, beginnende van links bij het eerste cijfer ander dan een nul, bestaat uit zes cijfers.¹²⁰ De omrekeningskoersen zullen niet afgerond worden.¹²¹ De aldus vastgestelde omrekeningskoersen zullen gebruikt worden in beide richtingen, zowel van de nationale munten naar de Euro als van de Euro naar de nationale munten. Converteren van een nationale munt naar een andere zal gebeuren via de Euro, op rekenkundige basis.¹²² Voor de omrekening naar de Euro zal in zo'n geval het bedrag afgerond worden naar ten minste drie cijfers na de komma.¹²³

24. *Afronding* van de te betalen of te ontvangen bedragen zal als volgt gebeuren.¹²⁴

– Bij omzetting in Euro, volgens de regels hierboven vermeld, gebeurt de afronding naar de naaste cent. Dat wil zeggen dat men rekent tot één cijfer na de cent, welk cijfer het dan mogelijk maakt te bepalen of men afrondt naar boven of naar beneden.

– Bij omzetting in de nationale munteenheid gebeurt de afronding, naar boven of naar beneden, naar de naaste onderverdeling – zoals de centiem – of bij gebreke daarvan naar de naaste eenheid. Hierbij wordt evenwel de mogelijkheid gelaten voor de toepassing van de nationale gewoonten: naar een meervoud van de onderverdeling – bv. naar vijf of tien centiem toe – of van de eenheid – bv. in geval van de Italiaanse Lire – van de nationale munt.

– Indien een cijfer gekregen wordt dat zich halfweg bevindt, bv. het cijfer vijf, dan wordt afgerond naar boven.

¹¹⁶ Bv. dat BIBOR in BEF op 3 maand zal vervangen door BIBOR in Euro op 3 maand en hoe die zal bepaald worden (bv. de plaats op de Reuters en Telerate schermen). Men kan zich ook afvragen of het nog zin heeft om *B(russels)* IBOR afzonderlijk te noteren nu de interbank-rentevoeten in de deelnemende lidstaten in Euro principieel gelijk dienen te zijn. De relevantie van de thuismarkt voor de nationale munt verdwijnt immers. Hopelijk zal in de praktijk ook het verschil in berekening, op 360 of 365 dagen, verdwijnen. Dit zal de doorzichtigheid van de eengemaakte Euro-markt sterk bevorderen. Zie ook FÉDÉRATION BANCAIRE de l'UNION EUROPÉENNE, *Introduction to the single currency: the views of the Banking Federation of the European Union*, Brussel, november 1995, Appendix bij Bijlage A.

¹¹⁷ Dit belet natuurlijk niet dat men aandachtig de desbetreffende overeenkomsten zal dienen te analyseren teneinde vast te stellen of deze al dan niet een contractuele mogelijkheid tot beëindiging regelen. Cf. Bossin, J.M., «Le passage à la monnaie unique et les contrats de produits dérivés de gré à gré», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 168.

¹¹⁸ Zie in dit verband het document van het EMI «Rounding in the conversion of amounts denominated in monetary units of the euro area», 1996.

¹¹⁹ Art. 4 (1) Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro». Inverse omrekeningskoersen zijn niet toegelaten omdat dit afronding tot gevolg zou hebben (art. 4 (3) Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro»).

¹²⁰ Zes cijfers wil niet zeggen zes cijfers na de komma. Ook de cijfers vóór de komma tellen mee. In feite is dit conform de standaard thans gebruikt in het EMS.

¹²¹ Art. 4 (2) Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro».

¹²² Art. 4 (4) Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro».

¹²³ Alternatieve omrekeningsmethodes mogen slechts gebruikt worden als zij hetzelfde resultaat geven: art. 4 (4), laatste zin, Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro».

¹²⁴ Art. 5 Ontwerp Verordening «Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro». Deze regels beletten niet de toepassing van gebruiken, overeenkomsten of nationale voorschriften die voor tussenberekeningen een hogere graad van precisie toepassen.

25. Een vraag die niet beantwoord wordt, is of men over het geheel dient af te ronden dan wel per rechtshandeling. Indien men bv. coupons aanbiedt voor inning van interesten, zal de afronding dan per coupon gebeuren, of op de totale som van de te ontvangen interesten? Hoe kleiner de eenheid hoe groter de relatieve winst of verlies bij afronding. Hopelijk zal de bankpraktijk daarvoor uniforme regels uitwerken. Bovendien zullen de regels betreffende de omrekening en de afronding niet kunnen beletten dat er zich in de praktijk een aantal situaties zullen voordoen waarbij aanpassing van de wetgeving, van overeenkomsten, van statuten, enz. zo al niet noodzakelijk dan toch raadzaam zal zijn. Indien bv. het kapitaal van een naamloze vennootschap vastgesteld is op BEF 2.500.000 en vertegenwoordigd is door 2.500 aandelen met een nominale waarde van BEF 1.000, dan wordt dit, uitgedrukt in Euro, bv. een kapitaal van Euro 63.231,91, vertegenwoordigd door aandelen met een nominale waarde van Euro 25,29. Evenwel, 2.500 aandelen met een nominale waarde van Euro 25,29 geeft slechts een totaal van Euro 63.225. Er is dus een *verlies* van Euro 6,91! Een statutenwijziging lijkt dus toch raadzaam.¹²⁵ Vooruitziend op de invoering van de Euro lijkt het in ieder geval aan te bevelen aandelen uit te geven zonder vermelding van waarde. Bovendien zal de wetgever er goed aan doen de vennootschapswet te wijzigen en het minimumkapitaal van een vennootschap te brengen op een ronder getal in Euro, bv. op Euro 65.000. Dat alles kan uiteraard slechts gebeuren nadat de omrekeningskoers van de Belgische Frank in Euro definitief vast zal liggen.

C. De overgang van de bestaande Ecu naar de nieuwe Euro

26. De dag van vandaag bestaat er reeds een Ecu, voor officieel gebruik door de Europese Gemeenschappen, maar ook als korfmunt voor privé-gebruik, bv. voor obligatieleeningen in Ecu. Het Verdrag van Maastricht bepaalt in de eerste plaats dat de samenstelling van de Ecu onmiddellijk bevroren wordt.¹²⁶ Bij de aanvangsdatum van de derde fase – op 1 januari 1999 – wordt deze bestaande Ecu, zowel de officiële als de privé, dan omgevormd respectievelijk vervangen door de nieuwe Ecu, die Euro zal heten. Art. 109.L.4 EG-Verdrag bepaalt: «*Deze maatregel op zich brengt geen wijziging in de externe waarde van de [Euro] mede*». De omrekeningskoers van de Belgische Frank in Euro zal in principe gelijk zijn aan de omrekeningskoers van de Belgische Frank in Ecu. Hetzelfde geldt voor de munten die niet vervangen zullen worden door de Euro, d.w.z. die van de niet-deelnemende landen.

¹²⁵ Dit zal bijvoorbeeld dikwijls het geval zijn voor besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid waarvoor art. 124 Venn.W. – tot 1 juli 1996 – voorschreef dat het kapitaal wordt verdeeld in aandelen met een nominale waarde (vervangen bij art. 34, Wet 13 april 1995, *B.S.*, 17 juni 1995).

¹²⁶ Art. 109.G EG-Verdrag. Eén Ecu blijft dus tot 1 januari 1999 bestaan uit 0,6242 DEM, 1,332 FFR, 0,2198 DFL, 3,431 BEF/FLUX, 0,1976 DKR, 0,008552 IEP, 151,8 LIT, 0,008784 GBP, 1,44 GRD, 6,885 PES, 1,393 ESC (verordening van de Raad nr. 3320/94 van 22 december 1994, *Pb.L.*, nr. 350/27 van 31 december 1994). De vijfjaarlijkse herziening van de samenstelling van de Ecu kwam dus te vervallen. Evenmin worden de munten van de *nieuwe* lidstaten, zoals Zweden, Oostenrijk en Finland, opgenomen in de Ecu-mand.

mende landen. Ook hun omrekeningskoers t.o.v. de Euro zal vastgesteld worden op basis van hun wisselkoers t.o.v. de Ecu. Deze omrekeningskoers zal echter niet definitief zijn – zoals bij de munten die vervangen worden door de Euro – maar zal van dag tot dag op de wisselmarkten fluctueren.

27. De omzetting van Ecu in Euro zal als volgt gebeuren. Vanaf 1 januari 1999 zal elke verwijzing naar de Ecu, als bedoeld in art. 109.G EG-Verdrag en gedefinieerd in Verordening Raad (EG) nr. 3320/94,¹²⁷ vervangen worden door een verwijzing naar de Euro, op een 1 op 1 basis.¹²⁸ Er is bijgevolg een *nominale continuïteit*.¹²⁹ Hierbij wordt met één slag de officiële Ecu, als gebruikt in de EU, vervangen door de Euro tegen een conversievoet van 1 op 1. De boven vermelde regel geldt ook voor de verwijzing naar de private Ecu.¹³⁰ Indien in een rechtsinstrument (bv. wetgeving, administratief of bestuursdocument, vonnis of arrest, overeenkomst, betaalmiddelen andere dan bankbiljetten of munten, enz.) verwezen wordt naar de Ecu, zonder deze als boven vermeld te definiëren, dan zal vermoed worden dat toch een verwijzing bestaat naar de Ecu als vermeld in art. 109.G EG-Verdrag en Verordening Raad (EG) nr. 3320/94.¹³¹ Dit vermoeden kan weerlegd worden, rekening houdend met de bedoeling van partijen. Men kan zich dus voorstellen dat een muntkorf zou voortduren waarin de deelnemende munten vervangen worden door de Euro en de andere niet. De Ecu bevat thans immers ook munten die niet onmiddellijk vervangen zullen worden door de Euro. Een dergelijk systeem zal evenwel de liquiditeit sterk doen afnemen. Bovendien moet men ook de clausules nakomen die voorzien in een beëindiging van de overeenkomst of een herberekening van de samenstelling van de Ecu in geval van verdwijning van de Ecu.¹³² Deze contractvrijheid geldt evenwel niet voor de pa-

¹²⁷ Verordening (EG) nr. 3320/94 van de Raad van 22 december 1994 betreffende de codificatie van de bestaande communautaire wetgeving inzake de definitie van de Ecu na de inwerkingtreding van het Verdrag betreffende de Europese Unie, *Pb.L.*, 350/27 van 31 december 1994.

¹²⁸ Art. 2 Ontwerp Verordening «*Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro*».

¹²⁹ Zie boven, nr. 14.

¹³⁰ Een voorbeeld: een thans bestaande instelling van collectieve belegging, zoals een BEVAK/SICAV, die belegt in Ecu, zal haar beleggingen vervangen zien door instrumenten uitgedrukt in Euro, waarvan de *samenstelling* evenwel grondig verschillend is. Zo ook zal een contractpartij in een EU-land waarvan de munt niet vervangen wordt door de Euro, thans gebonden zijn door een verplichting in Euro – als vervanging van een verplichting in Ecu – waarvan zijn eigen munt niet meer deel uitmaakt (of erdoor vervangen wordt) en die fundamenteel sterker is dan de Ecu. De betaling zou dus zwaarder kunnen uitvallen.

¹³¹ Vanaf 1 januari 1999 zal de Verordening Raad (EG) nr. 3320/94 ingetrokken worden: art. 2 (2) Ontwerp Verordening «*Over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro*». Dit is conform artt. 109.G en L.4 EG-Verdrag. Bepaalde marktpartijen hebben hierop reeds ingespeeld; zie bv. de «*joint statement on the legal definition of the Ecu*» van de *International Primary Market Association* («IPMA») en de *International Swap and Derivatives Association* («ISDA») van 24 november 1995.

¹³² In de praktijk bestaat hierover nogal wat onduidelijkheid. Cf. LOUIS, J.-V., *o.c.*, p. 43; BAMFORD, C., *o.c.*, p. 222. De meeste uitgaven van leningen of obligaties in Ecu voorzien immers in die mogelijkheden: «*in the event that the Ecu is neither used as the unit of ac-*

riteit van één Ecu in één Euro, die onaantastbaar is, althans voor de officiële Ecu.¹³³

28. De vraag rijst of de bovenvermelde reglementering niet-lidstaten zal binden. Dat is in de eerste plaats de vraag of de omzetting van de Ecu in Euro tot de *lex monetae* behoort dan wel tot de *lex contractus*. Men kan argumenteren dat het voor de privé-Ecu de *lex monetae* is, omdat de privé-Ecu immers niets anders is dan de som van een aantal nationale munten die elk afzonderlijk gedefinieerd worden door hun respectief monetair recht. De Ecu kan niets anders zijn dan de som van zijn delen. Bijgevolg moet aan de Ecu de hoedanigheid van munt toegekend worden.¹³⁴ Dit ligt in de lijn van de aanbeveling van de Commissie aan de lidstaten om ervoor zorg te dragen dat in hun wetgeving de Ecu de juridische status van vreemde valuta verkrijgt.¹³⁵ Deze redenering geldt in de eerste plaats voor de omzetting van Ecu in Euro en is bijgevolg relevant voor de vraag naar de continuïteit van overeenkomsten in Ecu,¹³⁶ die principieel bevestigend beantwoord dient te worden.¹³⁷ Of deze redenering ook van toepassing is op de omzettingsverhouding – 1 op 1 – is minder duidelijk. Hier kan men immers aanvoeren dat het niet meer gaat om de omzetting van de munt maar van de schuld, hetwelk normaal tot de *lex contractus* behoort.¹³⁸

V. BESLUIT

29. De grote lijnen van het juridisch kader van de invoering van de Euro liggen thans vast. Op het communautaire vlak dienen nog een aantal verordeningen genomen te wor-

count of the European Communities, nor as the currency of the European Union...». Man kan argumenteren dat aan deze voorwaarden voldaan zal worden; cf. FINANCIAL LAW PANEL, *The Need for the Ecu. Supplemental Response to the European Commissions' Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency*, december 1995, p. 4; *contra*: PIGOTT, H., «European Monetary Union: Continuity of Contracts», *Butterworths Journal of International Banking & Financial Law*, januari 1996, p. 10. De Europese Investeringsbank heeft het dan ook in haar laatste uitgaven in Ecu nuttig gevonden om uitdrukkelijk te vermelden dat de Ecu vervangen zal worden door de Euro op een 1 op 1 basis: cf. KARSENTI, R., en BRESSON, J.-C., «Un Ecu = Un Euro», *Banque*, nr. 573, september 1996, p. 59.

¹³³ LOUIS, J.-V., o.c., p. 43.

¹³⁴ VANDEMEULENBROEKE, M., «La continuité des contrats internationaux», in: *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 192. Zie ook, meer genuanceerd, LOUIS, J.-V., o.c., p. 43. *Contra*: THEVENOZ, L., «Un écu devient un Euro: reconnaissance par les pays tiers», in *Les aspects juridiques du passage à l'Euro*, o.c., p. 120; FINANCIAL LAW PANEL, *Evidence to Sub-Committee A of the House of Lords Select Committee on the European Communities*, januari 1996, p. 12.

¹³⁵ Art. 1 Aanbeveling van de Commissie van 19 april 1994 betreffende de juridische behandeling van de Ecu en van in Ecu luidende contracten met het oog op de invoering van één Europese munteenheid, *Pb.L.*, 121/43 van 12 mei 1994.

¹³⁶ Zie boven nrs. 19 en 20.

¹³⁷ Zie ook «Toelichting op nieuwe clausules in de prospectussen voor leningen en obligaties van de Europese Gemeenschappen», *Pb.C.* 130/6, van 12 mei 1994, die de aandacht vestigt op de nominale continuïteit van de verplichtingen uitgedrukt in Ecu.

den maar omtrent de belangrijkste ervan, «over enkele bepalingen betreffende de invoering van de Euro» en «over de invoering van de Euro», bestaat reeds een politiek akkoord. Nu die algemene principes bekend zijn, kan overgegaan worden tot het uitwerken van meer gedetailleerde wetgeving, zowel communautair als nationaal, bv. is dubbele prijsaanduiding verplicht vanaf 1 januari 1999 of vanaf 1 januari 2002? Op het internationale vlak zal de aandacht nu vooral gaan naar de gevolgen op contracten, onderworpen aan vreemd recht en met bevoegde rechtbanken buiten de EU, van de vervanging van bepaalde nationale munten door de Euro.

30. Naast de overheid is het thans ook aan de particuliere sector om na te denken over de gevolgen die de invoering van de Euro zal hebben op hun dagelijkse praktijk en werkzaamheden. Dit onderzoek dient te gebeuren, niet alleen wat betreft het finaal stadium vanaf, uiterlijk, 30 juni 2002 wanneer de Belgische Frank volledig vervangen zal zijn door de Euro, maar ook en vooral wat betreft de overgangperiode, vanaf 1 januari 1999, waarin beide munten naast elkaar zullen bestaan. Tot nu toe zijn het vooral de financiële instellingen die daaraan aandacht besteed hebben. Voor hen is de invoering van de Euro immers het meest drastisch. Enerzijds vallen bepaalde inkomsten – bv. uit wisselverrichtingen tussen deelnemende munten – weg en anderzijds staan zij voor gigantische kosten op informaticagebied, nog verergerd door de overgang naar een nieuw millennium. Evenwel zullen ook de andere deelnemers aan het economisch leven zich moeten afvragen hoe de Euro hun werkzaamheden zal beïnvloeden. De particulier zal zich moeten voorbereiden op het hanteren van een andere munt. Deze overstap is vooral psychologisch en zal een belangrijke educatieve inspanning vergen van zowel de overheid als de particuliere sector. Lessen moeten getrokken worden uit de invoering van het decimaal stelsel in Groot-Brittannië en Ierland in 1971 – met een overgangperiode van 5 dagen! –, eerder dan uit de munthervorming in Frankrijk – «ancien franc» – «nouveau franc» – die hoewel het slechts een verplaatsing van de komma betrof, nog steeds niet algemeen aanvaard is. De jurist ten slotte zal de maatregelen omtrent de invoering van de Euro van nabij dienen te volgen teneinde advies te kunnen verstrekken omtrent de talloze problemen die zich in de dagelijkse praktijk zullen voordoen.

Chris SUNT

¹³⁸ Bij de munthervormingen in Duitsland in 1923 en 1948 (1.000.000.000.000 Mark = 1 Renten Mark; 10 Reichs Mark = 1 Deutsch Mark) werden de hieropvolgende revaluaties blijkbaar tot de *lex contractus* gerekend zodat ze niet plaatsvonden als de overeenkomst niet onderworpen was aan Duits recht (MAIER-REIMER, G., «The transition to a Single Currency. Continuity of Contracts and the Threat of Litigation. A German Perspective»). De omrekeningsverhouding wordt namelijk beschouwd als behorende tot de *lex contractus*: cf. DICEY en MORRIS, o.c., p. 1455. Dit geldt ook voor bepalingen omtrent devaluatie of revaluatie van de munt; cf. BATIFFOL, H., en LAGARDE, P., o.c., nr. 613, p. 348; MANN, F.A., o.c., p. 275 e.v.; VAN HECKE, G., o.c., p. 149.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

3 OKTOBER 1996

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. De Baets en Martens

Advocaten: mrs. Bützler, Geinger, D'Hooghe loco Van Ors-hoven, Verdussen en Thiry

1. Arbitragehof – Bevoegdheid – Begrotingsdecreet – 2. Gemeenschap en gewest – Culturele aangelegenheden – Territoriale bevoegdheidsafbakening

1. Het Hof is bevoegd om de bepalingen van een begrotings-decreet te toetsen aan de door of krachtens de Grondwet vast-gestelde bevoegdheidsverdelende regels en aan de artt. 10, 11, en 24 Gw.

2. De gemeenschappen vermogen in het kader van hun be-voegdheid inzake culturele aangelegenheden alle initiatieven te nemen ter bevordering van de cultuur en ter verwezenlijking van eenieders recht op culturele ontplooiing bepaald in art. 23, der-de lid, 5°, Gw., met inachtneming van de exclusieve territoriale bevoegdheidsverdeling als vastgelegd in de Grondwet.

Noch de Grondwet, noch de wetten tot hervorming der in-stellingen wijzen de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Ge-meenschap aan als beschermers van respectievelijk de Neder-landstaligen, de Franstaligen en de Duitstaligen in de eentalige gebieden van België waarvan de taal niet de hunne is. Ze mach-tigen hen in die taalgebieden niet om op eenzijdige wijze in die aangelegenheid op te treden.

Arrest nr. 54/96

In rechte

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.1.1. De Waalse Regering betwist de ontvankelijkheid van het beroep doordat het gericht is tegen bepalingen van een begrotingsdecreet die geen normatief karakter zouden hebben en die niet tot de toetsingsbevoegdheid van het Hof zouden behoren.

B.1.2. Uit de tekst zelf van artikel 142, tweede lid, 2°, van de Grondwet en van de artikelen 1 en 26 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof blijkt dat aan het Hof de bevoegdheid is toegekend om alle wetten, decreten en ordonnances zonder enig onderscheid aan de grondwet-tigheidsstoetsing te onderwerpen.

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 28 juni 1983 houdende de inrichting, de bevoegdheid en de wer-king van het Arbitragehof blijkt overigens dat de beperking tot de «normatieve» bevoegdheid van de Staat, de gemeen-schappen en de gewesten, die voorkwam in de oorspronke-lijke tekst van het ontwerp, geschrapt is ingevolge het ad-vies van de afdeling wetgeving van de Raad van State:

«Wil artikel 107ter, § 2, van de Grondwet ten volle uitvoe-ring krijgen, dan is het noodzakelijk dat de wetgever het Ar-bitragehof machtigt om kennis te nemen van de beroepen

tegen louter formele wetten en decreten. Te dien einde dient aan het slot van artikel 1, § 1, van het ontwerp het woord 'normatieve', vóór het woord 'bevoegdheid' te worden ge-schrapt, zodat de tekst van het ontwerp niet afwijkt van de bewoordingen van het aangehaalde artikel 107ter, § 2.» (*Gedr. St.*, Senaat, 1981-82, nr. 246/1, p. 38).

In dat advies vermeldt de afdeling wetgeving van de Raad van State uitdrukkelijk dat het Hof bevoegd is ten aanzien van «een decreet dat een begroting vaststelt waarin kredie-ten worden uitgetrokken voor het toekennen van subsidies» (*ibid.*, p. 38).

Het Hof is derhalve bevoegd om de bestreden bepalin-gen van het begrotingsdecreet van de Franse Gemeenschap van 22 december 1994 te toetsen aan de door of krachtens de Grondwet vastgestelde bevoegdheidsverdelende bepa-lingen en aan de artikelen 10, 11 en 24 van de Grondwet. De eerste exceptie van niet-ontvankelijkheid wordt verworpen.

B.2.1. De Franse Gemeenschapsregering en de Waalse Re-gering betwisten de ontvankelijkheid van het beroep omdat het gericht is tegen een bepaling van een begrotingsdecreet, dat een wetkrachtige norm van bijzondere aard is waar-door slechts een machtiging wordt verleend aan de uitvoe-rende macht, wiens optreden zou moeten worden afgewacht om de grondwettigheid ervan te beoordelen.

B.2.2. Een decreet houdende de algemene uitgavenbegro-ting voor een bepaald begrotingsjaar is een wetkrachtige re-gel waarbij een democratisch verkozen wetgevende verga-dering, die daartoe exclusief bevoegd is, bepaalt wat het maxi-mumbedrag is dat per begrotingsartikel mag worden uitge-geven en het uitvoerend orgaan machtigt tot het verrichten van die uitgaven.

Door het verlenen van een dergelijke machtiging kan de betrokken wetgevende vergadering de door of krachtens de Grondwet vastgestelde bevoegdheidsregels en de artikelen 10, 11 en 24 van de Grondwet schenden, ongeacht het ge-volg dat door het uitvoerend orgaan aan de aldus verleende machtiging wordt gegeven.

B.2.3. De tweede exceptie van niet-ontvankelijkheid wordt verworpen.

...

Ten gronde

B.4. De eerste bestreden bepaling van het decreet van de Franse Gemeenschap van 22 december 1994 houdende de algemene uitgavenbegroting van de Franse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 1995, voorziet in een niet-gesplitst krediet van 10,5 miljoen frank en machtigt de Franse Ge-meenschapsregering ertoe dat bedrag aan te wenden tot het verlenen van «Steun voor de Franstalige verenigingen van de gemeenten met een speciale taalregeling» («Aide aux associations francophones des communes à statut linguisti-que spécial»), opgenomen als programma 3 van organisa-tieafdeling 61 («Algemene Zaken»), van de sector «Cultuur en Communicatie» in «Tabel II – Ministerie van Cultuur en Sociale Zaken».

Het beroep tot vernietiging strekt tevens tot de vernieti-ging van artikel 1 van dat decreet, in zoverre het betrekking heeft op voormeld programma.

B.5. Luidens artikel 127, § 1, eerste lid, 1°, van de Grondwet regelen de Raden van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, ieder wat hem betreft, bij decreet, de culturele aangelegenheden.

Krachtens die bepaling gelezen in samenhang met artikel 175, tweede lid, van de Grondwet, naar luid waarvan de Raden van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, ieder wat hem betreft, de bestemming van hun ontvangsten regelen bij decreet, behoort het vaststellen van de financiële middelen voor het voeren van een cultureel beleid tot het «regelen» van die culturele aangelegenheden.

B.6. Krachtens artikel 127, § 2, van de Grondwet hebben de decreten tot regeling, onder meer, van de culturele aangelegenheden «kracht van wet respectievelijk in het Nederlandse taalgebied en in het Franse taalgebied, alsmede ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap».

B.7.1. De gemeenschappen vermogen in het kader van hun bevoegdheid inzake culturele aangelegenheden alle initiatieven te nemen ter bevordering van de cultuur en ter verwezenlijking van eenieders recht op culturele ontplooiing bepaald in artikel 23, derde lid, 5°, van de Grondwet.

Hierbij moeten zij de exclusieve territoriale bevoegdheidsverdeling in acht nemen die de Grondwet, in België, in culturele aangelegenheden vaststelt (artikel 127, § 2, van de Grondwet).

B.7.2. Die begrenzing sluit, wegens de aard zelf van de bevordering van de cultuur, niet in dat de gemeenschapsbevoegdheid in die materie ophoudt te bestaan om de enkele reden dat de genomen initiatieven gevolgen kunnen hebben buiten het gebied waarvoor de betrokken gemeenschap overeenkomstig artikel 127 van de Grondwet op het stuk van de culturele aangelegenheden de zorg heeft. De mogelijke extraterritoriale gevolgen van de maatregelen ter bevordering van de cultuur vermogen echter niet het culturele beleid van de andere gemeenschap te dwarsbomen. De territoriale begrenzing staat er niet aan in de weg dat eenieder – ongeacht het taalgebied waarin hij zich beweegt – recht heeft op de culturele ontplooiing die hij vrij kiest.

B.8.1. Er dient echter te worden nagegaan of de bestreden bepaling de bevordering van de cultuur door de Franse Gemeenschap dan wel een andere finaliteit beoogt.

B.8.2. De eerste bestreden begrotingsbepaling machtigt de Franse Gemeenschapsregering tot het verlenen van steun voor de Franstalige verenigingen van de gemeenten met een speciale taalregeling.

Zoals zij is opgevat en geformuleerd, maakt die bepaling het onder meer mogelijk Franstalige verenigingen te financieren in de randgemeenten, welke alle in het Nederlandse taalgebied gelegen zijn, en in de eveneens in dat taalgebied gelegen taalgrensgemeenten. Het gaat om gemeenten waarin artikel 129, § 2, van de Grondwet het bestaan erkent van minderheden waarvoor de wetgeving beschermende maatregelen bevat.

Die bepaling kan, door de beperking van haar toepassingsfeer *ratione loci*, niet worden beschouwd als strekkende tot de bevordering van de cultuur door de Franse Gemeenschap; zij komt daarentegen neer op een maatregel ter bescherming van de in die gemeenten gevestigde Franstalige minderheid.

B.9. Het komt elke wetgever toe, binnen de eigen bevoegdheidssfeer, de bescherming van minderheden te verzekeren onder meer ter naleving van artikel 27 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Noch de Grondwet, noch de wetten tot hervorming der instellingen wijzen de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap aan als beschermers van respectievelijk de Nederlandstaligen, de Franstaligen en de Duitstaligen in de eentalige taalgebieden van België waarvan de taal niet de hunne is. Zij machtigen hen in die taalgebieden niet om op eenzijdige wijze in die aangelegenheid op te treden.

B.10. De bestreden bepalingen schenden de artikelen 127, § 2, en 175, tweede lid, van de Grondwet.

B.11. De met toepassing van artikel 85, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof door de Vlaamse Regering voorgedragen nieuwe middelen, afgeleid uit de schending van artikel 5 van de wet van 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap en voor de Franse Cultuurgemeenschap, van artikel 92 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, hoeven niet te worden onderzocht, aangezien zij niet tot een ruime vernietiging kunnen leiden.

Om die redenen,

het Hof

vernietigt in het decreet van de Franse Gemeenschap van 22 december 1994 houdende de algemene uitgavenbegroting van de Franse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 1995,

- het niet-gesplitste krediet van 10,5 miljoen frank van programma 3 «Aide aux associations francophones des communes à statut linguistique spécial» («Steun voor de Franstalige verenigingen van de gemeenten met een speciale taalregeling») van organisatieafdeling 61 («Algemene Zaken») van de sector «Cultuur en Communicatie» in «Tabel II - Ministerie van Cultuur en Sociale Zaken»;

- artikel 1, in zoverre het het niet-gesplitste krediet van 10,5 miljoen frank van het voormelde programma omvat.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 30 JULI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: mevr. Charlier

Openbaar ministerie: de h. Dubrulle

Advocaat: mr. Monville

Hof van Assisen – 1. Discretionaire macht – Ontwerp van vragenlijst – 2. Samenstelling van jury

1. *Uit de enkele omstandigheid dat de voorzitter van het hof van assisen, die de macht uitoefent die hij krachtens art. 268 Sv. bezit, bij ontstentenis van verzet of opmerkingen van de beschuldigde of diens raadsman, aan de leden van de jury vòòr de sluiting van de debatten een ontwerp van vragenlijst heeft bezorgd, kan geen schending van art. 6 E.V.R.M. afgeleid worden.*

2. *Als de raadsman van de beschuldigde zeven namen die uit de bus kwamen heeft gewraakt en de gewraakte personen uit de jury werden geweerd en de debatten vervolgens werden gehouden zonder dat enige partij bezwaar heeft gemaakt, is de beschuldigde niet ontvankelijk in zijn middel om de samenstelling van de jury te betwisten, nu hij zich ten gronde heeft verdedigd zonder de samenstelling van de jury te betwisten.*

N.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 mei 1996 door het Hof van Assisen van de provincie Luik gewezen;

...

Over het eerste middel: schending van artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden:

Overwegende dat uit het proces-verbaal van de terechtzitting van het hof van assisen van 6 mei 1996 blijkt dat de voorzitter van dat hof krachtens zijn discretionaire macht aan de leden van de jury en aan de partijen «als documentatie, een specimen van vragenlijst heeft bezorgd die idealiter, vóór de debatten ten gronde, de punten van het verwijzingsarrest en van de akte van beschuldiging volledig behandelt» en dat de partijen geen enkele opmerking hebben gemaakt;

Overwegende dat uit de enkele omstandigheid dat de voorzitter van het hof van assisen, die de macht uitoefent die hij krachtens artikel 268 van het Wetboek van strafvordering bezit, bij ontstentenis van verzet of opmerkingen van de beschuldigde of van diens raadsman, aan de leden van de jury vóór de sluiting van de debatten een ontwerp van vragenlijst heeft bezorgd, geen schending van artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden kan worden afgeleid;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel: miskenning van het recht van de beschuldigde om de samenstelling van de jury te betwisten:

Overwegende dat uit het proces-verbaal van 6 mei 1996 blijkt dat de voorzitter van het hof van assisen door de griffier de namen heeft laten afroepen van de dertig werkende gezworenen en van de dertig toegevoegde gezworenen, als vermeld op de lijst die op 2 mei 1996 aan eiser werd betekend;

Dat de raadsman van eiser zeven namen die uit de bus kwamen, heeft gewraakt; dat die door de verdediging gewraakte gezworenen uit de jury werden geweerd; dat de debatten vervolgens werden gehouden zonder dat enige partij bezwaar heeft gemaakt;

Dat het middel, aangezien eiser zich ten gronde heeft verdedigd zonder de samenstelling van de jury te betwisten, nieuw en bijgevolg niet ontvankelijk is;

...

NOOT — *Over de wraking van gezworenen*

1. Als het hof van assisen geen toepassing heeft gemaakt van art. 124 Ger.W. om te bevelen dat buiten de twaalf werkende gezworenen nog plaatsvervangende gezworenen worden uitgeloot, mag de beschuldigde, luidens art. 247 Ger.W., zes gezworenen wraken.

2. Het is gebruikelijk dat de voorzitter de beschuldigde inlicht over het aantal wrakingen dat hij mag doen (F. Hélie, *Traité de l'instruction criminelle*, III, p. 437, nr. 4768; A.F. Le Sellyer, *Traité de la compétence et de l'organisation des tribunaux chargés de la répression*, I, p. 517, nr. 462; R. en P. Garraud, *Traité théorique et pratique d'instruction criminelle*, IV, pp. 316-317, nr. 1351; S. Sas-Serath, *La Cour d'assises*, nr. 494 in *Novelles, Proc. pénale*, II, 1; R. Declercq, *Strafrechtspleging*, p. 558, nr. 1490; F. Chapar, *La Cour d'assises*, 4e ed., p. 59; J. Durant, «Hof van assisen», artt. 247-248, nr. 2 in *Comm. Ger. Wetboek*).

3. De wetgever heeft de leiding van het onderzoek ter terechtzitting en van de debatten aan de voorzitter van het hof van assisen toevertrouwd en verwacht van hem dat hij in eer en geweten optreedt om onbevangen, in alle objectiviteit, zowel de rechten van de verdediging als die van de vervolgende partij in bescherming te nemen.

Het wrakingsrecht behoort ongetwijfeld tot de grondrechten van het jurystelsel: het is een essentiële waarborg tegen willekeur en partijdigheid (F. Hélie, *o.c.*, III, p. 433, nr. 4758; Ch. Nougier, *La Cour d'assises*, II, pp. 706-707, nrs. 1350-1351; R.P.D.B., *v° Cour d'assises*, nr. 405; G. Beltjens, *Le Code d'instruction criminelle belge*, p. 828, nr. 3). Het behoort dan ook tot de taak van de voorzitter de partijen voor te lichten aangaande hun wrakingsrecht (R. en P. Garraud, *o.c.*, IV, p. 317, nr. 1351).

4. Toch is deze voorlichting niet op straffe van nietigheid voorgeschreven (Cass.fr., 4 januari 1840, *D.*, 1840, 1, 398; Cass.fr., 30 juni 1853, *D.*, 1853, 5, 117; Cass., 14 april 1874, *Pas.*, 1874, I, 184; Cass.fr., 17 oktober 1889, *Bull.crim.*, nr. 314; J. Anspach, *De la procédure devant les cours d'assises*, p. 85; E. Trebutien, *Cours élémentaire de droit criminel*, 2e ed., p. 419, nr. 549; C. Delpech, *La procédure et le droit criminel en cours d'assises*, p. 66; R. en P. Garraud, *o.c.*, IV, pp. 316-317, nr. 1351; R.P.D.B., *v° Cour d'assises*, nr. 407; F. Chapar, *o.c.*, p. 59; J. Durant, *o.c.*, artt. 247-248, nr. 2).

5. Mocht de voorzitter de beschuldigde verkeerd hebben voorgelicht betreffende het aantal wrakingen, dan levert deze blunder niet automatisch een grond voor vernietiging op: alle partijen worden immers verondersteld de wet te kennen (E. Trebutien, *o.c.*, p. 419, nr. 549). Slechts als het recht van verdediging hierdoor werd geschaad, nl. als het wrakingsrecht van de beschuldigde ten onrechte werd beknot, zal deze vergissing aanleiding geven tot cassatie (Cass.fr., 23 februari 1853, *D.*, 1853, 5, 118; Cass., 17 oktober 1889, *Bull.Crim.*, nr. 314; Cass.fr., 9 juni 1905, *Pas.*, 1906, IV, 43; F. Hélie, *o.c.*, III, p. 437, nr. 4768; R. en P. Garraud, *o.c.*, IV, p. 317, nr. 1351; F. Chapar, *o.c.*, p. 59; C. Delpech, *o.c.*, p. 66).

6. Betwistingen in verband met het wrakingsrecht behoren niet tot de bevoegdheid van de voorzitter. De samenstelling van de zetel vereist zulke hechte waarborgen dat alleen het hof deze geschillen kan beslechten in een met redenen omklede beslissing (Cass.fr., 3 december 1836, *D.*, 1837, 1, 473; Cass., 25 juni 1840, *Bull.crim.*, nr. 258; F. Hélie, *o.c.*, III, p. 438, nr. 4773; Ch. Nougier, *o.c.*, II, p. 754, nr. 1409; J. Anspach, *o.c.*, p. 86; R. Cubain, *Traité de la procédure devant les cours d'assises*, p. 107, nr. 203; E. Trebutien, *o.c.*, II, p. 420, nr. 549; Pand.B., *v° Cour d'assises*, nr. 610; G. Beltjens, *o.c.*, p. 830, nr. 15; R.P.D.B., *v° Cour d'assises*, nr. 414; J. Durant, *o.c.*, artt. 247-248, nr. 10).

7. Die problematiek behoort uiteraard niet tot de macht die de voorzitter krachtens art. 268 Sv. uitoefent en bovendien kan hij bij de samenstelling van de jury - vóór de opening van de debatten - nog niet optreden krachtens zijn discretionaire macht (A. Vandeplas, «Discretionaire macht van de voorzitter», p. 5 in *Comm. Strafrecht*).

8. Is er een wraking te veel gebeurd, dan wordt deze wraking als ongedaan beschouwd (G. Beltjens, *o.c.*, p. 830, nr. 16; Pand.B., *v°Cour d'assises*, nr. 615; S.Sasserath, *o.c.*, nr. 512; R. Declercq, *o.c.*, p. 559, nr. 1493).

Wordt de vergissing pas ontdekt nadat de jury is samengesteld, dan vernietigt het hof de procedure bij een met redenen omklede beslissing en vervolgens gaat men over tot een nieuwe uitloting (R. Cubain, *o.c.*, p. 116, nr. 221; S. Sasserath, *o.c.*, nr. 512; R. Declercq, *o.c.*, p. 559, nr. 1493).

9. Mocht een nieuwe uitloting onmogelijk zijn, bv. omdat de debatten reeds ver gevorderd zijn of omdat de gewraakte gezworenen naar huis zijn gegaan, dan moet de zaak naar een volgende zitting, met een andere jury, worden verschoven (R.P.D.B., *v°Cour d'assises*, nr. 416; R. Cubain, *o.c.*, p. 116, nr. 221; R. Declercq, *o.c.*, p. 559, nr. 1493).

Ook in dit geval wordt de beslissing in een met redenen omklede arrest van het hof genomen. De voorzitter heeft geen bevoegdheid daartoe.

10. Heeft de verdediging een gezworene te veel gewraakt en niemand heeft daarover enig bezwaar gemaakt, dan kan deze vergissing geen grond voor cassatie opleveren voor de beschuldigde want ze strekte hem tot voordeel (Cass.fr., 23 maart 1845, *Bull.crim.*, nr. 107; A.F. Le Sellyer, *o.c.*, I, p. 511, nr. 456; Pand.B., *v°Cour d'assises*, nr. 614; G. Beltjens, *o.c.*, p. 830, nr. 16; Ch.Nouguier, *o.c.*, II, p. 719, nr. 1365; R.P.D.B., *v°Cour d'assises*, nr. 415; S.Sasserath, *o.c.*, nr. 512; F. Chapar, *o.c.*, p. 59; R. Declercq, *O.c.*, p. 559, nr. 1493).

11. Als het openbaar ministerie een wraking te veel heeft gedaan, zal de vergissing ongetwijfeld aanleiding geven tot cassatie (Cass., 8 augustus 1834, *Pas.*, 1834, I, 293; Cass., 2 november 1846, *Pas.*, 1847, I, 147; Cass.fr., 24 december 1813, *Bull.crim.*, nr. 261; Cl.Bourguignon, *Manuel du jury*, p. 417; J. Anspach, *o.c.*, p. 85; J.Carnot, *De l'instruction criminelle*, 3e ed., V, pp. 133-134; Ch.Nouguier, *o.c.*, II, p. 717, nr. 1364; A.F. Le Sellyer, *o.c.*, I, p. 509, nr. 453; Pand.B., *v°Cour d'assises*, nr. 617; R.P.D.B., *v°Cour d'assises*, nr. 415; S.Sasserath, *o.c.*, nr. 512; G. Beltjens, *o.c.*, p. 830, nr. 16; F. Chapar, *o.c.*, p. 59; R. Declercq, *o.c.*, p. 559, nr. 1493).

12. Het is vermoedelijk de eerste keer dat ons Hof van Cassatie zich heeft moeten uitspreken over een boventallige wraking: het arrest strookt volkomen met de traditionele rechtsleer en met de aloude rechtspraak.

Ook de toekomst heeft een verleden.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER - 23 SEPTEMBER 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: mevr. Bourgeois

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Verbist en Geinger

Sociale zekerheid – Zelfstandigen – Sociaal statuut – Bijdrageplicht – Mandaat in vennootschap – Vermoeden zelfstandige bedrijvigheid – Aanstelling als bestuurder – Persoon onwetend omtrent mandaat – Bewijslast

Naar recht verantwoord is het arrest dat oordeelt dat de aanstelling van een persoon als bestuurder van een vennootschap op zichzelf niet voldoende is om die persoon te beschouwen als iemand die een mandaat uitoefent in een vennootschap die zich met een exploitatie of met verrichtingen van winstgevende aard bezighoudt, en van wie vermoed wordt dat hij een zelfstandige bedrijvigheid uitoefent die verzekeringsplicht met zich brengt, wanneer het arbeidshof bovendien heeft geoordeeld dat de R.S.V.Z. niet bewezen heeft dat die persoon ooit ervan op de hoogte was dat hij een mandaat van bestuurder uitoefende.

R.S.V.Z. t/ M. en faillissement N.V.P.

Gelet op het bestreden arrest, op 20 januari 1995 door het Arbeidshof te Antwerpen gewezen;

...

Wat het vijfde onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens artikel 2 van het koninklijk besluit van 19 december 1967 houdende algemeen reglement ter uitvoering van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967, houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, zoals te dezen van toepassing, de uitoefening van een mandaat in een vennootschap die zich met een exploitatie of met verrichtingen van winstgevende aard bezighoudt, vermoed wordt de uitoefening te zijn van een zelfstandige bedrijvigheid die verzekeringsplicht aan het sociaal statuut der zelfstandigen met zich brengt, tenzij de kosteloosheid van het mandaat wordt bewezen;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat de aanstelling van verweerster als beheerder op zichzelf niet volstaat om haar te beschouwen «als iemand die bovengemelde beroepsbezigheid uitoefent» en dat eiser niet bewijst dat verweerster ooit op de hoogte ervan was dat zij een mandaat van beheerder uitoefende;

Dat het zodoende, zonder schending van de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen, zijn beslissing naar recht verantwoordt;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER - 3 OKTOBER 1996

Voorzitter: de h. Rappe

Rapporteur: de h. Parmentier

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. 't Kint en Delahaye

1. Jaarlijkse vakantie – Volkstoerisme – Financiële steun – Instelling – Installatie – Cliënteel – Werknemers – Anderen – 2. Vereniging – V.Z.W. – Bijkomstige bedrijvigheid – Winstgevende aard – Begrip – Verkregen winst – Begrip

1. De artt. 1, 2, 3, 5 en 12 K.B. 23 januari 1951 vereisen weliswaar dat de financiële steun die is toegekend ingevolge dat besluit, volledig wordt besteed aan de daarin beschreven sociale doeleinden, maar verbieden niet noodzakelijk dat de instellingen in de met die steun opgetrokken en ingerichte installaties en gebouwen een andere cliënteel ontvangen dan de werknemers en hun gezin die hun jaarlijkse wettelijke vakantie nemen.

2. De V.Z.W. die noch haar verrijking noch een rechtstreekse of onrechtstreekse winst voor haar leden nastreeft, kan een bijkomstige winstgevende bedrijvigheid uitoefenen, op voorwaarde dat die bedrijvigheid noodzakelijk is voor het verwezenlijken van het onbaatzuchtig doel van de vereniging en dat de vereniging die winst geheel aan dat doel besteedt.

Een V.Z.W. schendt haar wettelijk statuut niet, wanneer de winst uit de bijkomstige bedrijvigheid de groei van haar vermogen tot gevolg heeft, nu blijkt dat die winst wordt besteed aan het onbaatzuchtige doel dat de vereniging nastreeft.

V.Z.W. H. e.a. t/ V.Z.W. F.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 januari 1995 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

...

Over het tweede middel, schending van de artikelen 1, 2, 3, 4, 6°, 5, 8 en 11 van het koninklijk besluit van 23 januari 1951, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 2 maart 1956, betreffende het verlenen van toelagen tot bevordering van de arbeidersvakantie en het volkstoerisme, 1 van het koninklijk besluit van 12 september 1963 tot reorganisatie van het commissariaat-generaal voor toerisme, 55, 57 van het koninklijk besluit van 17 juli 1991 houdende coördinatie van de wetten op de Rijkscomptabiliteit en 93 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument.

...

Overwegende dat artikel 1 van het koninklijk besluit van 23 januari 1951 betreffende het verlenen van toelagen tot bevordering van de arbeidersvakantie en het volkstoerisme bepaalt dat aan de met rechtspersoonlijkheid beklede en door de commissaris-generaal voor toerisme erkende organisaties voor arbeidersvakantie en volkstoerisme financiële steun kan worden verleend ten laste van de kredieten, op de begroting van het Ministerie van Verkeerswezen uitgetrokken als toelagen tot bevordering van de arbeidersvakantie en het volkstoerisme; dat artikel 2 bepaalt dat de financiële steun kan worden verleend als tussenkomst in de nuttige uitgaven betreffende onder meer de gebouwen die voor de arbeidersvakantie en het volkstoerisme moeten dienen, alsook de binneninrichting, de uitrusting of de zware onderhoudswerken van de installaties of gebouwen die dezelfde bestemming hebben.

Overwegende dat artikel 3 bepaalt dat voor het verlenen van financiële steun alleen de aankopen, ondernemingen of diensten in aanmerking komen die bestemd zijn om de loonarbeiders en hun gezin te helpen hun wettelijke jaarlijkse vakantie op gezonde en rationele wijze door te brengen, voor zover die initiatieven aan de commissaris-generaal voor toerisme voor advies werden voorgelegd en geen aanleiding hebben gegeven tot financiële tussenkomst ten bezware van

een begroting van een ander ministerieel departement; dat luidens artikel 5, elke organisatie die om financiële steun verzoekt, daardoor zelf de commissaris-generaal voor toerisme machtigt om zijn gemachtigden die verificaties ter plaatse te laten doen, welke nuttig of nodig worden geacht om te oordelen of het ontwerp van verwezenlijking, exploitatie, bouw, uitrusting en de uitvoering ervan uit een technisch, toeristisch of maatschappelijk oogpunt beantwoorden en blijven beantwoorden aan de doeleinden welke het besluit nastreeft en aan de vereisten die het stelt; dat krachtens artikel 11 de minister van Verkeerswezen de terugbetaling aan de Schatkist van alle toelagen of gedeelten van toelagen kan maar niet hoeft te bevelen indien de gehele toelage of een gedeelte daarvan niet tot de voorziene bestemming wordt aangewend of indien de inrichting of organisatie niet meer voldoet aan de vereisten en voorschriften vervat in de artikelen 3, 8, 9 en 10 van het besluit.

Dat die bepalingen weliswaar vereisen dat de financiële steun volledig wordt aangewend voor de daarin omschreven sociale doeleinden maar niet noodzakelijk verbieden dat de organisaties voor arbeidersvakantie of volkstoerisme bovendien een andere cliënteel ontvangen dan de werknemers en hun gezin die hun wettelijke jaarlijkse vakantie doorbrengen;

Overwegende dat het arrest de feiten van de zaak uiteenzet in bewoordingen die door de eisers niet worden bekritiseerd; dat het arrest eraan herinnert dat de eisers «geen kritiek uitoefenen op het project in zijn geheel, maar enkel op het feit dat de seminariezalen worden geëxploiteerd en gastronomische weekends worden aangeboden ten behoeve van personen die geen vakantie nemen in het kader van het sociaal of het volkstoerisme, en hun gezin, namelijk zakenlui of beoefenaars van vrije beroepen die er aan congressen of seminars deelnemen of liefhebbers van gastronomische weekends»; dat het vervolgens vermeldt dat «daarentegen slechts zes tot zeven pct. van de bezetting voor 'groepen en seminars' verband houdt met groepen die niets met de vakbeweging of met kansarmen te maken hebben; dat het niet bewezen is dat de toelagen die slechts vijftig pct. van de kostprijs dekten, ten goede komen aan die beperkte groep die niets te maken heeft met de arbeidersvakantie en met volkstoerisme, daar de polyvalente zalen voor seminars deel uitmaken van de toegestane infrastructuurprojecten» en «dat zulks ook het geval is met de gastronomische weekends die eveneens plaatshebben in de delen van het hotel die voor de 'arbeidersvakantie' – in de door de (eisers) voorgestelde betekenis – worden gebruikt»

Overwegende dat het hof van beroep op grond van die vermeldingen wettig heeft beslist dat verweerder geen met de eerlijke handelsgebruiken strijdige daad, in de zin van artikel 93 van de wet van 14 juli 1991, had verricht en geen enkele van de overige in het middel aangehaalde bepalingen heeft geschonden.

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het derde middel: schending van de artikelen 1, tweede lid, 2 van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstgevend doel en aan de instellingen van openbaar nut een rechtspersoonlijkheid wordt verleend, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 93 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument en 149 van de Grondwet,

...

Overwegende dat luidens artikel 1, tweede lid, van de wet van 27 juni 1921 de vereniging zonder winstgevend doel die is welke niet nijverheids- of handelszaken drijft of welke niet tracht een stoffelijk voordeel aan haar leden te verschaffen;

Overwegende dat de vereniging die noch haar verrijking noch een rechtstreekse of onrechtstreekse winst voor haar leden nastreeft, weliswaar een bijkomstige winstgevende bedrijvigheid kan uitoefenen, op voorwaarde echter dat die bedrijvigheid noodzakelijk is voor het verwezenlijken van het onbaatzuchtig doel van de vereniging en dat laatstgenoemde die winst geheel aan dat doel besteedt;

Dat een vereniging zonder winstgevend doel haar wettelijk statuut niet schendt, wanneer de winst uit de bijkomstige bedrijvigheid de groei van haar vermogen tot gevolg heeft, nu is gebleken dat die winst wordt besteed aan het onbaatzuchtige doel dat de vereniging nastreeft;

Overwegende dat het arrest vaststelt «dat de vereniging, volgens artikel 3 van haar statuten tot doel heeft het volkstoerisme, de socio-culturele activiteiten en de recreatieve vrijetijdsbesteding in al hun vormen ten gunste van de arbeidersklasse te bevorderen; dat de statuten elk winst oogmerk uitsluiten en dat de vereniging handelstransacties kan sluiten, voor zover deze bijkomstig zijn en de eventuele winst uitsluitend wordt bestemd voor het verwezenlijken van het doel waarvoor de vereniging is opgericht en bestaat»;

Dat het arrest vermeldt «dat vaststaat dat de projecten die verband houden met de exploitatie van seminaries en gastronomische weekends uitsluitend bestemd zijn voor de verwezenlijking van dit doel; dat, gelet op de bestaande infrastructuur, de organisatie van seminaries aldus een voor het doel van (verweerster) noodzakelijke en zelfs onontbeerlijke bijkomstige bedrijvigheid blijkt te zijn»; dat «de commerciële bezetting van zes tot zeven pct. noodzakelijk blijkt te zijn om een rationeel en rendabel beheer in de zin van artikel 3, 1°, van de gecoördineerde teksten van de koninklijke besluiten van 23 januari 1951 en 2 maart 1956 mogelijk te maken» en dat «zulks ook het geval is met de gastronomische weekends», dat «die bijkomstige activiteiten duidelijk minder belangrijk zijn dan het hoofddoel van (verweerster) en dat doel rechtstreeks bevorderen; dat ze wegens hun aard afhangen van dat hoofddoel; dat het niet gaat om een ander soort bijkomstige winstgevende activiteit maar wel om een activiteit die in het verlengde ligt van het onbaatzuchtige hoofddoel»;

Dat het hof van beroep door die vermeldingen geen van de in het middel aangegeven wettelijke bepalingen heeft geschonden;

NOOT – Zie Cass., 15 september 1995, *R.W.*, 1995-96, 148.

HOF VAN BEROEP TE GENT

11e KAMER – 12 SEPTEMBER 1994

Voorzitter: mevr. Van Isterdael

Raadsheren: mevr. Van Eygen en de h. De Meue

Advocaten: mrs. De Smet en Heyvaert

Internationaal privaatrecht – 1. Huwelijk – Tussen Marokkanen – Nietigheidsgronden – Belgische internationale openbare orde – 2. Echtscheiding – Wet van 27 juni 1960

1. *De Belgische internationale openbare orde verzet er zich tegen dat de niet-betaling van de, door de Marokkaanse wet vereiste, bruidschat als absolute nietigheidsgrond van een huwelijk tussen Marokkanen wordt toegepast in België.*

De niet-voltrekking van een religieus huwelijksfeest is geen nietigheidsgrond naar Marokkaans recht.

2. *De toelaatbaarheid van een echtscheiding op grond van bepaalde feiten tussen Marokkanen wordt beheerst door de wet van 27 juni 1960. Het huwen enkel om een verblijfsvergunning te krijgen, het weigeren van seksuele contacten en van onderhoud zijn grovelijk beledigend en volstaan als grond tot echtscheiding.*

B. t/ S.

Uit de voorhanden zijnde gegevens is gebleken dat partijen, beide van Marokkaanse nationaliteit, huwden op het consulaat-generaal van Marokko te Antwerpen op 9 mei 1989.

De appellant laat thans gelden in zijn grievenschrift dat het huwelijk tussen partijen nietig is omdat geen bruidschat is betaald en omdat het religieus huwelijksfeest tot op heden niet is voltrokken, zodat niet het Belgische doch wel het Marokkaanse recht van toepassing is.

Afgezien van het feit dat de oorspronkelijke eis van de geïntimeerde strekt tot echtscheiding en niet tot nietigverklaring van een huwelijk dient vastgesteld te worden dat de appellant onder meer in zijn verzoek tot herziening met het oog op een verblijf in het land steeds beweerde wel gehuwd te zijn en wel een bruidschat te hebben betaald.

Zelfs al zou de vordering tot nietigverklaring van een huwelijk tussen Marokkanen en afgesloten op het Marokkaans consulaat beheerst worden door de Marokkaanse wet, dan nog zou de Belgische internationale openbare orde er zich tegen verzetten dat de niet-betaling van de bruidschat als absolute nietigheidsgrond in België toepassing vindt.

Verder is de omstandigheid dat het religieus huwelijksfeest niet voltrokken werd evenmin een nietigheidsgrond naar Marokkaans recht, derwijze dat de thans door de appellant voor het Hof opgeworpen excepties niet dienend zijn.

De oorspronkelijke vordering betreft te dezen een echtscheiding op grond van bepaalde feiten tussen vreemdelingen, zodat de toelaatbaarheid van de echtscheiding wegens een bepaalde oorzaak beheerst wordt door de wet van 27 juni 1960.

Bij het niet bestreden vonnis van 27 juni 1991 werd de oorspronkelijke eis niet toelaatbaar verklaard.

Derhalve dient enkel nog onderzocht te worden of de door de geïntimeerde aangehaalde feiten bewezen en grovelijk beledigend zijn voor de geïntimeerde.

Uit de verklaringen van Sekkouri Fatiha, Sekkouri Abderrahim, Bouazzaoui Bachir, Sekkouri Abdelghami (getuigen op hoofdverhoor) is op afdoende wijze gebleken dat de appellant enkel was gehuwd om een verblijfsvergunning te krijgen. Deze verklaringen worden uitdrukkelijk bevestigd door Sekkouri Abdelah en Slimani Jema, die werden gehoord in het kader van het tegenverhoor. In hun verklaringen voegen zij er uitdrukkelijk aan toe dat, hoewel partijen

naar het Marokkaans consulaat zijn geweest om te scheiden, de appellant weigerde te tekenen aangezien hem anders zijn verblijfsvergunning in België zou worden ontnomen.

Verder blijkt uit het getuigenverhoor dat er tussen de partijen nooit enig seksueel contact is geweest, hetgeen volgens Sonja Vander V. de rechtstreekse aanleiding is geweest dat er geen religieus huwelijksfeest is doorgegaan. Ook Sekkouri Abdelah (getuige op tegenverhoor) verklaart dat de appellant geen religieus huwelijksfeest meer wilde.

Ten slotte heeft het getuigenverhoor uitgewezen dat de appellant nauwelijks heeft gewerkt. Gedurende ruim negen maanden heeft de appellant ingewoond bij de ouders van de geïntimeerde, zonder bij te dragen in de kosten van de huishouding (verklaring van Sekkouri Fatiha). Verder blijkt uit de verklaringen van Bouazzaoui Ahmed, Hadouch Abdelmalek en Sekkouri Abdelah dat de appellant nagenoeg geen inspanningen deed om te werken.

Voormelde feiten zijn in hun geheel genomen grovelijk bedlegend voor de geïntimeerde, daar de appellant moest weten dat het huwen enkel om een verblijfsvergunning te krijgen, het weigeren van seksuele contacten en het weigeren in het onderhoud van zijn echtgenote te voorzien vrijwillig verrichte daden betreffen die in hun gevolgen krenkend zijn voor de geïntimeerde.

In de gegeven omstandigheden heeft de eerste rechter terecht de echtscheiding toegestaan ten nadele van de appellant.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER – 9 JANUARI 1996

Voorzitter: de h. Van Orshoven

Raadsheren: de h. Vanderwegen en mevr. Mertens de Wilmars

Advocaten: mrs. De Nil en De Luyck

Burgerlijke rechtspleging – Nieuwe vordering – Ontvankelijkheid – Vereiste dat de oorspronkelijke vordering nog voor de rechter aanhangig is – Vonnis waardoor de rechtsmacht is uitgeoefend

De rechter heeft zijn rechtsmacht volledig uitgeput als hij de door de eiser ingestelde vordering heeft ingewilligd. Daaraan wordt geen afbreuk gedaan door de omstandigheid dat de eiser een (nutteloos) voorbehoud gemaakt heeft omtrent de eventuele uitbreiding van zijn eis, noch door de omstandigheid dat de eiser, overeenkomstig de wetgeving van vóór het Ger.W., zijn oorspronkelijke eis geschat heeft op een hoger bedrag dan het werkelijk gevorderde.

Als de rechtsmacht van de rechter volledig uitgeput is, kan de eiser zijn oorspronkelijke vordering niet meer uitbreiden (art. 807 Ger.W.), en is enkel een nieuwe hoofdvordering mogelijk.

De C. t/ N.V. C.

I. Over de procedure in eerste aanleg

Overwegende dat de N.V. De V. op 5 december 1988 Johan De C. heeft gedagvaard voor de rechtbank van eerste

aanleg te Brussel tot betaling van «83.742 frank onder voorbehoud van vermeerdering in de loop van het geding, vermeerderd met de vergoedende interesten sedert 30 april 1986... de gerechtelijke interesten en... de kosten»;

dat de vordering haar oorzaak vond:

1) in een verkeersongeval dat plaatshad op 18 april 1984 te Drogenbos;

2) in het vonnis dat op 4 april 1986 werd uitgesproken door de correctionele rechtbank te Brussel en waarbij de strafvordering tegen Johan De C. verjaard werd verklaard en de burgerlijke vordering daarentegen ontvankelijk en gegrond met veroordeling van Johan De C. tot betaling aan de burgerlijke partij van een provisie van 83.742 fr. met benoeming van een geneesheer-deskundige;

3) de betaling op 30 april 1986 door de N.V. De V. van de vermelde provisie van 83.742 fr.;

4) het feit dat Johan De C. op het ogenblik van het ongeval «in een uitgesproken toestand van alcoholintoxicatie verkeerde (2,30 gr/liter)»;

dat de N.V. De V. in haar conclusie van 30 juli 1990 haar eis schatte op 500.000 fr.;

Overwegende dat de rechtbank van eerste aanleg te Brussel op 14 december 1990 vaststelde dat Johan De C. de vordering niet betwistte en zich ermee akkoord verklaarde, terwijl de N.V. De V. instemde met betalingsfaciliteiten;

dat de ingestelde vordering aldus gegrond werd verklaard voor 83.742 fr. «op een eis geschat op 500.000 frank plus de vergoedende interesten sedert 30 april 1985, plus de gerechtelijke interesten, plus de kosten...» met toelating aan Johan De C. om zijn schuld af te betalen met vijf gelijke maandelijksse afkortingen, de eerste betaalbaar op 1 december 1990;

dat dit vonnis ten verzoeken van de N.V. De V. werd betekend aan Johan De C. op 1 februari 1991;

Overwegende dat de N.V. C., opvolger van de N.V. De V. op 4 november 1993 een conclusie neerlegde waarbij betaling werd gevraagd van 4.750.000 fr., vermeerderd met de vergoedende interesten vanaf 24 september 1993, de gerechtelijke interesten en de kosten;

dat deze vordering haar oorzaak vond in de betaling op 24 september 1993 van 4.750.000 fr aan de slachtoffers van het vermelde verkeersongeval;

Overwegende dat Johan De C. hiertegen de volgende middelen liet gelden:

1) de uitbreiding van vordering van 4 november 1993 is niet ontvankelijk, nu het vonnis van 14 december 1990 een eindvonnis was;

2) subsidiair is de nieuwe vordering van 4 november 1993 onderworpen aan het K.B. van 14 december 1992 betreffende de modelovereenkomst voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, waarin geen regresvordering op grond van alcoholintoxicatie voorzien is en waarin de regresvordering in ieder geval wordt beperkt tot 1.250.000 fr.;

Overwegende dat de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, op 14 december 1994 de vordering ontvankelijk verklaarde en, na een heropening der debatten, op 17 mei 1995 besliste dat de vordering gegrond was;

Overwegende dat geen betekening van deze twee vonnissen wordt voorgelegd;

II. Over de procedure in hoger beroep

Overwegende dat de appellante op 23 juni 1995, bij verzoekschrift dat behoorlijk ter kennis werd gebracht van de geïntimeerde, hoger beroep heeft ingesteld tegen de vonnissen van 14 december 1994 en 17 mei 1995 van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

dat dit rechtsmiddel regelmatig en tijdig werd ingesteld; dat het ontvankelijk is en toelaatbaar;

Overwegende dat de geïntimeerde bij conclusie van 31 juli 1995 betaling vroeg aan 100.000 fr wegens tergend en roekeloos hoger beroep;

dat deze vordering ontvankelijk is;

III. Over de uitbreiding van de vordering

Overwegende dat hoofdvorderingen volgens art. 700 Ger.W. bij dagvaarding (art. 702 Ger.W. verwijst omtrent de dagvaarding naar art. 43 Ger.W. betreffende de betekening van exploit. Naar luid van art. 516 Ger.W. zijn, behoudens andersluidende wettelijke bepalingen, alleen de gerechtsdeurwaarders bevoegd tot het opstellen en betekenen van alle exploit. Er werd reeds beslist dat de art. 860 en 861 Ger.W. niet kunnen toegepast worden op de regel van art. 700 Ger.W., «die onder de rechterlijke organisatie ressorteert», cf. Cass. 27 mei 1994, *R.W.*, 1994-95, 1017, met de (andersluidende) conclusie van advocaat-generaal J. du Jardin en met de kritische noot van Karen Broeckx, «*Nieuwe procesrechtelijke geluiden*», *Bull.*, 1994, nr. 269) voor de rechter worden gebracht, onverminderd de bijzondere regels inzake vrijwillige verschijning en rechtspleging op verzoekschrift;

Overwegende dat een vordering die voor de rechter aanhangig is, uitgebreid of gewijzigd kan worden indien de nieuwe op tegenspraak genomen conclusies, berusten op een feit of akte in de dagvaarding aangevoerd, zelfs indien hun juridische omschrijving verschillend is (art. 807 Ger.W.);

Overwegende in de eerste plaats dat omtrent deze laatste regel, die principieel (voor een uitzondering, cf. Cass., 1 maart 1988, *Bull.*, 1988, nr. 400) toepasselijk is in strafzaken, toch moet worden opgemerkt dat hij niets afdoet aan de (beperkte) bevoegdheid van de strafrechter om kennis te nemen van de burgerlijke vordering;

dat de door de appellante aangevoerde rechtspraak omtrent de onmogelijkheid voor de strafrechter om kennis te nemen van latere vorderingen van de burgerlijke partij, die worden ingesteld op een tijdstip dat de strafvordering niet meer bij hem aanhangig is (cf. b.v. Cass., 17 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1986, nr. 650), in die mate dan ook ter zake irrelevant is;

Overwegende vervolgens dat art. 807 Ger.W. de uitbreiding van de vordering na een tussenvonnis ook niet afhankelijk maakt van de voorwaarde dat in het tussenvonnis een gedeelte van de vordering uitdrukkelijk naar de bijzondere rol verzonden is;

Overwegende vooral dat de N.V. De V. in haar inleidende vordering overwoog dat zij haar vordering instelde «onder uitdrukkelijk voorbehoud van uitbreiding van de eis in functie van het deskundig verslag»;

dat een dergelijk voorbehoud volkomen nutteloos is omtrent de hierboven besproken regel van art. 807 Ger.W.;

dat het alleen doet denken aan het voorbehoud dat voorkomt in art. 27, tweede lid, van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvor-

dering, en dat de korte verjaringstermijn van de burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf enigszins tempert;

Overwegende nog dat de schatting van de eis op 500.000 fr., voorkomend in de conclusie van 30 juli 1990, een formule is die dan weer verwijst naar het ondertussen opgeheven art. 33 van de wet van 25 maart 1876 houdende de eerste titel van het inleidend boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering: «Bij ontstentenis van de hierboven aangegeven grondslagen, zal de eiser gehouden zijn het geding te begroten in het inleidend exploit van aanleg, of uiterlijk, in zijn eerste besluiten, zoniet zal het vonnis in laatste aanleg worden gewezen. Niettemin...»

(van deze regel werd uitdrukkelijk afgezien door art. 619 Ger.W.; cf. Van Reepinghen, Rapport, in «Code Judiciaire et son annexe», *Pasin.*, 1967, p. 404);

Overwegende bijgevolg dat de rechtsvoorganger van de geïntimeerde nooit een andere vordering heeft ingesteld dan die tot betaling van een provisionele som van 83.742 fr. op een eis geschat op 500.000 fr., te vermeerderen met de interesten en de kosten;

dat de eerste rechter, toen hij op 14 december 1990 deze vordering toekende, bijgevolg zijn rechtsmacht volledig uitputte en de op 4 november 1993 geformuleerde vordering dan ook niet werd ingesteld «in de loop van het rechtsgeding» (art. 13 Ger.W.), noch beschouwd kan worden als «een vordering die voor de rechter aanhangig is» (art. 807 Ger.W.);

dat deze laatste vordering integendeel omschreven moet worden als een hoofdvordering in de zin van art. 700 Ger.W., die niet bij verzoekschrift kon worden ingesteld en bij gebreke van vrijwillige verschijning, het voorwerp had moeten uitmaken van een dagvaarding door een gerechtsdeurwaarder;

Overwegende ten slotte dat de omstandigheid dat boven aan het vonnis, bij wijze van trefwoorden, de vermelding werd aangebracht «provisioneel vonnis + B.R.» en dat een gelijklopende kwalificatie voorkomt op het proces-verbaal van de terechtzittingen (het proces-verbaal van de zitting, bedoeld in art. 721, eerste lid, 3°, Ger.W. en dat in het dossier van de rechtspleging berust, moet onderscheiden worden van het zittingsblad, bedoeld in art. 783 Ger.W. en waarop de tekst van het vonnis is gesteld; cf. Cass., 14 november 1979, *Bull.*, 1980, 354, met de noot 2, *R.W.*, 1979-80, 2165); niets veranderen aan de hierboven gedane vaststellingen;

Overwegende dat de eerste rechter dan ook de vordering niet ontvankelijk had moeten verklaren;

dat het hoger beroep meteen gegrond is en de vordering wegens tergend en roekeloos beroep ongegrond;

...

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4e KAMER – 22 APRIL 1996

Voorzitter: mevr. Bosmans

Raadsheren: de hh. Adriaensen en Bergs

Advocaten: mrs. Raets en Cleeren loco Linders

Vervoer – Wegvervoer – Goederen – Reglementering – Borgtocht – Vervoercommissionair – Faillissement – Procedure – Opname in het gewoon passief – Verdeling naar evenredigheid – Overhaaste uitbetaling van één schuldeiser – Aansprakelijkheid van borg

Art. 5 van het K.B. van 18 juli 1975, dat de verplichte borgstelling van vervoer commissionairs voorschrijft, houdt een uitzondering in op het algemene beginsel van de gelijkheid tussen schuldeisers in geval van faillissement, omdat het bedrag van de borgtocht de failliete boedel niet ten goede komt, maar wel de houders van schuldvorderingen voortspruitend uit de uitoefening van de door de vergunning gedekte werkzaamheden.

De procedure van art. 5, § 5, van voornoemd K.B. van 18 juli 1975 werkt niet meer zodra de vergunninghouder failliet is verklaard. Schuldeisers die op dat ogenblik aan de voorwaarden van dit art. 5, § 5, voldoen en de borg eerst aanspreken, zullen eveneens gewaarborgde, doch nalatige schuldeisers worden. Voor de andere gewaarborgde schuldeisers levert de opname in het gewoon passief in casu het bewijs van het bestaan en de opvorderbaarheid van de schuldvordering, de basisvoorwaarde om op de borg een beroep te doen. Tussen die schuldeisers dient de gelijkheid te spelen, nu zij slechts kunnen wachten op de afwikkeling van de faillissementsprocedure en onder meer de houding van de curator, elementen waarop zij geen vat hebben.

De borg, die kennis had van het faillissement, begaat een fout door schuldeisers die afhankelijk waren van een opname van hun schuldvordering in het gewoon passief om de borgtocht aan te spreken, op ongelijke wijze te behandelen en diegene overhaast uit te betalen die haar twee dagen vroeger hiertoe aansprak, verwijzend naar de opname in het gewoon passief.

N.V. L. en N.V. W. t/ N.V. K.

Gelet op de door de wet vereiste processtukken in behoorlijke vorm overgelegd, waaronder het bestreden vonnis van de rechtbank van koophandel te Hasselt van 19 april 1994, betekend aan de N.V. W. op 10 juni 1994 en aan de N.V. L. op 16 juni 1994, en waartegen tijdig en geldig naar vorm hoger beroep werd ingesteld bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van dit Hof op 8 juli 1994;

...

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering uitging van appellanten en ertoe strekte de N.V. K. te horen veroordelen tot betaling aan appellanten van de som van 250.000 frank, plus verwijlinteressen sedert 27 januari 1993, gerechtelijke interesten en kosten;

Overwegende dat de eerste rechter de ingestelde vordering ontvankelijk doch ongegrond heeft verklaard en het hoger beroep ertoe strekt het bestreden vonnis te wijzigen;

Overwegende dat aan de vordering tot schadevergoeding, ingesteld door appellanten, de volgende feiten ten grondslag liggen:

- de B.V.B.A. C. was een vervoermakelaar voor wie appellanten vervoersopdrachten hadden uitgevoerd voor een totaal bedrag van 299.500 frank, onderverdeeld als volgt:

- N.V. L.

- factuur nr. 920053 van 31 juli 1992	
ten bedrage van	20.000 fr.
- factuur nr 920085 van 14 augustus 1992	
ten bedrage van	48.000 fr.
- factuur nr. 920291 van 30 oktober 1992	
ten bedrage van	23.000 fr.

- N.V. W.

- factuur nr. 922676 van 27 juli 1992	
ten bedrage van	48.500 fr.
- factuur nr. 922976 van 28 augustus 1992	
ten bedrage van	30.000 fr.
- factuur nr. 922982 van 28 augustus 1992	
ten bedrage van	42.000 fr.
- factuur nr. 923340 van 17 september 1992	
ten bedrage van	44.000 fr.
- factuur nr. 923516 van 30 september 1992	
ten bedrage van	44.000 fr.

- de B.V.B.A. C. werd op 21 januari 1993 failliet verklaard;
- overeenkomstig de bepalingen van het koninklijk besluit van 18 juli 1975 had de N.V. K. ten voordele van de B.V.B.A. C. op 25 april 1991 een borg gesteld ten bedrage van 500.000 frank;

- diverse schuldeisers spraken geïntimeerde als borg aan: de B.V.B.A. D. bij aangetekend schrijven van 21 januari 1993 en 30 januari 1993 (385.245 frank); appellanten bij aangetekend schrijven van 27 januari 1993; B.C. bij klaarblijkelijk «gewoon» schrijven dat de N.V. K. bereikte op 17 maart 1993;

- geïntimeerde wees appellanten op 3 februari 1993 erop dat hun aanspraken, geformuleerd in het schrijven van 27 januari 1993, niet voldeden aan de voorwaarden van artikel 5, § 5 van het koninklijk besluit van 18 juli 1975, omdat het voornoemde schrijven niet vergezeld was van de nodige documenten;

- toen uiteindelijk appellanten op 19 maart 1993 de volgens geïntimeerde nodige documenten bezorgden, had geïntimeerde de fondsen van de borgtocht reeds volledig uitgekeerd aan de B.V.B.A. D. en B.C.;

Overwegende dat appellanten geïntimeerde verwijten op eenzijdige en arbitraire wijze hun aanspraken behandeld te hebben en hun rechtmatige, tijdige aanspraken op de borgstelling op foutieve wijze te hebben afgewezen;

Overwegende dat artikel 5, § 5, van het koninklijk besluit van 18 juli 1975 woordelijk vermeldt: «De borgtocht dient uitsluitend tot waarborg van de schuldvorderingen voortspruitend uit de uitoefening van de door de vergunning gedekte werkzaamheden. De borgtocht aan alleen door de houders van schuldvorderingen bedoeld in het eerste lid worden aangesproken na overlegging, bij ter post aangetekende brief, van de uitdrukkelijke instemming van de vergunninghouder met betrekking tot het bestaan en de opeisbaarheid van de aangebrachte schuldvordering, ofwel van een ten laste van de vergunninghouder in België uitvoerbare rechterlijke beslissing»;

Overwegende dat het zonder meer duidelijk is dat het koninklijk besluit van 18 juli 1975, artikel 5, geen «voorrecht» *sensu stricto* inhoudt; dat aan een aangetekend schrijven, dat niet vergezeld is van ofwel de benodigde instemming van de vergunninghouder, ofwel van de benodigde uitvoerbare rechterlijke beslissing, dan ook geen gevolg gegeven kan worden door de borg, en zulk een brief geen rang verschaft; dat de specifieke borgtochtregeling, die door de wetgever is uitgewerkt in het koninklijk besluit van 18 juli 1975, een uitzondering inhoudt op het brede algemene beginsel van gelijkheid tussen schuldeisers in geval van faillissement, aangezien het bedrag van de borgtocht de boedel niet ten goede komt, doch precies dit systeem in het leven is geroepen

om de specifieke begunstigden, namelijk de houders van schuldvorderingen voortvloeiend uit de uitoefening van de door de vergunning gedekte werkzaamheden, af te schermen van de massa in samenloop situaties; dat het faillissement van de hoofdschuldnaar uiteraard de mogelijkheid niet uitsluit voor de individuele, aan de vereisten voldoende schuldeiser, om rechtstreeks de borg aan te spreken; dat het na analyse echter duidelijk wordt dat de procedure, vastgelegd in artikel 5, § 5, van het koninklijk besluit van 18 juli 1975, vaak niet meer werkt, zodra de vergunninghouder-hoofdschuldnaar failliet verklaard is; dat immers, zodra het faillissement is uitgesproken, de vergunninghouder geen instemming meer kan geven met betrekking tot het bestaan en de opeisbaarheid van de aangebrachte schuldvordering, terwijl het begrip «een ten laste van de vergunninghouder in België uitvoerbare rechterlijke beslissing» eveneens in het kader van een faillissement waar geen ruimte meer is voor uitvoering ten bate van een individuele schuldeiser, ook een totaal andere inhoud verkrijgt; dat het wel zo is dat de schuldeiser die vóór het ontstaan van het faillissement een in België uitvoerbare rechterlijke beslissing heeft verkregen tegen de vergunninghouder-hoofdschuldnaar, over een rechtsgeldige titel beschikt om de borg aan te spreken in het kader van artikel 5, § 5, van het koninklijk besluit van 18 juli 1975; dat ten slotte de afwezigheid van elke publiciteitsregeling omtrent de door de borgtocht gewaarborgde schuldeisers, zonder meer resulteert in het feit dat die schuldeisers, die bij faillissement het eerst de borg aanspreken en die op het ogenblik van hun aanspraak aan de door artikel 5, § 5, van het koninklijk besluit van 18 juli 1975 gestelde vereisten voldoen, andere, eveneens gewaarborgde doch nalatige schuldeisers, zullen voorgaan;

Overwegende dat in casu de feitelijke gegevens van dien aard zijn dat, gelet op de voorgaande principes, alleen maar vastgesteld kan worden dat, toen de B.V.B.A. D. op 21 januari 1993 en aanvullend op 30 januari 1993 de borg bij aangekend schrijven aansprak, zij aan de basisvereisten van artikel 5, § 5, van het koninklijk besluit van 18 juli 1975 voldeed, aangezien de aanspraken vergezeld waren van de op 20 januari 1993 gedateerde instemming van de vergunninghouder met betrekking tot het bestaan en de opeisbaarheid van de schuldvorderingen; dat geïntimeerde geen enkele reden had om haar verplichting tot uitbetaling als borg niet na te komen; dat op voornoemde tijdstippen geen enkele andere schuldeiser reeds een geldige aanspraak had laten gelden;

Overwegende dat de situatie, wat betreft B.C. en appellanten complexer is, geen van beiden vóór de uitspraak van het faillissement beschikten over de instemming van de vergunninghouder met betrekking tot het bestaan en de opeisbaarheid van de schuldvorderingen, of over een in België uitvoerbare rechterlijke beslissing; dat vanaf de datum van de uitspraak van het faillissement de instemming van de vergunninghouder niet meer verkregen kon worden, terwijl het begrip een in België uitvoerbare rechterlijke beslissing noodzakelijk dient te worden gelezen, vanaf dit ogenblik, gerelateerd aan artikel 452 van het Wetboek van Koophandel; dat in casu B.C. na faillissement een vonnis bij verstek kreeg tegen de vergunninghouder, een procedure waarin de curator niet betrokken was, doch dit uiteraard geen afbreuk doet aan het principe van artikel 452 van het Wetboek van Koophandel; dat in feite de aanspraken van appellanten en de aan-

spraak van B.C., na uitspraak van het faillissement, slechts aanleiding konden geven, in het gunstigste geval, tot opname in het gewoon passief;

Overwegende dat, wat appellanten betreft en schuldeiser B.C., die niet voldeden aan de inhoudelijke basisvoorwaarden van artikel 5, § 5, van het koninklijk besluit van 18 juli 1975 (instemming vergunninghouder of in België uitvoerbare rechterlijke beslissing), voornoemde bepalingen vanaf de uitspraak van het faillissement onwerkzaam werden, terwijl anderzijds de borgtocht onverminderd bleef bestaan;

Overwegende dat *in casu* de opname in het gewoon passief het bewijs levert van het bestaan van de schuldvordering en de opeisbaarheid ervan, een basisvoorwaarde om op de borgtocht een beroep te kunnen doen; dat verder de gelijkheid van schuldeisers (binnen de groep schuldeisers die een beroep kunnen doen op de borgtocht) dient te spelen; dat immers de individuele schuldeiser, als hij eenmaal zijn schuldvordering tijdig heeft ingediend (zowel B.C. als appellanten deden dit onmiddellijk), slechts kon wachten op de afwikkeling van de faillissementsprocedure en onder meer de houding van de curator, elementen waarop zij geen vat hebben;

Overwegende dat in de gegeven concrete omstandigheden geïntimeerde, die kennis had van het faillissement, een fout beging door overhaast schuldeisers die afhankelijk waren om de borgtocht aan te spreken van een opname van hun schuldvordering in het gewoon passief, op ongelijke wijze te behandelen en diegene uit te betalen die haar twee dagen vroeger hiertoe aansprak, verwijzend naar de opname in het gewoon passief, onder miskenning van de rechten van de anderen, die het bestaan van hun aanspraken tijdig aan geïntimeerde kenbaar gemaakt hadden, en zonder de elementaire voorzichtigheid te informeren naar de afhandeling van de bewuste schuldvorderingen binnen het kader van het faillissement van de hoofdschuldnaar;

Overwegende dat door deze fout appellanten schade geleden hebben; dat zij immers, indien geïntimeerde voornoemde principes in acht had genomen, een uitkering gekregen zouden hebben, berekend als volgt:

- borgsom	500.000 fr.
- uitkering aan de B.V.B.A. D.	385.245 fr.
- saldo	114.755 fr.
- openstaande schuldvorderingen in het gewoon passief:	
- B.C.	474.785 fr.
- N.V. L.	91.000 fr.
- N.V. W.	208.500 fr.
- rechten van appellanten na verdeling naar evenredigheid	
- N.V. L.	13.487 fr.
- N.V. W.	30.901 fr.

Dat het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade vaststaat;

Overwegende dat de vordering van de N.V. L. gegrond is ten bedrage van 13.487 frank, bedrag te vermeerderen met vergoedende interesten sedert 19 maart 1993, en de gerechtelijke interesten;

Overwegende dat de vordering van de N.V. W. gegrond is ten bedrage 30.901 frank, bedrag te vermeerderen met de vergoedende interesten sedert 19 maart 1993 en de gerechtelijke interesten;

...

NOOT – *Het lot en de afhandeling van de wettelijke borgstelling voor vervoerders en vervoercommissionairs in geval van faillissement van de hoofdschuldenaar*

1. Ter waarborging van de schulden van hun onderneming zijn zowel de nationale en internationale goederenvervoerders als de vervoercommissionairs gehouden tot het stellen van een hoofdelijke borgtocht. Voor de nationale en internationale goederenvervoerders werd deze verplichting ingevoerd door het K.B. van 5 september 1978 tot vaststelling van de voorwaarden inzake de toegang tot het beroep van ondernemer van nationaal en internationaal goederenvervoer over de weg (*B.S.*, 19 oktober 1978, als gewijzigd door het K.B. van 11 september 1987, *B.S.*, 22 oktober 1987). Thans wordt de verplichte borgstelling van nationale en internationale vervoerders, ter uitvoering van richtlijn 74/561/EEG, geregeld door de artt. 19-25 van het K.B. van 18 maart 1991 tot vaststelling van de voorwaarden inzake de toegang tot het beroep van ondernemer van nationaal en internationaal goederenvervoer over de weg (*B.S.*, 12 april 1991), dat het K.B. van 5 september 1978 opheft. De verplichte borgstelling voor vervoercommissionairs wordt bepaald in art. 5 van het K.B. van 18 juli 1975 tot instelling van de vergunning van vervoercommissionair (*B.S.*, 2 augustus 1975, *err. B.S.*, 27 september 1975, als gewijzigd door het K.B. van 16 november 1990, *B.S.*, 1 december 1990, ter uitvoering van de richtlijn 82/470/EEG).

2. Niettegenstaande de veelvuldige wijzigingen, blijven de voornoemde borgtochten voor tal van interpretatie- en toepassingsproblemen zorgen. Zo is er allereerst heel wat betwisting gerezen in de rechtsleer en de – vaak niet gepubliceerde – rechtspraak omtrent de draagwijdte van de betrokken borgtochten (zie hierover uitvoerig Stijns, S. en Vuye, H., «De verplichte borgstelling voor vervoerders: een betwist aspect van het economisch administratief recht», *R.W.*, 1995-96, 1289-1298; reactie Cauwe, C., «Antwoord op het artikel 'De verplichte borgstelling voor vervoerders: een betwist aspect van het economisch administratief recht'», *R.W.*, 1996-1997, 28-29, met wederwoord Stijns, S. en Vuye, H., *R.W.*, 1996-97, 29-31; Cauwe, C., noot onder Cass., 28 april 1995, *De Verz.*, 1996, 166). In deze bijdrage zal echter worden gewezen op een ander twistpunt, namelijk het lot van de borgstelling en de afhandeling ervan bij faillissement van de vervoerder, wanneer de som van de schuldvorderingen van de tot de borgtocht gerechtigde schuldeisers de omvang van de borgtocht overschrijdt. Deze problematiek kwam ter sprake in het hierboven gepubliceerde arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen.

3. De verplichte borgtochten voor vervoerders en vervoercommissionairs dienen niet ter waarborging van alle schuldvorderingen van, respectievelijk, de vervoerders- en de vervoercommissionairsondernemingen. Zo beperkt art. 5, § 5, K.B. van 18 juli 1975 de waarborg, inzake vervoercommissionairs, tot die schuldvorderingen «die voortspuiten uit de uitoefening van de door de vergunning gedekte werkzaamheden». Art. 21 van het K.B. van 12 april 1991 omlijnt de waarborg voor vervoerders door te bepalen dat enkel die schulden die voortspuiten uit de uitoefening van het beroep van ondernemer van goederenvervoer over de weg en, voor zover de uitgeoefende werkzaamheden worden gedekt door een vervoerbewijs, een algemene vergunning voor nationaal vervoer of een algemene vergunning voor interna-

tionaal vervoer, door de borgtocht worden omvat (voor de interpretatieproblemen hieromtrent: zie Stijns, S., en Vuye, H., *l.c.*, 1289-1298, en Cauwe, C., *l.c.*, 166).

4. De procedure die een schuldeiser met een gewaarborgde schuldvordering dient te volgen wanneer hij de borgtocht wil aanspreken, is wel eenduidig geregeld in beide voornoemde koninklijke besluiten (art. 5, § 5, K.B. van 18 juli 1975 en art. 21 K.B. van 12 april 1991). De borg kan immers slechts tot betaling worden genoopt wanneer de schuldeiser hem, bij ter post aangetekende brief overlegt, hetzij de uitdrukkelijke instemming van de onderneming met betrekking tot het bestaan en de opeisbaarheid van de aangebrachte schuldvordering, hetzij een ten laste van deze onderneming in België uitvoerbare rechterlijke beslissing. Het correct naleven van deze procedure is van kapitaal belang (zie Kh. Brussel, 14 mei 1993, *T.B.H.*, 1994, 723). Tussen verscheidene schuldeisers onderling, geldt dus, buiten het geval van samenloop, het beginsel *prior tempore potior iure*. De toepassing van dit beginsel brengt in principe geen problemen mee, aangezien de vergunninghouder verplicht is bij elke afneming van de borgtocht binnen dertig dagen de borgtocht te herstellen of aan te vullen. Bij de vervoercommissionair dient dit te gebeuren «zonder erom verzocht te worden» (art. 5, § 3, K.B. van 18 juli 1975), terwijl de vervoerder verplicht is te herstellen of aan te vullen na mededeling van de afneming door de minister of zijn gemachtigde, waarbij de termijn van dertig dagen pas vanaf de datum van de verzending van de mededeling begint te lopen (art. 24, § 1, 2° en 3°, K.B. van 12 april 1991).

5. In geval van faillissement van de onderneming rijzen er echter problemen. Enerzijds kan de ondernemer (vergunninghouder) geen instemming meer geven omtrent het bestaan en de opeisbaarheid van de aangebrachte schuldvordering, aangezien de curator de failliete boedel beheert. Anderzijds blijft het verkrijgen van een uitvoerbare titel nog wel mogelijk, maar brengt dit, zoals zal blijken, onbillijke gevolgen mee. Twee vragen zullen achtereenvolgens behandeld worden: hoe kan een schuldeiser na het faillissement van de vervoer(-der)(-commissionair) een beroep doen op de borgtocht? Hoe verhouden de aanspraken van de tot de borgtocht gerechtigde schuldeisers zich in dat geval tot elkaar, indien de som ervan de omvang van de borgtocht overtreft?

6. Wat het antwoord op de eerste vraag betreft, dient allereerst te worden opgemerkt dat de regels inzake de contractuele borgtocht principieel ook van toepassing zijn op de wettelijke borgtocht (zie Dirix, E. en De Corte, R., *Zekerheidsrechten, Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, XII, Antwerpen, Kluwer, 1996, 249). Het faillissement van de hoofdschuldenaar laat de positie van de borg ongemoeid (zie Dirix, E., en De Corte, R., *o.c.*, 247-248; Stranart, A.-M. en Grégoire, M., «Chronique de droit bancaire privé: les sûretés personnelles (1975-1987)», *Bank Fin.*, 1988, 20-21). Dat is logisch als men inziet dat de borgtocht bij uitstek een samenloopvermijdend mechanisme is (zie Verbeke, A., *Recente ontwikkelingen inzake voorrechten, hypotheek en andere zekerheden*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 6). De stelling in het arrest dat de borgstelling voor vervoercommissionairs een uitzondering inhoudt op het algemene beginsel van de gelijkheid tussen schuldeisers in geval van faillissement, mag dan ook niet verkeerd worden begrepen: het gelijkheidsbeginsel wordt immers niet doorbroken (zoals dit wel het geval is bij voorrechten), maar eerder vermeden door de crea-

tie van een afzonderlijk vermogen, namelijk de borgtocht (zie voor een algemene typologie Verbeke, A., «Rechtsmidelen van schuldeisers», in X., *Schuldeisers en ondernemingen in moeilijkheden*, Kalmthout, Biblo, 1994). Zo kunnen die schuldeisers die tot de borg gerechtigd zijn, ook na het ontstaan van de samenloop, principieel individueel optreden t.a.v. de borg. Voorts kan de curator in geen geval de borg rechtstreeks aanspreken, aangezien de borgtocht niet behoort tot het vermogen van de schuldenaar in de zin van art. 7 Hyp. W. (zie Cuypers, A., Dirix, E. en Lanoye, L., *Voorrechten en hypotheeken: artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak: art. 7 Hyp. W.*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 1-10; zie hierover ook Cass., 7 mei 1980, *J.T.*, 1981, 326). De borgtocht komt dus geenszins ten goede van de boedel, aangezien hij niet tot het vermogen van de schuldenaar behoort, maar tot het vermogen van een derde, namelijk de borg (zie Kh. Namen, 29 maart 1983, *T.B.H.*, 1986, 700; Kh. Namen, 6 november 1986, *Rev. rég. Dr.*, 1987, 287; Kh. Kortrijk, 24 september 1982, *T.B.H.*, 1983, 462, en Kh. Namen, 8 juni 1989, *Eur. Vervoerr.*, 1990, 329-334; *contra*: Kh. Veurne, 21 december 1983, *T.B.H.*, 1987, 223, met kritische noot van De Ly, F.).

7. Zoals hierboven (cfr. *supra*, nr. 5) uiteengezet, kan de vervoer(-der)(-commissionair) na de faillietverklaring onmogelijk zelf nog zijn instemming geven m.b.t. het bestaan en de opeisbaarheid van de schuldvordering. De curator beheert immers de boedel. Nochtans behoort het tot het wezen van de borgtocht dat de begunstigde schuldeisers, de samenloop vermijdt, ook na de faillietverklaring de borg kunnen aanspreken. Een eventuele oplossing dient echter rekening te houden met de belangen van de borg die door de geregelde procedure worden behartigd. Deze belangen bestaan in hoofdzaak hierin dat de borg zeker moet kunnen zijn dat de hem ter betaling voorgelegde schuldvorderingen zeker, vaststaand en opeisbaar zijn. Na de faillietverklaring kan het met goed gevolg indienen van de schuldvordering(en) in het passief m.i. dan ook worden gelijkgesteld met de in voor-noemde K.B.'s geregelde procedure. Immers, wanneer een schuldeiser een vordering indient in het passief, zal de curator nagaan of deze zeker en vaststaand is. Bovendien worden door het faillissement alle nog niet opeisbare vorderingen opeisbaar (zie art. 1188 B.W.). Door een door de curator aanvaarde schuldvordering te vereisen, worden de belangen van de borg, evenzeer als in de normaal geregelde procedure, veiliggesteld (bovenstaande oplossing werd tevens naar voren geschoven m.b.t. de overigens soortgelijke wettelijke borgstelling voor reisagentschappen, K.B. van 30 juni 1966 betreffende het statuut van reisbureaus, *B.S.*, 27 juli 1966, als gewijzigd door het K.B. van 1 februari 1975, *B.S.*, 1 maart 1975, het K.B. van 22 oktober 1987, *B.S.*, 18 november 1987, het K.B. van 22 september 1988, *B.S.*, 28 oktober 1988, en het K.B. van 2 april 1996, *B.S.*, 21 mei 1996; zie Kh. Kortrijk, 24 september 1982, *T.B.H.*, 1983, 462, en Kh. Namen, 29 maart 1983, *T.B.H.*, 1986, 700; zie trouwens ook i.v.m. de borgstelling voor vervoerders: Kh. Brussel, 14 mei 1993, *T.B.H.*, 1994, 723). De aanvaarding van een schuld-vordering door de curator is dan ook volledig gelijk te stellen met de instemming door de schuldenaar in de zin van art. 5, § 5, K.B. van 18 juli 1975 en art. 21 K.B. van 12 april 1991. De schuldvorderingen die de curator aanvaardt, worden opgenomen in het proces-verbaal van verificatie. Vanaf dat ogenblik (en dus niet vanaf de indiening van de schuldvor-

dering in het passief) voldoet de tot de borg gerechtigde schuldeiser aan de vereisten gesteld door de respectieve K.B.'s, om de betaling van de borg te kunnen afdwingen.

8. De alternatieve procedure van art. 5, § 5, K.B. van 18 juli 1975, resp. art. 21 K.B. van 12 april 1991, nl. het verkrijgen van een uitvoerbare titel ten laste van de onderneming en die aan de borg tegenwerpen, blijft wel mogelijk na de faillietverklaring. M.i. ten onrechte sluit het arrest deze mogelijkheid, met verwijzing naar art. 452 W. Kh., uit. Immers, art. 452 W. Kh. schorst, na de faillietverklaring, enkel de daden van tenuitvoerlegging op de boedel. Algemeen wordt nochtans aanvaard dat een schuldeiser ook na de faillietverklaring zijn schuldvordering mag vervolgen, o.m. door het verkrijgen van een uitvoerbare titel na te streven (zie Dirix, E., en De Corte, R., o.c., 38-39; Gent, 13 maart 1987, *R.W.*, 1986-87, 2587, *T.B.H.*, 1987, 688). Wanneer nu een tot de borg gerechtigde schuldeiser na de faillietverklaring een dergelijke titel krijgt belet art. 452 W. Kh. hem geenszins uit te voeren op de borg. Enerzijds voldoet hij zich immers aan de vereisten van art. 5, § 5, K.B. van 18 juli 1975, resp. art. 21 K.B. van 12 april 1991. Anderzijds vormt de borg een afzonderlijk vermogen (cfr. *supra*, nr. 6); executie op de borg benadeelt de boedel niet en valt dan ook buiten het toepassingsgebied van art. 452 W. Kh.

9. Een tweede probleem, in geval van faillissement van de hoofdschuldenaar, is gelegen in de vraag hoe de aanspraken van de tot de borg gerechtigde schuldeisers zich tot elkaar verhouden, indien de som ervan de omvang van de borgtocht overschrijdt. Immers, de verplichting om de borgtocht aan te vullen of te herstellen (cfr. *supra*, nr. 4), kan na de faillietverklaring niet meer worden nagekomen. Dergelijke problemen zijn typisch voor borgtochten met een onbepaald aantal begunstigten (zie Moreau-Margrève, I., «Les sûretés personnelles en droit belge», in X., *Les sûretés*, Parijs, Feduci, 1984, 254-255). Vóór het faillissement geldt, zoals gezegd, onomstotelijk het principe *prior tempore potior iure*. Deze regel blijft ook gelden na faillissement voor die schuldeisers die reeds voordien de voorgeschreven procedure hebben voltooid, maar aan wie de borg nog niet heeft betaald (zie expliciet art. 22, § 2, eerste lid, K.B. van 12 april 1991). Belangrijk is voorts het principe dat, indien vóór het faillissement verscheidene aanspraken gelijktijdig gebeuren, de borg moet overgaan tot de evenredige verdeling (zie expliciet art. 22, § 2, tweede lid, K.B. van 12 april 1991). M.b.t. de verhouding tussen de schuldvorderingen van die tot de borg gerechtigde schuldeisers die pas na het faillissement hun schuldvordering t.o.v. de borg bewijzen, zijn de betreffende K.B.'s stil. Hier moet m.i. een onderscheid gemaakt worden tussen die schuldeisers die hun schuldvordering t.o.v. de borg bewijzen door de indiening in het passief en de aanvaarding door de curator (hierna: eerste procedure, cf. *supra*, nr. 7) en die schuldeisers die hun schuldvordering t.o.v. de borg bewijzen via een ten laste van de ondernemer verkregen uitvoerbare titel (hierna: tweede procedure, cf. *supra*, nr. 8).

10. Tussen de schuldeisers die de eerste procedure volgen, moet resoluut worden geopteerd voor de pondspondsgewijze verdeling en dit zeker niet alleen op grond van billijkheidsoverwegingen. Immers, zoals hierboven (cf. *supra*, nr. 7) uiteengezet, kunnen de tot de borg gerechtigde schuldeisers na de faillietverklaring hun schuldvordering t.o.v. de borg pas bewijzen vanaf het ogenblik van de aanvaarding er-

van, door de curator, in het proces-verbaal van verificatie. Dit impliceert dat, ongeacht de precieze datum van de indiening in het passief, alle door de curator aanvaarde schuldverordeningen van tot de borg gerechtigde schuldeisers, gelijktijdig tegenwerpbaar kunnen worden gemaakt aan de borg. Door de toepassing van art. 22, § 2, tweede lid, K.B. van 12 april 1991 inzake gelijktijdige aanspraken, dient de borg dan ook over te gaan tot de evenredige verdeling. Deze redenering betekent geenszins een breuk met de in de K.B.'s omschreven regelingen voor de situatie vóór het faillissement: principieel blijft het beginsel *prior tempore potior iure* immers overeind, zij het dat de schuldeisers die pas na de faillietverklaring hun vordering t.o.v. de borg bewijzen, dit, in gevolge de procedure (cf. *supra*, nr. 7) steeds gelijktijdig zullen doen. Dit vóór het faillissement eerder uitzonderlijk toepassingsgeval van het beginsel *prior tempore potior iure*, nl. de gelijktijdigheid van de aanspraken, wordt na de faillietverklaring (in het geval van de eerste procedure) de regel en leidt logischerwijze tot de toepassing van het beginsel van de evenredige verdeling. De borg van zijn kant, mag anderszits ook niet op arbitraire wijze een schuldeiser die zijn vordering nog niet bewees vóór het faillissement, uitbetalen na het faillissement zonder het proces-verbaal van verificatie af te wachten. De borg die toch vroegtijdig uitbetaalt aan één dergelijke schuldeiser, begaat een fout (hij betaalt uit aan iemand die nog niet aan de vereisten van het K.B. voldoet) of schendt minstens de goede trouw bij de uitvoering van zijn verbintenissen (in die zin, maar m.b.t. de borgstelling voor reisagentschappen, Kh. Namen, 8 juni 1989, *Eur. Vervoerr.*, 1990, 329-334). Hierdoor benadeelt hij immers op ongeoorloofde wijze de andere in dezelfde situatie verkerende schuldeisers. Willekeur moet na de faillietverklaring in elk geval worden uitgesloten, aangezien de borg dan niet meer kan worden hersteld of aangevuld, in tegenstelling tot de situatie vóór de faillietverklaring (cf. *supra*, nr. 4). Zo wordt tevens duidelijk dat deze procedure, na de faillietverklaring, niet alleen de borg beschermt (cf. *supra*, nr. 7), maar ook de individuele tot de borg gerechtigde schuldeisers (die deze eerste procedure volgen) ten opzichte van elkaar.

11. Wie echter de tweede procedure verkiest en een uitvoerbare titel heeft, kan zich onmiddellijk tot de borg richten om betaling te verkrijgen. Hij voldoet immers aan de vereisten, gesteld door de voormelde K.B.'s. T.o.v. deze schuldeisers blijft het principe *prior tempore potior iure* dan ook onverkort gelden. De borg is verplicht hen, hiertoe aangesproken, uit te betalen, eventueel vóór die schuldeisers die de eerste procedure hebben gekozen en die het proces-verbaal van de curator moeten afwachten. Dat is uiteraard een volstrekt onbillijke situatie. Zowel de schuldeisers die de eerste procedure volgen als diegenen die voor de tweede procedure opteren, bevonden zich op het moment van de faillietverklaring in dezelfde situatie: zij hadden hun vordering nog niet bewezen t.o.v. de borg. Het komt dan toch onbillijk voor dat deze borggerechtigde schuldeisers ongelijk behandeld worden, afhankelijk van welke procedure in concreto het eerst voltooid wordt, nu zij enerzijds de keuze hebben tussen twee procedures, maar anderzijds niet kunnen voorspellen welke in concreto het eerst voltooid (i.e. een bewijs oplevert t.o.v. de borg) zal zijn. Nochtans kan in de huidige stand van het recht deze onbillijkheid niet verholpen worden. Hoogstens zou de curator kunnen tussenkomen in een procedure waarbij een schuldeiser, na de faillietverklaring,

opterend voor de tweede procedure, een uitvoerbare titel nastreeft. Hij zou de rechter kunnen verzoeken deze niet toe te kennen omdat de gelijkheid met die schuldeisers die voor de eerste procedure hebben gekozen, hierdoor in het gedrang zou komen. Hij zou tevens kunnen voorstellen de betrokken schuldverordering mee op te nemen in het passief om zo tot een verdeling naar evenredigheid te komen.

12. Schuldeisers die hun vordering pas na de sluiting van het faillissement bewijzen (namelijk zij die wegens nalatigheid hun schuldverordering niet in het passief indienden, noch in die periode een uitvoerbare titel verkregen), zullen, met toepassing van het beginsel *prior tempore potior iure*, slechts na de uitbetaling van de voornoemde, andere tot de borg gerechtigde schuldeisers, hun aanspraak kunnen waarmaken en zullen wellicht met een reeds volledig uitgeputte borgtocht worden geconfronteerd. Immers, de borg is in elk geval slechts gehouden ten belope van het bedrag waartoe hij zich verbonden heeft. Of zelfs de voornoemde groepen schuldeisers dus ook effectief geheel of ten dele hun vordering zullen kunnen realiseren, zal afhangen van wat nog rest van de borgsom; mogelijk is de borg al integraal uitgekeerd aan die schuldeisers die de procedure vóór het faillissement hebben afgerond.

13. Het bovenvermelde arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 22 april 1996 kan, vanuit juridisch oogpunt, dan ook niet gevolgd worden. Het arrest past weliswaar terecht het beginsel *prior tempore potior iure* toe t.a.v. D., die reeds vóór het faillissement haar vordering t.o.v. de borg bewees conform art. 5, § 5, K.B. van 18 juli 1975. ten onrechte baseert het zich echter op art. 452 W. Kh. (dat van toepassing is op het vermogen van de massa, maar niet op het vermogen van de borg, cf. *supra*, nr. 8), wanneer het beslist dat B.C., daar zij haar verstekvonnis (de curator was niet bij de procedure betrokken), bij hypothese een uitvoerbare titel conform de artt. 1494 en 1495 Ger. W., pas verkreeg na de faillietverklaring, niet aan de vereisten voldeed om de borg aan te spreken. Aangezien de borg B.C. toch uitbetaalde, beging hij hierdoor, aldus het hof, een fout. Hij benadeelde zo immers de N.V.L. en de N.V.W. die beide, kiezend voor de eerste procedure, hun vordering hadden ingediend in het passief en de aanvaarding door de curator nog afwachtten. De borg had m.i. echter geen andere keuze dan uitbetalen en zou, strikt juridisch, juist een fout begaan hebben indien hij B.C. weigerde uit te betalen. Immers, B.C. voldeed aan de vereisten van het K.B. om de borg aan te spreken, want ze beschikte over een uitvoerbare titel. Dat de betaling door de borg aan B.C., waardoor de borg in casu volledig uitgeput was, onbillijke gevolgen heeft t.o.v. de N.V.L. en de N.V.W. kan niet ontkend worden. Dit rechtvaardigt echter nog niet dat men de borg, die het K.B. van 18 juli 1975 strikt heeft nageleefd, foutief gedrag verwijt en het gelag van een gebrekkige regelgeving laat betalen.

14. De afwezigheid, zowel in het K.B. van 18 juli 1975 (m.b.t. de vervoercommissarissen) als in het K.B. van 12 april 1991 (m.b.t. de vervoerders), van een regeling voor de afhandeling van de borg in het geval van het faillissement van de hoofdschuldenaar (d.i. resp. de vervoercommissarier en de vervoerder), is een lacune in de regelgeving die tot heel wat betwisting aanleiding geeft. Het besproken arrest is daar een voorbeeld van. *De lege ferenda* ben ik van oordeel dat men, na de faillietverklaring, enkel zijn schuldverordering nog t.o.v. de borg zou kunnen mogen bewijzen door de indie-

ning ervan in het passief en de aanvaarding door de curator. De aanvaarding door de curator gebeurt tegelijk voor alle terecht ingediende schuldvorderingen in het proces-verbaal van verificatie. De borg wordt zodoende geconfronteerd met gelijktijdige aanspraken (cf. art. 22, § 2, K.B. van 12 april 1991) en moet dan de evenredige verdeling toepassen. Deze regeling zou de billijkheid ten goede komen. Alle tot de borg gerechtigde schuldeisers die nog niet vóór de faillietverklaring hun schuldvordering t.o.v. de borg hebben bewezen, zouden dan recht hebben op een evenredig deel van de resterende borgsom, indien ze tijdig hun schuldvordering in het passief indienen en hun vordering door de curator ook wordt aanvaard. Het zijn wellicht dezelfde billijkheidsoverwegingen die het hof ertoe hebben gebracht om de evenredige verdeling tussen B.C., de N.V. L. en de N.V. W. aan de borg te bevelen. *De lege lata* had het hof hiertoe echter niet de mogelijkheid. Bovendien mag de beslissing wel billijk lijken t.o.v. de tot de borg gerechtigde schuldeisers, t.o.v. de borg zelf is ze het allerminst. De borg wordt immers veroordeeld, terwijl hij het geldende recht strikt nakwam en zijn aansprakelijkheid t.o.v. B.C. dreigde in het gedrang te brengen, indien hij niet betaald zou hebben. Een dringende aanpassing, zowel van het K.B. van 18 juli 1975, als van het K.B. van 12 april 1991, blijkt dan ook wenselijk. Niet alleen dient een procedure voor de afhandeling van de borg in het geval van het faillissement van de vervoer(-der)(-commissie) te worden ingelast, tegelijk zou men dan ook de definitie van de tot de borgtocht gerechtigde schuldeisers kunnen verduidelijken (zie conclusie Stijns, S., en Vuye, H., *l.c.*, 1298, als ook Cauwe, C., *l.c.*, 29).

Koen Van Raemdonck
Assistent Universiteit Antwerpen (U.I.A.)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4bis KAMER – 16 DECEMBER 1996

Voorzitter: de h. Dirix

Advocaten: mrs. Goossens, Defrancq en Theunis

Pand – Pand op schuldvorderingen – Rechten pandhouder – Inningsbevoegdheid – Samenloop

Wanneer de pandhouder gerechtigd is om de verpande schuldvordering te innen, beschikt hij niet over het pand, maar oefent hij door compensatie zijn voorrecht uit. Een dergelijke inningsbevoegdheid kan evenwel niet worden toegestaan wanneer er samenloop ontstaat met andere schuldeisers die op dezelfde schuldvordering preferente aanspraken doen gelden.

N.V. B. t/ Faill. N.V. S. en N.V. K.

Overwegende dat het oorspronkelijk verzoekschrift van 19 augustus 1996 strekte tot het verkrijgen van de toestemming om «uit te voeren op de in pand gegeven termijnrekening op naam van de B.V.B.A. S. nr. 646-6722027-38 met machtiging het tegoed op te nemen als afkorting van de schuld van de kredietnemers» (nl. B.V.B.A. S., N.V. A. en N.V. I.);

Overwegende dat in de bestreden beschikking van 5 september 1996 mr. Defrancq als curator van het faillissement van de B.V.B.A. S., als pandverzilveraar werd aangesteld;

Overwegende dat appellante de vernietiging nastreeft van de bestreden beschikking en concludeert tot de inwilliging van haar oorspronkelijk verzoek, dat primair gevraagd wordt dat appellante kan uitvoeren op de verpande termijnrekening op naam van de pandgever bij appellante onder nr. 646-6722027-38; dat minstens een pandvereffenaar wordt aangesteld die niet de curator is van het faillissement van de debiteur; dat de curator concludeert tot de bevestiging van de bestreden beschikking; dat de tussenkomen partij de niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep opwerpt, minstens de ongegrondheid ervan;

...

Overwegende dat uit de toelichting door partijen verstrekt en uit de overgelegde stukken blijkt dat door de debiteur aan K. reeds een pand werd verstrekt op de handelszaak bij pandakte van 6 maart 1980, ingeschreven op 1 april 1980 en hernieuwd op 30 maart 1990; dat blijkens deze pandakte de pandrechten van K. zich ook uitstrekken tot de schuldvorderingen; dat K. reeds tot pandverzilvering is overgegaan en dat in dat raam gerechtsdeurwaarder De Ridder als vereffenaar werd aangesteld; dat niet wordt tegengesproken dat het bestaan van de termijnrekening door de debiteur aan deze vereffenaar werd verborgen gehouden; dat naar verluidt door deze vereffenaar ook nog andere activa worden opgespoord;

Overwegende dat tussen de partijen geen verschil van mening bestaat over de vraag of een pandhouder van een schuldvordering zich noodzakelijk tot de rechter dient te wenden om tot uitoefening van zijn pandrecht over te gaan; dat, ofschoon over de noodzaak van een dergelijke rechterlijke tussenkomst betwisting kan bestaan, het debat tussen partijen op deze vraag geen betrekking heeft; dat beiden deze vraag bevestigend beantwoorden;

Overwegende dat appellante als pandhouder gerechtigd is om niettegenstaande het faillissement haar verhaalsrechten uit te oefenen op de verpande goederen, i.c. de schuldvordering;

Overwegende dat appellante ook terecht aanvoert dat een pandrecht op schuldvordering verschilt van dat op roerende lichamelijke zaken; dat bij een dergelijk pandrecht een «verkoop» niet aan de orde komt; dat de ratio legis van art. 2078 B.W. niet in het gedrang komt wanneer het gaat om schuldvorderingen;

Overwegende dat de pandhouder derhalve gemachtigd kan worden om de verpande schuldvordering te innen; dat door aldus te handelen de pandhouder niet beschikt over de verpande vordering, maar door compensatie zijn voorrecht uitoefent;

Overwegende dat in deze zaak echter is komen vast te staan – en ook door de eerste rechter terecht werd vastgesteld – dat er een conflict bestaat tussen diverse pandrechten, nl. van appellante en van K., en dat de rang van de onderscheiden pandrechten wordt betwist; dat in die omstandigheden niet ingegaan kan worden op het primair verzoek van appellante om rechtstreeks te mogen over gaan tot de inhouding van de tegoeden van de verpande termijnrekening ten belope van de eigen schuldvordering; dat hierdoor mogelijk afbreuk zou worden gedaan aan de rechten van de andere pandhouder; dat de eerste rechter ook terecht heeft

beslist dat over deze preferentie in het kader van de onderhavige procedure geen uitspraak kan worden gedaan;

Overwegende dat, gelet op het vorenstaande, een vereffenaar dient te worden aangewezen aan wie de gelden dienen te worden afgegeven en die zal overgaan tot het opmaken van een evenredige verdeling; dat in dat kader de geschillen over de preferenties tussen de verschillende pandhouders hun beslag kunnen krijgen; dat enkel op deze wijze aan de aanspraken van de rechten van de samenlopende pandhouders en mogelijke andere preferente schuldeisers recht kan worden gedaan;

Overwegende dat, nu in het raam van de uitwinning van de handelszaak reeds een vereffenaar is aangesteld en de aan appellante verpande schuldvordering klaarblijkelijk ook deel uitmaakt van de verpande handelszaak, het raadzaam voorkomt om dezelfde vereffenaar aan te stellen;

...

NOOT – Over de inningsbevoegdheid van de pandhouder van een schuldvordering o.m.: A. Cuypers, «De financiering van ziekenhuizen door inpandgeving van de schuldvorderingen op de ziekenfondsen», *R.W.*, 1992-93 (1050), 1053; A. Verbeke, «De inpandgeving van schuldvorderingen» in *Overdracht en inpandgeving van schuldvorderingen*, *Comm. Voorr. & Hyp.*, 80, nrs. 96 e.v.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

4e KAMER – 30 APRIL 1996

Voorzitter: de h. Beerten

Advocaten: mrs. Berben loco Roeland en Vreven loco Ho-revoets

Overeenkomst – Aankoop onder opschortende voorwaarde van verkrijgen van leasingovereenkomst – In vervulling gaan van de voorwaarde – Inspanningsverbintenis van de koper – Contractuele wanprestatie – Ontbinding van de koopovereenkomst

Degene die een zonnebank aankoopt onder de opschortende voorwaarde van het sluiten van een leasingcontract, gaat een inspanningsverbintenis aan om alles te doen wat redelijkerwijze van hem kan worden verwacht om een leasingcontract te verkrijgen. Indien hij bij één leasingmaatschappij geen contract kan sluiten onder voor hem aanvaardbare voorwaarden, dient hij zich eventueel tot andere instellingen te wenden.

De koper van een zonnebank onder de opschortende voorwaarde van het sluiten van een leasingcontract, die geen ernstige inspanning doet om een leasingcontract te verkrijgen, pleegt een contractuele wanprestatie die de ontbinding van de overeenkomst te zijnen laste rechtvaardigt en aanleiding geeft tot de betaling van schadevergoeding.

L.B. t/ B.V.B.A. M.

1. In juli 1993 plaatste verweerster bij aanlegster een bestelling m.b.t. een zonnebank van het type El Solar Miami Sun 33/2 voor een bedrag van 257.000 fr.

De bestelling werd afhankelijk gemaakt van het verkrijgen door verweerster van een leasingcontract bij E.B. Lease.

Aanlegster beweert dat zij op 20 juli 1993 door E.B. Lease op de hoogte werd gebracht van het feit dat de door verweerster gedane leasingaanvraag was goedgekeurd.

Hierop kocht aanlegster de bedoelde zonnebank bij haar leverancier aan.

Bij fax van 31 augustus 1993, gericht aan verweerster, bevestigde aanlegster de bestelling. Zij vroeg wanneer tot levering van de zonnebank kon worden overgegaan.

Bij fax van 7 september 1993 herinnerde aanlegster verweerster aan de fax van 31 augustus 1993.

Hierop reageerde verweerster bij fax van dezelfde dag met de bewering dat de gedane bestelling niet kon doorgaan.

Bij brief van 8 september 1993 vroeg E.B. Lease aan verweerster, omdat de leasing was goedgekeurd, de nodige documenten te versturen, zodat de zaak verder kon worden afgehandeld.

Bij brief van 27 september 1993 maande aanlegster, via haar raadsman, verweerster aan om, gelet op de verbreking van de overeenkomst, een schadevergoeding gelijk aan 171.803 fr. te betalen.

Omdat verweerster hieraan geen gevolg verleende, ging aanlegster over tot dagvaarding.

2. Verweerster is van oordeel dat de opschortende voorwaarde waaronder de aankoop van de zonnebank gebeurde, niet werd vervuld (er werd geen leasingcontract met E.B. Lease gesloten omdat een hoofdelijke borgstelling werd gevraagd van de zaakvoerder en diens echtgenote, wat niet aanvaardbaar was voor de zaakvoerder) en derhalve de verbintenis niet uitgevoerd dient te worden, zodat er geen sprake kan zijn van eenzijdige verbreking van de overeenkomst en aanlegster geen aanspraak kan maken op een schadevergoeding.

Uit de overgelegde stukken blijkt dat E.B. Lease bereid werd gevonden een leasingcontract te sluiten met verweerster mits de zaakvoerder en zijn echtgenote zich hoofdelijk borg stelden. Indien deze borgstelling voor de zaakvoerder en diens echtgenote niet aanvaardbaar was, had verweerster bij andere leasingmaatschappijen pogingen dienen te ondernemen om een leasingcontract te sluiten waarbij een dergelijke borgstelling niet werd gevraagd.

Verweerster heeft immers door de aankoop van de zonnebank onder opschortende voorwaarde van het sluiten van een leasingcontract een inspanningsverbintenis op zich genomen om alles te doen wat redelijkerwijze van haar kan worden verwacht om een leasingcontract te verkrijgen. Indien zij bij één maatschappij geen contract kan sluiten onder voorwaarden die voor haar (of haar zaakvoerder) aanvaardbaar zijn, dient zij zich tot andere instellingen te wenden (Gent, 28 juni 1984, *T.B.H.*, 1985, 209; Luik, 30 januari 1990, *J.L.M.B.*, 1990, 1234; Brussel, 27 september 1990, *J.T.*, 1991, 148; Kh. Kortrijk, 26 november 1987, *T.B.H.*, 1988, 811; Kh. Luik, 19 februari 1993, *T.B.H.*, 1995, 975).

Verweerster toont niet aan dat zij heeft getracht elders een leasingcontract te sluiten.

De koper die geen ernstige inspanning doet om een leasing te verkrijgen, pleegt een contractuele wanprestatie die de ontbinding van de overeenkomst ten laste van de koper rechtvaardigt en aanleiding geeft tot betaling van een schadevergoeding (Cass., 15 mei 1986, *J.T.*, 1987, 4).

Derhalve kan de eis van aanlegster in ontbinding van de overeenkomst ten laste van verweerster, worden toegewezen.

VREDEGERECHT TE ROESELARE

28 APRIL 1995

Rechter: de h. Nolf

Advocaten: mrs. De Keukelaere, Gadeyne en De Winter

Handelshuur – Voortijdige beëindiging door de verhuurder bij het verstrijken van elke driejarige periode – Beding in het contract dat de wettelijke voorwaarden bepaalt waaronder de verhuurder dit opzeggingsrecht kan uitoefenen – Verwijzing naar de in Handelshuurwet bedoelde mogelijkheid

Ten aanzien van de bepaling in art. 3, laatste lid, Handelshuurwet dat in het huurcontract een beding kan worden opgenomen dat aan de verhuurder het recht toekent om onder bepaalde voorwaarden bij het verstrijken van iedere driejarige periode de huurovereenkomst te beëindigen, is aan het vereiste van deze wetsbepaling voldaan indien de huurder er in het contract op attent gemaakt wordt onder welke voorwaarden hij bij het verstrijken van iedere driejarige periode zou kunnen worden uitgezet, wat kan gebeuren door een niet mis te verstane verwijzing naar de in de Handelshuurwet bedoelde mogelijkheid van vervroegde beëindiging.

N.V. D. t/ N.V. De V.

1. Bij verzoekschrift neergelegd ter griffie op 10 april 1995 overweegt aanlegster dat zij huurster is van het pand gelegen te (...) hetwelk zij (volgens ongedateerde overeenkomst) sinds 18 mei 1989 onderverhuurt aan verweerster.

De exploitatie van aanlegster betreft een supermarkt A.D. terwijl verweerster in het onderverhuurde gedeelte van het pand, een slagerij heeft.

Artikel 5 van voormelde overeenkomst bepaalde de duur van de onderhuur op 9 jaar, te weten van 18 mei 1989 tot 17 mei 1998 (en niet 1989 zoals in het inleidend verzoekschrift vermeld), met dien verstande dat de mogelijkheid in voordeel van de verhuurder geboden werd, de huur te beëindigen bij het verstrijken van elke driejarige periode «zoals voorzien door artikel 3, laatste alinea van de wet op de handelshuur».

Aanlegster heeft bij aangetekend schrijven van 8 mei 1994 de huur opgezegd tegen 17 mei 1995, met een opzegging van 1 jaar en dit verwijzende naar artikel 3 «alinea 4» van voormelde wet (waarbij aanlegster in haar verzoekschrift aanstipt dat in voormeld schrijven alinea 5 van het artikel werd bedoeld).

Bij schrijven van 7 maart 1995 vocht verweerster de geldigheid van de gedane opzegging aan op de overweging dat de voorwaarden van artikel 3, laatste lid, van de Handelshuurwet volledig dienden te worden vermeld in de huurovereenkomst, waartegenover aanlegster stelt dat deze tekst geenszins opgenomen diende te worden.

...

2. Verweerster laat gelden dat de verhuurder slechts recht heeft op het besproken voordeel «als het huurcontract de in die wetsbepaling bedoelde voorwaarden (woordelijk) vermeldt»: het zou niet voldoende zijn dat louter verwezen wordt naar het artikel in kwestie.

3. Artikel 3 van de wet op de handelshuur, dat bepaalt dat de duur der huur niet korter mag zijn dan negen jaar met dien verstande dat de huurder de lopende huur kan beëindigen bij het verstrijken van elke driejarige periode mits hij 6 maanden tevoren opzegt bij deurwaardersexploot of bij per post aangetekende brief, bepaalt in zijn vijfde en laatste lid:

«Buitendien kan het huurcontract aan de verhuurder het recht toekennen om, bij het verstrijken van (elke driejarige periode), de huur te beëindigen, mits hij één jaar tevoren opzegt bij deurwaardersexploot of bij ter post aangekende brief, ten einde in het onroerend goed werkelijk zelfs een handel uit te oefenen of die werkelijk te laten uitoefenen door zijn afstammelingen, zijn aangenomen kinderen of zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, door zijn echtgenoot, door diens afstammelingen, bloedverwanten in de opgaande lijn of aangenomen kinderen of door een personenvennootschap waarvan de werkende vennoten of de vennoten die ten minste drie vierden van het kapitaal bezitten, in dezelfde betrekking van bloedverwantschap, aanverwantschap of aaneming staan tot de verhuurder of zijn echtgenoot».

De stelling van verweerster komt erop neer dat de «sacramentele» bewoordingen van de alinea in kwestie verbatim aangehaald moeten worden, terwijl het volgens aanlegster voldoende is dat een en ander voorzien werd door een verwijzing naar de tekst van de wet.

Aldus werd inderdaad in het laatste lid van artikel 5 van de huurovereenkomst bepaald: «De verhuurder kan eventueel de huur beëindigen bij het verstrijken van elke driejarige periode zoals voorzien door artikel 3, laatste lid, van de wet op de handelshuur».

4. Laatst voormeld artikel houdt een ingrijpende uitzondering in op het principe van de minimumduur der handelshuur à 9 jaar.

Het is dan ook duidelijk dat de uitzonderlijke mogelijkheid «uitdrukkelijk bedongen moet zijn» (Pauwels, *A.P.R., Handelshuur*, n° 92/a).

Voormelde auteur vervolgt: «Het beding moet niet noodzakelijk slaafs de termen van artikel 3, vijfde lid overnemen, doch moet wel de voorwaarden omschrijven. Een eenvoudig beding waarbij bepaald wordt dat de verhuurder op het einde van het derde of zesde jaar een einde zal kunnen maken aan de overeenkomst is nietig (Cass., 14 september 1962, *R.W.*, 62-63, 2241). De huurder moet *erop attent gemaakt worden* in welke voorwaarden hij zou kunnen uitgezet worden: daarom moeten de bewoordingen van artikel 3, vijfde lid herhaald worden».

Voormelde conclusie lijkt streng, en wordt door deze auteur gerechtvaardigd met de overweging dat «elke uitzondering eng moet uitgelegd worden».

Een en ander heeft slechts de schijn van een «rigoureuze formalisme» («*Les Nouvelles, Les baux commerciaux*», n°1598).

Zoals ook A. Pauwels in de aanhef van de geciteerde tekst overwoog, is het voldoende dat de huurder «*erop attent gemaakt wordt*» onder welke voorwaarden hij uitgezet zou kunnen worden.

De rechtspraak maakt een onderscheid tussen de geldigheid van de clausule, en haar toepassingsvoorwaarden («sa

validité et ses conditions d'application» – «Les Nouvelles», *ibidem*, p. 108).

Zo werd zelfs aanvaard dat:

- geen enkele vormelijke voorwaarde gesteld is, zodat het beding ten voordele van de verhuurder ook tijdens de uitvoering van de overeenkomst ingelast kan worden;

- het beding enkel niet kan voorkomen in een niet geschreven overeenkomst, om de reden dat dit «om zo te zeggen niet te bewijzen zou zijn» (Pauwels, *ibidem*).

- het beding waarbij de verhuurder elk jaar kan opzeggen niet nietig is: het impliceert enkel dat hij pas bij het verstrijken van elke driejarige periode zou kunnen opzeggen (Vred. Antwerpen, 1957, *T. Vred.*, 1956-1957).

Er kan dus besloten worden dat de vervroegde beëindiging mogelijk is «onafhankelijk van de redactie van de clausule die er de mogelijkheid van voorziet» («indépendamment de la rédaction de la clause qui en prévoit la faculté», «Les Nouvelles», *ibidem*).

Indien aanbevolen wordt dat de «voorzichtige verhuurder» de clausule «met zorg» zou redigeren is «ieder formalisme uitgesloten» («Les Nouvelles», *ibidem*, p. 108, 1e kolom).

Het is aldus voldoende dat de huurder uitdrukkelijk geattendeerd is op de uitzonderlijke voorziening in kwestie, hetgeen uitgevoerd kan worden via een niet mis te verstane verwijzing naar de mogelijkheid in de wet zelf voorzien, noemenswaardig welke de huurder geen onwetendheid kan voorwenden.

Aldus voldoet de contractuele verwijzing aan de voorwaarde van de wet die, zoals aanlegster terecht betoogt, in de tekst in kwestie geenszins te vergelijken is met de veel omstandiger en uitdrukkelijk gesanctioneerde voorzieningen van artikel 14 van de wet op de handelshuur.

Aanlegster kan zich dan ook op de betreffende contractuele clausule beroepen om de opzegging in kwestie te betekenen.

Het dient opgemerkt te worden dat de rechtspraak veel strenger is in de toetsing van de wijze waarop het betreffende recht uitgeoefend wordt («Les Nouvelles», nr. 1599) doch op dit punt is er, afgezien van een kennelijke materiële vergissing in het schrijven van 4 mei 1994, geen betwisting.

5. De vordering komt dan ook toelaatbaar en gegrond voor en dient integraal ingewilligd te worden.

NOOT – Zie en vergelijk Cass., 5 december 1991, *Arr. Cass.*, 1991-92, 314, *Pas.*, 1992, I, 265, *T. Vred.*, 1993, 300; Cass., 11 december 1992, *Arr. Cass.*, 1991-92, 1420, *Pas.*, 1992, I, 1369, *T. Vred.*, 1993, 121, met noot Dambre, M.; Vred. Antwerpen, 24 maart 1992, *T. Not.*, 1993, 308.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 3 oktober 1996

Onderwijs – Weddetoelagen – Beoordelingsbevoegdheid – Subjectief recht – Grondslag

De voorziening tegen het bestreden arrest (Hof Bergen, 7 april 1995) wordt om de volgende redenen verworpen.

Overwegende dat artikel 24 van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving de voorwaarden bepaalt die een school of een afdeling van een inrichting moet vervullen om in de toelageregeling opgenomen te worden; dat § 3 van dat artikel het geval bedoelt waarin de onderwijsinrichting niet langer die voorwaarden vervult;

Dat voornoemd artikel geen betrekking heeft op dit geval waarin de weddetoelage wordt ingehouden voor een leerkracht die de in artikel 28, 3° van voornoemde wet vastgestelde voorwaarde niet vervult;

Overwegende dat dit artikel de voorwaarden opsomt die de leden van het onderwijzend personeel moeten vervullen opdat de inrichting die ze tewerkstelt, van verweester weddetoelagen kan ontvangen; dat geen enkele van die voorwaarden impliceert dat verweester over enige beoordelingsbevoegdheid beschikt, wanneer zij moet nagaan of aan die voorwaarden is voldaan; dat de inrichtende macht van de onderwijsinrichtingen haar recht om weddetoelagen te verlenen aan voornoemd artikel 28 ontleent en niet aan de administratieve handeling van verweester die het bestaan van dat recht erkent, zodat het hof van beroep zijn beslissing dat, 'aangezien het om een rechtserkende bestuurshandeling ging, zij te allen tijde kon worden ingetrokken, daar de regels betreffende de intrekking van een rechtsverlenende bestuurshandeling (...) er niet op van toepassing waren', naar recht verantwoordt;

Dat het middel faalt naar recht.

(Voorzitter-rapporteur: de h. Rappe – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaten: mrs. Gérard en Van Ommeslaghe – In de zaak: Gemeente Anderlues t/ Franse Gemeenschap)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 21 november 1996

Algemene rechtsbeginselen – Onpartijdige rechter – Inkomstenbelastingen – Inspecteur die een verslag over het bezwaar verstrekt heeft aan de directeur, behandelt later het bezwaar als door de directeur gedelegeerde ambtenaar

Het bestreden arrest (Hof Luik, 19 oktober 1995) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat de directeur van de belastingen of de door hem gedelegeerde ambtenaar, die krachtens artikel 276, eerste lid, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964) uitspraak doet over een bezwaarschrift tegen een aanslag in de personenbelasting, een rechtsprekende handeling verricht; dat hij dus moet voldoen aan de regel van de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de rechter, nu het hier een algemeen rechtsbeginsel betreft dat toepasselijk is op alle rechtscollèges;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat de ambtenaar die, in opdracht van de gewestelijk directeur, de aan het hof van beroep voorgelegde beslissing heeft genomen, dezelfde is als degene die als inspecteur van de belastingen de bezwaren van de eisers heeft behandeld en daarover een schriftelijk verslag heeft bezorgd aan voornoemde gewestelijk directeur;

«Dat het arrest dat de door de eisers tegen de beslissing van die ambtenaar opgeworpen exceptie van nietigheid verworpt, het voornoemde algemeen rechtsbeginsel schendt.»

(Voorzitter: de h. Sace – Rapporteur: mevr. Charlier – Openbaar ministerie: de h. Piret – Advocaten: mrs. Kittel en De Bruyn – In de zaak: E. en L. t/ Belgische Staat)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 3 januari 1997

Inkomstenbelastingen – Gezamenlijke aanslag van de echtgenoten – Bericht van wijziging – Kennisgeving aan beide echtgenoten – Draagwijdte

Het bestreden arrest (Hof Gent, 27 januari 1994) wordt, in antwoord op het tweede middel van de eisers, om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat uit artikel 73 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964), na zijn wijziging bij artikel 16 van de wet van 8 augustus 1980, blijkt dat de inkomsten van de echtgenoten worden samengevoegd, ongeacht het aangenomen huwelijksvermogensstelsel, en dat de aanslag, in alle gevallen op naam van beide echtgenoten wordt vastgesteld;

«Dat uit artikel 294 van dat wetboek volgt dat beide echtgenoten belastingschuldige zijn;

«Overwegende dat, luidens artikel 251 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964) het bestuur, indien het meent de gegevens te moeten wijzigen welke de belastingplichtige heeft vermeld in de aangifte, hem bij een ter post aangetekende brief in kennis stelt van de inkomsten en andere gegevens die het voornemens is in de plaats te stellen van die welke zijn aangegeven;

«Overwegende dat uit die bepalingen volgt dat elk der echtgenoten, ten aanzien van het bestuur van de directe belastingen, gelijke rechten en verplichtingen heeft en dat aldus een bericht van wijziging als bepaald bij voornoemd artikel 251, aan beide echtgenoten moet worden verstuurd;

«Dat de procedure evenwel niet onregelmatig wordt, wanneer het bericht van wijziging slechts aan één echtgenoot werd verstuurd, als voldoende vaststaat dat de echtgenoot aan wie het bericht van wijziging niet werd verstuurd, tijdig kennis kreeg van het bericht en van zijn inhoud; dat de vraag of onder dit stelsel de echtgenoot in kennis is gesteld door de feitenrechter moet worden beoordeeld;

«Overwegende dat het arrest niet vaststelt dat eiseres van het bericht van wijziging op enige wijze kennis kreeg.»

(Voorzitter: de h. Verougstraete – Rapporteur: de h. Forrier – Openbaar ministerie: de h. Goeminne – Advocaten: mrs. De Sutter en Claeys Bouuaert – In de zaak: D. en D. t/ Belgische Staat)

NOOT – Het eerste middel betrof de kennisgeving van het bericht tot en met het aanslagjaar 1980. Het wordt verworpen op grond dat een bericht van wijziging van de aangifte niet tevens hoefde te worden verstuurd aan de echtgenoot-niet gezinshoofd die met het gezinshoofd samenwoont.

Hof Antwerpen (3e Kamer), 14 mei 1996

Huwelijk – Loondelegatie – Verplichting werkgever – Geen toepassing van regels derdenbeslag – Verklaring derde-beslagene

«Overwegende dat blijkens de overgelegde stukken aan geïntimeerde drie uitvoerende beslagen onder derden werden betekend, te weten op 3 september 1993, 26 januari 1994 en op 28 maart 1994; dat eveneens haar op laatstgenoemde datum een inkomstendelegatie werd betekend;

«Overwegende dat niet wordt betwist dat ingevolge de exploitatie van 28 maart 1994 geen verklaring van derde-beslagene werd afgelegd;

«Overwegende dat de loondelegatie niet kan worden beschouwd als een soort uitvoerend beslag onder derden; dat bijgevolg de wettelijke regels inzake derdenbeslag niet gelden en er dus bij geïntimeerde geen verplichting bestond om een verklaring te doen bedoeld in de artikelen 1452 en 1539 Ger.W., althans wat de loondelegatie betreft; dat geïntimeerde dan ook in dit verband geen schuldenaar kan worden verklaard voor de oorzaken van het beslag overeenkomstig art. 1540 Ger.W.»

(Voorzitter: de h. Van Coppenolle – Raadsheren: mevr. Lenders en mevr. Bax – Advocaten: mrs. Dierckx en De Groodt loco Van Huffelen – In de zaak: B. t/ V.Z.W. C.)

BOEKEN

M. FONTAINE, *Droit des assurances*, reeks «Précis de la Faculté de Droit de l'Université Catholique de Louvain», Larcier, 1996, 587 pp.

Eenentwintig jaar na de eerste uitgave van *Précis de droit des assurances* is recent een tweede uitgave omtrent dit onderwerp van de hand van professor Marcel Fontaine verschenen.

De nieuwe verzekeringswet van 22 juni 1992 die de oude wet van 11 juni 1874 heeft vervangen, is hier uiteraard niet vreemd aan. Gezien de talrijke wijzigingen en innovaties die de nieuwe wet heeft doorgevoerd is het hier besproken werk eveneens omvangrijk en telt het bijna 600 bladzijden. Het boek is opgesplitst in twee delen. In het eerste deel wordt een gedetailleerd en kritisch overzicht gegeven van het huidige verzekeringsrecht terwijl het tweede deel gewijd is aan een aantal bijzondere veel voorkomende verzekeringscontracten van de particulier (de brandverzekering, de B.A. motorrijtuigenverzekering en de levensverzekering).

In een uitgebreide inleiding wordt stilgestaan bij de ontwikkeling van het verzekeringsrecht in België. Talrijke punten die het huidige verzekeringsrecht mede bepaald hebben, worden aangesneden zoals de toepassing en invloed van het Europees Gemeenschapsrecht, de controlereglementering, de consumentenbescherming, enz... om te eindigen met een korte bespreking van de wet op de landverzekeringsovereenkomsten van 25 juni 1992.

De opbouw van het boek is gebaseerd op de systematiek van de wet op de landverzekeringen, waarbij de auteur niet nalaat te wijzen op het belang van de kennis van deze structuur voor elke gebruiker van de wet. Bij de bespreking van de verschillende onderwerpen wordt systematisch gewezen op de innovaties en verschillpunten ten opzichte van de oude verzekeringswet. Interessant zijn ook de vele en rijk gestoffeerde voetnoten die de lezer in staat stellen bepaalde ontwikkelingen te volgen of kennis te nemen van afwijkende opinies (o.a. m.b.t. vrijwillige schade, ...)

In een eerste titel worden de algemene beginselen van toepassing op alle verzekeringsovereenkomsten behandeld, waarbij in hoofd-

stuk I over het verzekeraar belang, het indemnitaair beginsel en het risico wordt gesproken. Het betreft hier technische beginselen die als basiskennis dienen voor een verder goed begrip van het verzekeringsrecht.

Hoofdstuk II behandelt het nieuwe stelsel van de regels gemeenschappelijk aan alle soorten verzekeringen zoals de regels met betrekking tot het tot stand komen van het verzekeringscontract, de verplichtingen van de verzekerde, de uitgesloten risico's, de beëindiging van het verzekeringscontract en ten slotte de regeling van de geschillen (bewijs- en interpretatieproblematiek, verjaring en bevoegdheid).

In hoofdstuk III worden de regels eigen aan verzekeringen van indemnitaire aard en die van toepassing op de verzekeringen van forfaitaire aard besproken. Verder worden in de hoofdstukken IV en V respectievelijk de regels eigen aan schadeverzekeringen (zaakverzekeringen, aansprakelijkheidsverzekeringen en kostenverzekeringen) en die eigen aan persoonsverzekeringen uiteengezet.

Hoofdstuk VI betreft de medeverzekering en de herverzekering; hoofdstuk VII is ten slotte gewijd aan de verzekeringsproducenten en de wet van 27 maart 1995 op de verzekeringsbemiddeling en de verzekeringsdistributie. Het betreft hier vooral een omschrijving van de juridische situatie van de verzekeringsbemiddelaar in het huidige verzekeringsgebeuren.

In het tweede deel wordt concreet ingegaan op enkele belangrijke verzekeringen van de particulier.

In eerste instantie wordt de brandverzekering en de impact van de recente verzekeringswetgeving (o.a. K.B. van 1 februari 1988, wet van 16 maart 1994) op dit product in zijn globaliteit besproken. Deze ligt hoofdzakelijk op het vlak van de verzekerde risico's, de verzekeringsdekking en de schaderegeling. Ten slotte behandelt de auteur in een laatste afdeling de raakpunten tussen de brandverzekering en de aansprakelijkheidsrisico's in dit kader.

Hoofdstuk II is gewijd aan de B.A. motorrijtuigenverzekering. Opmerkelijk is de bijzondere aandacht die de auteur besteedt aan de rechten van het slachtoffer bij ongeval en aan de regeling van schadegevallen.

Ten slotte wordt een derde en laatste hoofdstuk aan de levensverzekering besteed. Daarin wordt naast een overzicht van de verschillende vormen van levensverzekeringen, een overzicht van de juridische en contractuele aspecten van deze verzekeringen gegeven.

Dit standaardwerk over het verzekeringsrecht heeft de verdienste een globaal doch nauwkeurig overzicht van het «recht» en het «leven» van een verzekeringsovereenkomst te geven, waarbij tevens verder wordt ingegaan op een drietal frequent voorkomende verzekeringscontracten. Het boek is zeker een bruikbaar instrument voor eenieder die met verzekeringen te maken heeft. Nuttig voor de specialisten is eveneens de uitgebreide bibliografie.

Patrick Meesen

L.F. WIGGERS-RUST, en E.P.J. WASCH, (red.), **Handboek Milieu en Onderneming. Juridische, technische en financiële aspecten van milieuregelgeving voor ondernemer en adviseur**, 2e druk, Zwolle, Tjeenk Willink, 1996, 761 pp.

Dit is de tweede druk van een lijvig werk op het terrein van het Nederlands milieurecht. Het handboek milieu en onderneming is qua opzet vergelijkbaar met de Vlaamse afvalgids van Morrens en De Bruycker die ook duidelijk als «handboek voor de ondernemer» wordt gepresenteerd. Uit het voorwoord bij de eerste druk bleek dat het inderdaad de bedoeling was een boek te schrijven dat een ondernemer direct op de hoogte brengt van de milieuaspecten die een rol spelen bij de uitoefening van zijn bedrijfsactiviteit. Dit blijkt reeds uit de opzet van het boek, dat enigszins verschillend is van de traditionele boeken op het terrein van het milieurecht. Er is qua opzet veeleer aangesloten bij de verschillende levensfasen van de onderneming: de vestigings-, exploitatie- en beëindigingsfase. In de hoofdstukken zelf wordt telkens volgens eenzelfde systematiek besproken wat de betreffende verplichtingen voor de ondernemer zijn. In de voetnoten die zich na elk hoofdstuk bevinden, vindt een verwijzing plaats naar vindplaatsen in wetgeving en jurisprudentie waarmee de geïnteresseerde lezer verder kan.

De uit 1993 stammende eerste druk was klaarblijkelijk vlug achterhaald door ingrijpende ontwikkelingen in de jurisprudentie, maar ook door totstandkoming van nieuwe wetgeving, onder meer de Algemene wet bestuursrecht en de wet bodembescherming. Dit maakte een tweede druk noodzakelijk.

De afzonderlijke hoofdstukken zijn geschreven door een selectie van autoriteiten op het terrein van het milieurecht, gaande van academici zoals Michiels (Bestuurlijke handhaving), Wladimiroff (Strafrechtelijke handhaving) en Addink (Afvalstoffen). Ook bedrijfsjuristen van verschillende geledingen hebben een bijdrage geleverd. Zo werd het deel over de verzekering van milieurisico's geschreven door Kamphuis en het deel over milieugevaarlijke afvalstoffen door De Kok (werkzaam bij DSM).

Ondanks het groot aantal verschillende auteurs lijken de redacties toch in hun opzet te zijn geslaagd om voor de ondernemer handzame informatie ter beschikking te stellen, die volgens een gelijke structuur wordt aangeboden. De tweede druk valt thans in vier delen uiteen. In deel I komt de onderneming en regelgeving in het algemeen aan bod. Daarin wordt de nationale (Nederlandse) milieuregelgeving besproken, evenals de Europese milieureglementering. Milieuplanning en ruimtelijke planning evenals de doorwerking van het milieurecht in de ruimtelijke ordening worden besproken. Deel II bespreekt dan de verplichtingen van de ondernemer per levensfase van de onderneming. Zo wordt bij de vestiging van een onderneming aandacht besteed aan risico's van bodemverontreiniging bij de verwerving van een bedrijfsterrein, aan de noodzaak van een milieueffectrapportage en aan de vergunningsprocedure. Wat de exploitatie van de onderneming betreft, wordt onder meer aandacht besteed aan bedrijfsinterne milieuzorgsystemen, milieuaudit en dergelijke. Daarbij gaat eveneens de aandacht uit naar de koppeling tussen milieuzorgsysteem, handhaving en vergunningverlening. Ook alle plichten voortvloeiend uit sectorale milieuwetgeving (afval, lucht, geluid, bodem) tijdens de exploitatie worden besproken. Ten slotte wordt in dit deel aandacht besteed aan de beëindiging van de onderneming, einde van de vergunning, verplichtingen bij overdracht, garanties en zekerheden die dienen te worden verstrekt en dergelijke. Deel III behandelt de financiële aspecten van milieuregulering. Daarin worden milieuheffingen en subsidies besproken, maar ook schadevergoedingsregelingen (waarin milieuaansprakelijkheid aan bod komt) en de mogelijkheden om milieu-investeringen fiscaal af te trekken. Het laatste deel IV handelt over onderneming en handhaving. Daarin komt nogmaals, maar uitgebreider, de aansprakelijkheid voor milieuschade aan de orde en wordt uitgebreid aandacht besteed aan bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving.

Samenvattend biedt dit boek ongetwijfeld wat de Nederlandse ondernemer erin zoekt. Via een goed doordachte opzet wordt accurate en zinvolle informatie verstrekt die vanuit het milieurecht bij de exploitatie van een onderneming van belang is. Voor Vlaamse juristen met belangstelling voor het Nederlands milieurecht kan dit een aardige ingang bieden, temeer daar het Handboek Milieu en Onderneming zeker verder gaat dan zijn bescheiden ambities. Via de voetnoten vindt men verdere referenties naar jurisprudentie en literatuur. Maar het opzet blijft in de eerste plaats de ondernemer te bedienen. Academisch geïnteresseerde juristen zullen dan ook veeleer op zoek gaan naar bijvoorbeeld het handboek over milieurecht van Brussaard en anderen waarvan recent een derde druk verscheen, of naar het handboek van Tonnaer.

Michael Faure

AANGEKONDIGD

H.J. SNIJDERS, M. YNZONIDES en G.J. MEIJER, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer, Tjeenk Willink, 450 p., 88 fl.

M.-Chr. JANSSENS, *Uitvindingen in dienstverband met bijzondere aandacht voor uitvindingen aan universiteiten*, Brussel, Bruylant, 672 p., 5.700 fl.

P.J.A. VAN PANHUIS, *De psychotische patiënt in de TBS van kwaad tot erger*, Deventer, Gouda Quint, 274 p., 85 fl.

A.W.M. MOOIJ, *Schuld in strafrecht en psychiatrie*, Deventer, Gouda Quint, 42 p., 27,50 fl.

- C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (red.), *Tekst & commentaar strafvordering* (tweede druk), Deventer, Kluwer, 2.212 p., 195 fl.
- A. DE GRAEVE en P. DHAENENS, *Maatschappelijk welzijn*, Heule, Uga, 426 p., 1.500 fr.
- H. VAN HOUTTE en M. PERTEGAS SENDER (red.), *Europese IPR-verdragen*, Leuven / Amersfoort, Acco, 410 p., 2.500 fr.
- P.L. DIJK en T.J. VAN DER PLOEG, *Van vereniging en stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij* (derde herziene druk), Deventer, Gouda Quint, 304 p., 75 fl.
- H. VUYE, P. WERY, J. KOELENBERG en F. VAN NESTE (red.), *Eigendom - Propriété*, Brugge, Die Keure, 386 p.
- K. BROECKX, J. LAENENS, B. MAES en A. VERBEKE (red.), *Gerechtigd Wetboek met bijzondere wetgeving*, Brugge, Die Keure, 778 p.
- M. WILLEMS en T. ZWIJSEN (red.), *Belasting- & Beleggingsgids 1997*, Kapellen, Pelckmans, 408 p., 690 fr.
- JURA FALCONIS V.Z.W., *De onteigening ten algemene nutte (referatenbundel van de studiedag gehouden op 7 februari 1996)*, Leuven, eigen uitgave, 238 p., 900 fr.
- J.W. VAN ZUNDERT (red.), *Ruimtelijk bestuursrecht (incl. ruimtelijk relevante milieuwetgeving en AWB)*, Deventer, Kluwer, 346 p., 55 fl.

MEDEDELINGEN

Studiedag: Het mag geen naam hebben

Het Centrum Jurist & Informatica organiseert op 23 mei 1997 een studiedag betreffende de problemen die rijzen rond de publicatie van rechtspraak en het vermelden van namen van fysieke personen ingevolge de wetgeving op de privacy.

Programma:

- 09.45u. Opening *prof. dr. R. de Corte* (U.Antwerpen en RUG)
- 10.00u. Privé-leven en de bekendmaking van gegevens i.v.m. gerechtelijke procedures (*prof. dr. P. Lemmens*, K.U.Leuven en staatsraad)
- 10.20u. Publicatie van rechtspraak en recht op informatie? (*prof. dr. D. Voorhoof*, RUG)
- 10.40u. Omtrent openbaarheid, privacy en informatievrijheid (*prof. dr. S. Callens*, K.U.Leuven)
- 11.00u. De WVP en de maatschappelijke verantwoordelijkheidszin (*de h. K. Seyen*, advocaat en medewerker Centrum Jurist & Informatica)
- 11.20u. Het overspannend begrip 'finaliteit' (*prof. dr. S. Gütewirth*, VUB)
- 11.40u. Vragen en discussie
- 14.00u. Het bijhouden en ter beschikking stellen van de rechtspraak van de Raad van State in de vorm van geautomatiseerde bestanden (*de h. G. Jacobs*, eerste auditeur bij de Raad van State)
- 14.15u. Rechtspraakpublicatie en de gewone rechtscolleges (*de h. E. Beaucourt*, raadsheer in het Hof van Beroep te Gent)
- 14.30u. Implicaties voor een databank-exploitant (de h. J. de Puydt, hoofd bronnen Kluwer rechtswetenschappen België)
- 14.45u. Naar een consistent beleid (*prof. dr. Jos Dumortier*, K.U.Leuven)
- 15.00u. Vragen en discussie
- 16.00u. Slottoespraak 'Naar een functionele benadering' (*prof. dr. K. Raes*, RUG)

Bijkomende inlichtingen: mevr. L. Lootens, Kloosterstraat 29 - 9080 Beervelde, tel. 09/355.68.21 en fax 09/356.82.61; <http://www.rug.ac.be/Rdecorte> congres/mail to: rogier.decorte@rug.ac.be

Studiedag: Faillissementsrecht

De rechtsfaculteiten van de K.U.Leuven, de U.I.A. en de R.U.Gent organiseren een studiedag over de nieuwe faillissementswet.

Deze studiedag vindt plaats:

te Leuven op 6 juni 1997 in de Grote Aula van het Maria-Theresia-college, St. Michielsstraat 6,
te Antwerpen op 11 juni 1997, in de Aula Major, Universiteitsplein 1,
te Gent op 13 juni 1997, in de Academieraadzaal, Voldersstraat 9

Programma:

- 09.10u. Het nieuwe wettelijk kader, (*prof. E. Wymeersch m.m.v. de h. M. Tison*)
- 09.40u. Ingangsprocedure, (*prof. I. Verougstraete*)
- 10.10u. Preventieve ontzetting en voorlopig beheer, (*prof. H. Cousy en dr. C. Van Schoubroeck*)
- 10.30u. Internationaal Privaatrecht, (*de h. P. Wautelet en de h. H. De Wulf*)
- 11.15u. Procedure, (*de h. J. Laenens en de h. Scheers*)
- 11.35u. Vraagstukken van arbeidsrecht, (*de h. H. Van Hoogenbemt*)
- 12.00u. Discussie en vragen
- 14.15u. De organen van het gerechtelijk akkoord, (*prof. H. Braeckmans*)
- 14.35u. De organen van het faillissement, (*prof. Ph. Ernst*)
- 15.25u. Zekerheden, (*prof. E. Dirix*)
- 16.00u. Strafrechtelijke aspecten: misbruik van vennootschapsgoederen, *prof. B. Tilleman en prof. Ph. Traest*
- 16.20u. Paneldiscussie met medewerking van o.m. *J. Dauwe, G. Du Bois, H. Hellenbosch, E. Huyghe, L. Lanoye, C. Van Buggenhout, E. Van Camp, J. Woestyn*

Voor inlichtingen kan u terecht:

te Leuven, Afdeling Economisch recht, Tiensestraat 41, 3000 Leuven (mevr. A. Robijns, tel. 016/32.52.14 - fax 016/32.53.14).
te Antwerpen, Departement rechten - CBR U.I.A. Antwerpen, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk (prof. Ph. Ernst, tel. 03/820.29.20 - mevr. P. Buyck, tel. 03/820.29.38 - fax 03/820.29.08).
te Gent, Instituut Financieel Recht, R.U.Gent, Universiteitsstraat 4, 9000 Gent (mevr. N. Kransfeld, tel. 09/264.68.27 - fax 09/233.28.46).

Milieurechtelijke Euroconventie

Op 12 en 13 juni 1997 wordt aan de Universiteit van Maastricht een milieurechtelijke Euroconventie gehouden. Deze Conventie biedt gelegenheid tot informatieuitwisseling over het (bestuursrechtelijk) milieurecht in de EU Lidstaten en heeft tevens tot doel een beginpunt te vormen voor verdere rechtsvergelijkende studies.

Er zijn een drietal workshops met de volgende rechtsvergelijkende thema's: inspraak en rechtsbescherming in het (bestuursrechtelijke) milieurecht, juridische instrumenten inzake milieubescherming en handhaving van milieurecht.

Voor bijkomende inlichtingen: mevr. N. Litjens, Vakgroep Publiek recht, Universiteit Maastricht, postbus 616, 6200 MD Maastricht (NL), tel. 31.43.388.32.31 en fax. 31.43.321.41.72, e-mail: Nettie.Litjens@Pubr.Unimaas.NL

Gespecialiseerde opleiding «Ondernemingsrecht»

Het Departement rechten van de Universitaire Instelling Antwerpen organiseert voortgezet gespecialiseerd academisch onderwijs over «Ondernemingsrecht»

Het programma draait rond een gevallenstudie. De casus wordt steeds benaderd vanuit de relevante rechtstakken: vennootschapsrecht, economisch recht, fiscaal recht, sociaal recht, verbintenissenrecht.

Het programma richt zich tot juristen die zich willen bijscholen, bv. in het licht van het heroriënteren of het kwalitatief verdiepen van hun carrière of praktijk.

Ondernemingsrecht is een opleiding van één jaar en omvat drie blokken: oprichting, werking en beëindiging van de onderneming. Dit komt overeen met drie trimesters. Ieder blok omvat 100 college-uren, waarvan 25 voorbehouden voor de gevallenstudie. De colleges lopen van eind september tot half juni. Ze vinden plaats op dinsdagavond van 18 tot 21 u. en tweewekelijks op zaterdag, van 9 tot 15u., in de UIA.

Deze gespecialiseerde opleiding leidt tot het behalen van de academische graad van «Gediplomeerde in de gespecialiseerde studies van het ondernemingsrecht» (Master in Business Law).

Inlichtingen: Ondernemingsrecht, p/a Prof. Dr. H. Braeckmans, Departement Rechten UIA, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk of telefonisch: de heer F. Mortier (tel. 03/820.29.42).

Het EVRM in Hoofdpijnen - Deel I

Serie In Hoofdpijnen

**J. Vande Lanotte / Y. Haeck / J. Lathouwers
B. Tobback / M. Van de Putte**

Omvang: 293 pag.

ISBN 90 6215 555 3

Prijs: 2.100 BEF

Abo reeks - 35% : 1.365 BEF

NIEUWE UITGAVE

Versijnt 15 mei 1997!!

Deel I: Algemene beginselen

In dit deel wordt aandacht besteed aan de **organen** die voor de effectuering van het EVRM werden gecreëerd, aan de **procedure** die moet worden gevolgd en aan een aantal **basisredeneringen** die essentieel zijn voor een correcte toepassing van het EVRM. Het boek heeft de ambitie een bruikbare leidraad te zijn bij het interpreteren en gebruiken van het EVRM. Dit verdrag heeft immers niet alleen eigen instellingen, maar ook eigen interpretatie- en redeneringsregels. Te vaak worden de arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens geïnterpreteerd zonder daarbij rekening te houden met deze eigen regels. Wie bijvoorbeeld onvoldoende rekening houdt met het casuïstisch karakter van de rechtspraak van het Hof zal al vlug geneigd zijn overhaaste conclusies te trekken.

MAKLU Uitgevers n.v.

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen – Tel.: 03/231.29.00 – Fax 03/233.26.59

Vraag onze catalogus 1997 aan !

The **ICI group** is a major global chemical company committed to improve the quality of life through the innovative and responsible application of chemistry and related sciences into areas such as paints, polyurethanes, explosives, Industrial chemicals and others.

A vacancy has arisen within the ICI PU Legal department based at Everberg (East of Brussels)

JUNIOR BUSINESS LEGAL COUNSEL (M/F)

for an initial period of three years; longer term career opportunities can be discussed after this period.

JOB PURPOSE

The job holder will provide support and professional legal advice related to Intellectual Property matters to the PU Business on a worldwide basis in co-operation with other members of the PU Legal department.

REQUIREMENTS

- University degree in Law with an additional specialisation in Intellectual Property Rights.
- 3 to 5 years experience of legal matters in mainly Intellectual Property rights, but also in Commercial Law.
- Perfect fluency in English is required, knowledge of French, Dutch and German are a plus.
- Very good interpersonal and communications skills; teamplayer, be able to work independently and under pressure.
- Be willing to travel.

We offer an attractive salary and a competitive benefits package.

Candidates interested in this vacancy should contact Mrs. M. Van Roey, Human Resources Department at our offices in Everberg (Tel. 02/758.98.43 - Fax 02/758.94.73) or send their application with detailed CV to Mrs M. Van Roey at ICI Europe Ltd., Everslaan 45, B-3078 Everberg, Belgium.

ADVOCATENKANTOOR IN DE STREEK VAN NINOVE

zoekt bekwaam

ADVOCAAT/ADVOCAAT-STAGIAIR

met minstens twee jaar ervaring (meertaligheid is een pluspunt).

De bedoeling is om als FULL-TIME MEDEWERKER ingeschakeld te worden met toekomstzekerheid.

Inzet en karakter wordt bijzonder gewaardeerd.

Mogelijkheid van grondige juridische vorming - brede waaier aan zaken.

In geval van belangstelling, gelieve te schrijven naar

cv Advocatenkantoor De Rouck,
Leopoldlaan 17, 9400 Ninove,

☎ 054/33.12.58 of 054/33.53.50 - fax 054/32.55.26

E-mail DEROUCK.ADV@TORNADO.BE